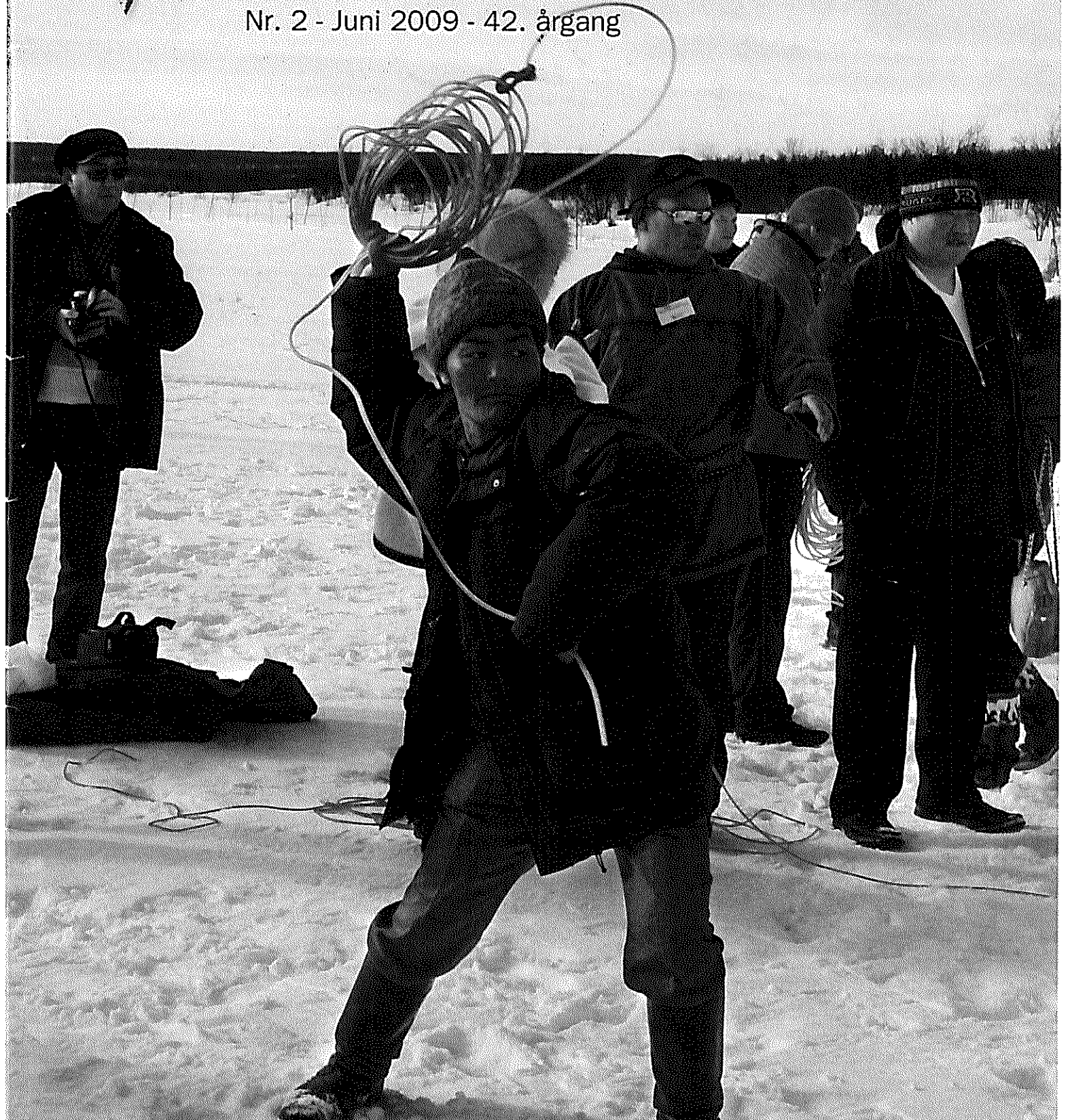

Reindriftnytt

Boazodoallo·odđasat

Nr. 2 - Juni 2009 - 42. årgang

Reindriftnytt Boazodoallo-oddasat

Ansvarlig utgiver:
Reindriftssjef
Ellen Inga O. Hætta
Reindrifftsforvaltningen
Markveien 14, 9510 Alta

Telefon Reindrifftsforvaltningen:
78 45 70 20
78 45 70 49 (fax)
e-post: alta@reindrift.no
web: www.reindrift.no

Redaksjon:
Agnar Berg
Tlf: 75 51 86 27 e. kl 17.00
Per Torbjørn Jystad
Tlf: 75 58 58 99 e. kl 17.00

Adresse:
Per Torbjørn Jystad
Storsvingen 9, 8012 Bodø
Merk; Reindriftnytt
e-post: ptojj@online.no

Annonser:
Per Torbjørn Jystad
Storsvingen 9, 8012 Bodø
Merk; Reindriftnytt
e-post: ptojj@online.no

Grafisk produksjon:
Bjorkmanns Trykkeri AS
Aronnesv. 63, 9514 Alta
Tlf: 78 44 66 88
e-post: post@bjorkmanns.no

Annet:
Reindriftnytt utgis fire ganger i året. Magasinet har et opplag på ca. 2.000 og henvender seg til utøvere og forvaltning i og rundt reindriftnæringen.

Første side og bakside
Foto: Per Torbjørn Jystad
Fra Verdenskonferansen i Kautokeino.

Innhold

Verdens reindrift
Reindriftsfolk fra 28 reindrifftsregioner møttes under Verdenskongressen for reindriftsfolk i Kautokeino 30. mars til 3. april i år.
Side 16-50

Må følge kommisjonen
Finnmarkslovens paragraf 32 gir reindriften og andre interessegrupper anledning til følge Finnmarkskommisjonens arbeid, men reindriften må kjenne sin besøkelsestid.
Side 54-55

Skal måle fra helikopter
Radioaktiviteten i beiten til tamreinlagene Vågå, Lom og Filefjell skal måles fra helikopter i sommer. Målet er at man skal vite mer om beiten slik at man kan styre unna områdene som er mest forurenset.
Side 8-9

Må styre friluftslivet
Rein og friluftsliv henger ikke alltid like godt sammen viser undersøkelser Bioforsk har utført. Det tas nå til orde for å stramme inn på all aktivitet i kalvingsland for å la simler og kalver få fred i en sårbar tid.
Side 12-14

Kvinner med fokus på tradisjoner

– De russiske reindriftsutøverne ble sjokkert over at det er vanlig i norske reinslakterier å kaste biproduktene fra reinen, sier leder av Nettverk for reindriftskvinner, Karen Marie Eira Buljo.

Av: Agnar Berg

Birgen – tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften, hadde som oppgave å lage tradisjonell samisk mat under kongressen for verdens reindriftsfolk i Kautokeino før påske. Det var en stor delegasjon fra reindriftsområdene i Russland på reindriftskongressen.

Tradisjonelle blodpølser

– De russiske reindriftsutøverne har mye til felles med oss. De som oss bruker alle «biproduktene» fra reinen. Det er både god utnyttelse av reinen og av menneskelige ressurser, sier Eira Buljo.

Da Reindriftsnytt var på besøk i lavvuen til Birgen-prosjektet utenfor Bakteharji-hallen, fikk vi smake de nydeligste hjemmelagde blodpølser, laget av Sara Ellen Anne Buljo Eira og Ellen-Marja Turi Gaup.

– De har laget blodpølsene slik vi gjør det på fjellet i lavvu. Slik kunnskap er i ferd med å bli borte. Vi mener derfor at det er viktig å få dokumentert denne tradisjonelle kunnskapen, Karen Marie Eira Buljo.

Nettverk for reindriftskvinner kom i gang allerede i 1997. Det var Karen Marie Eira Buljo og Ellen Marie Turi Gaup som på frivillig basis startet nettverksgruppen.

Senere har kvinnekonsulent i Reindriftsforvaltningen Máret Sára også vært sentral i oppbyggingen av kvinnenettverkene.

– Ideen om å starte kvinnenettverket kom etter at vi hadde sett konsekvensene av reindriftsloven fra 1978. Loven førte til at kvinner og barn ble skjøvet ut av reindriften. Vi ønsket

å sette fokus på den rollen kvinnene har i reindriften. Derfor var det første prosjektet vårt «Mor-barn-prosjektet», sier Eira Buljo.

Mor-barn-prosjektet

Et av poengene med «Mor-barn-prosjektet» var at flere modre skulle dokumentere hele årssyklusen i reindriften ut fra deres eget ståsted. Meningen er at den tradisjonelle kunnskapen og dyktigheten disse kvinnene har samlet inn i forbindelse med dette prosjektet, skal kunne bli til nytte for andre ved at det skal kunne brukes som læremidler i reindriften.

– Det er ikke alle som forstår hvor viktig det er å ta vare på den gamle kunnskapen mens det fremdeles er noen som behersker den, sier Eira Buljo.

Fra sin spede begynnelse med frivillig arbeid i Nettverk for reindriftskvinner på slutten av 90-tallet, er nå Birgen-prosjektet en del av Internasjonalt senter for reindrift, ICR, i Kautokeino. Nettverket har fått støtte av Reindriftens utviklingsfond til prosjektet «Tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften».

Eira Buljo arbeider selv to dager i uka med prosjektet siden hun har en 40-prosentsstilling.

Karen Inga Kemi er prosjektleder og har en fulltidsstilling i Birgen-prosjektet.

I prosjektet «Tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften», er tradisjonell matlaging i reindriften en av de første sentrale tingene kvinnenettverket ønsker å formidle.

Nettverk for reindriftskvinner var godt representert under kongressen for Verdens reindriftsfolk, WRH, i Kautokeino like før påske. Karen Marie Eira Buljo (t.h.) og Ellen Marie Turi Gaup med en gryte med tradisjonell mat fra reindriften.

Foto: Agnar Berg

Skiver lærebok

– Vi skal skrive lærebok om hvordan biprodukter som blod, lever, hjerte og hode skal kunne utnyttes til mat. Vi skal lage oppskrifter slik at folk kan lage god mat av disse produktene og om hvordan hele reinen kan utnyttes på tradisjonelt samisk vis. Dokumentasjonen på tradisjonell reindriftssamisk matlaging vil etter hvert bli brukt i blant annet lærebøker, sier Eira Buljo.

Eira Buljo sier at kunnskapsformidling har vært et mål for kvinnenettverket helt fra den spede begynnelsen.

Prosjektet «Tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften» kom i gang i fjor høst og skal gå over tre år.

Lederen for kvinnenettverket sier at det er veldig mange ting som burde ha vært dokumentert før det er for sent. Derfor håper hun det etter hvert er mulig å utvide staben, samt at prosjektet gjøres permanent.

Eira Buljo sier at en av oppgavene til Birgen-prosjektet er å «få liv» i de andre kvinnenettverkene for reindriftskvinnene som har vært forskjellige steder i landet.

–Vi skal være en ressurs for de andre nettverkene, sier hun. •

Oaivečálus

Boazodoalus lea dán rádjái leamaš buorre jahki. Danne lea deatalaš geahčastit maŋos. Boazodoalus leat leamaš buorit doaibmadilálašvuodat, unnán muohta ja buorit guohtumat. Go bohccot johttájedje dálveguohtumiin, ledje dat buori vuommis, ja dat dagahii johtuma geahppaseabbon. Dát lea buorre sihke bohccuide ja olbmuide geat čuvvot bohccuid. Nu leat buorit doaivagat odda boazodoallojahká.

Boazodoallohoavda lea stuora fuolain čuvvon Davvi-Trøndelága dili. Davvi-Trøndelága boazodoallit leat ollu bohccuid massán boraspiriide ja olles sin eallivuoddu lea áitojuvvon. Eanandoallo- ja borramušdepartemeanta lea ovttas Birasgáhtendepartemeantain ásahan bargojoavkku, mii galgá addit rávvagiid eiseválddiide mii galgá bargat buoridit lullisámi boazodoalu dilálašvuodaid. Lea buorre ahte eanandoallo- ja borramušministtar lea vuolggahan barggu man ulmil lea dahkat juoidá guovllu boraspireváttisvuodaiguin, guovllus gos boraspireváttisvuotta lea sakka lassánan.

Njukčamánu ledje boazodoalloolbmogat miehtá máilmmi čoahkkanan kongressii Guovdageidnui. Kongreassa ulmilin lei fuomášuhtit dáid hástalusaid maid boazodoallit miehtá máilmmi vásihit. Hui lunddolaččat leat areálmassimat stuorámuš áittan boahhtevaš nomádalaš boazodollui. Dasa lassín leat dálkkádatrivedamat ja glóbála liegganeapmi áittan ealáhussii mii geavaha luondduriggodagaid. Mfáhto máid dahkat mii ovttaskas olmmožin vára váldit luonddus? Birasoktavuodas ferte juohkehaš álgit iežainis. Ollu báikkiin fertejit biebmát bohccuid. Lean imaštemiin oaidnán ahte feara gosa leat guoddán suoidnespáppaid maid leat dolvon bohccuide biebmun. Mu mielas ii leat dákkáriid čáppat oaidnit. Dat mii lea vel vearrát, lea ahte mun balan dat dagahit ahte šaddagoahit suoidni doppe gos báicca jeagil galggalii šaddat. Nu ii galggale geavvat. Go mun dál dán ássi válddán ovdan, lea dat dan dihte go háliidan boktit ságastallama dán birra.

Orohagat leat bures boahrán johtui

ráhkadit doaibmanjuolggadusaid odda boazodoallolága gáibádusaid mielde. Orohatstivrrat sáhttet dán barggus ain oazžut rávvagiid Boazodoallohállddahas. Mánnga orohahkii lea stuorámuš hástalus mearridit rievttis boazologu. Eanandoallo- ja borramušdepartemeanta lea mearridan njuolggadusaid, maid jáhkán leat buorren veahkkin mearridit ekologalaččat rievttis boazologu. Boazodoallohállddahas lea maid ráhkadeame vuogádaga das movt giedahallat ja dohkkehit doaibmanjuolggadusaid. Dát vuogádat šaddá maid veahkkin stivrenorgánaide go giedahallet doaibmanjuolggadusaid.

Boazodoallohállddahas lea borgemánu 2008 rájes bargan organisašuvdnaovddidemiin. Ulmilin dáinna lea ahte mii galgat šaddat buoret hálldaseaddjit. Dán barggu bokte leat mii mearridan ahte višuvdna man mielde galgat bargat ja mii čilge min barggu sisdoalu stáhta boazodoallohállddaseamis lea čuovvovaš:

Boazodoallohállddahas – giehtalága árbevieruiguin ja ovdánemiin

Višuvdna deattuha ahte mii galgat ovttaskat boazodoaluin vuhtii váldin dihte kultuvrralaš ja ealáhuslaš árbevieruid. Seammás lea deatalaš ahte lea ovttasdoaibma eará almmolaš eiseváldiiguin ja priváhta bealálaččaiguin sihke

karastin dihte guoddevaš ealáhuslaš ja servodatlaš ovdáneami. Dasa lassín leat mii maid nannen vihtta oktasaš árvvu: vuhtiiváldin, luohttámuš, ovttaskargu, rabasvuotta ja duostilvuotta. Boazodoallohállddahas galget buot bargit doahhtalit dáid árvvuid, nu ahte dat vuhtto min organisašuvnnas ja min barggus sihke siskkáldasat ja olgguldasat.

Duos dás vásihit mii moaitámuša min bargiid ja mearrádusaid vuostá maid Boazodoallohállddahas ja min stivrenorgánat leat dahkan. Stáhtalaš orgána dahká duollet dálle mearrádusaid maidda ovttaskas boazodoallit eai leat mielas, ja mat eai čuovo sin sávaldagaid ja dárbbuid. Organisašuvdnabarggu olis háliidit mii maiddái diehtit maid min geavaheaddjit oaivildit min ja min barggu birra. Danne áigut mii čadahit iskkadeami dán jagi mielde, mas hástalit geavaheddjiid vástidit maid sii oaivildit Boazodoallohállddahas barggu birra.

Mii sávvat NBR:ii lihku jahkečoahkkiin Honesvágis.

Loahpas sávan vel buot boazocaiggádiid ja Boazodoallooddasiid lohkkiide buori geasi!

Ellen Inga O. Hetta
boazodoallohoavda

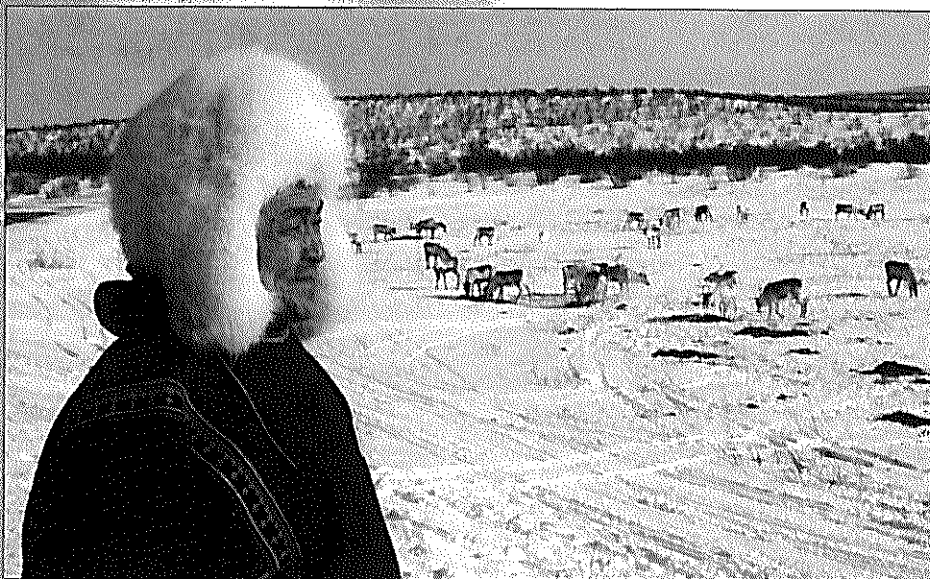

FOTO: PER TORBJÖRN JYSTAD

Leder

Reindriften er nå inne i et nytt driftsår. Det er derfor viktig å ta et tilbakeblikk på året vi har bak oss. Det har vært gode driftsforhold for reindriften, med lite snø og gode beiteforhold. Da reinen forlot vinterbeitene, var den ved godt hold, noe som gjorde flyttingen lettere. Dette er bra både for reinen og menneskene som følger reinen. Dermed er utsiktene gode for det nye reindriftsåret.

Reindriftsjefen har med stor bekymring fulgt situasjonen i Nord-Trøndelag. Reindriftsamene i Nord-Trøndelag har store rovdyrtap og hele eksistensgrunnlaget er truet. Landbruks- og matdepartementet har sammen med Miljøverndepartementet nedsatt en arbeidsgruppe som skal gi råd til myndighetene for å bedre situasjonen for den sørsamiske reindriften. Det er positivt at landbruks- og matministeren har tatt initiativ til å gjøre noe med rovdyrproblemer i dette området, der problemet med rovvilt har økt betydelig.

I mars var reindriftsfolk fra hele verden samlet til kongress i Kautokeino. Målet for kongressen var å sette fokus på de utfordringene reindriftsfolk i alle områder i verden har. Det var naturlig nok stort fokus på areal og miljø. Tap av areal er den største trusselen for fremtidig nomadisk reindrift. I tillegg utgjør klimaendringer og global oppvarming en trussel for en naturbasert næring. Men hva gjør vi som enkeltindivider for å ta vare på naturen? I et miljøperspektiv må man begynne med seg selv. Mange steder er det nødvendig med tilleggsføring av rein. Jeg har med undring sett at det mange steder ligger igjen rundballer med høy etter reindrift. Jeg synes ikke dette er et spesielt pent syn. Det som er verre, er at jeg er redd dette i neste fase fører til at

gras tar over der det hadde vært naturlig med reinlav. Dette er ikke en ønsket situasjon. Når jeg nå tar opp dette, er det for å dra i gang en debatt omkring dette.

Utarbeidelse av bruksregler i samsvar med ny reindriftslov er distriktene godt i gang med og det er bra. Distriktsstyrene kan fortsatt få veiledning fra Reindriftsforvaltningen i forhold til dette arbeidet. Utfordringen for mange distrikter vil bli å fastsette et riktig reintall. Landbruks- og matdepartementet har utarbeidet kriterier som jeg tror vil gjøre arbeidet med å fastsette et økologisk riktig reintall, lettere. Reindriftsforvaltningen er nå også i gang med utarbeidelse av rutiner for behandling og godkjenning av bruksregler. Disse rutinene vil være til hjelp for styringsorganene i behandlingen av bruksreglene.

Reindriftsforvaltningen har siden august 2008 jobbet med organisasjonsutvikling. Hensikten med dette programmet er at vi som forvaltere skal bli bedre. Gjennom dette utviklingsarbeidet har vi kommet frem til at visjonen

som vi skal strekke oss etter og som beskriver retningen for vårt arbeid i statens reindriftsforvaltning er følgende.

Reindriftsforvaltningen – i samspill med tradisjon og utvikling

Visjonen understreker at vi skal arbeide i samspill med reindriften for å ivareta en kulturell og næringsmessig tradisjon. Samtidig er samspill med andre offentlige myndigheter og private aktører viktig for å sikre en bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling. I tillegg har vi også kommet frem til 5 felles verdier; respekt, tillit, samspill, åpenhet og initiativ. Alle ansatte i Reindriftsforvaltningen skal etterleve verdiene, slik at de preger vår organisasjon og vårt arbeid både innad og utad.

Fra tid til annen opplever vi kritikk mot våre ansatte og mot vedtak gjort av Reindriftsforvaltningen og våre styringsorganer. Et statlig forvaltningsorgan gjør fra tid til annen vedtak som enkeltreineiere opplever som negativt og ikke i tråd med deres ønsker og behov. I forbindelse med organisasjonsutviklingsarbeidet, så er vi også interessert i å vite hva våre brukere mener om oss og det arbeidet vi gjør. Derfor kommer vi til å gjennomføre en brukerundersøkelse senere i år, der vi oppfordrer brukerne til å gi tilbakemelding om hvordan de opplever Reindriftsforvaltningens arbeid.

Jeg vil ønske NRL lykke til med avviklingen av sitt årsmøte i Honningsvåg.

Til slutt vil jeg ønske alle reineiere og Reindriftsnyts lesere en fin sommer!

Ellen Inga O. Hætta
reindriftsjef

«Bonusfristen» nærmer seg

1. juli skal reinbeitedistriktene ha årsmøtebehandlet bruksreglene og sendt dem inn til Reindriftsforvaltningen for å kunne få et «ekstra distriktstilskudd». Men mange distrikter vil ikke greie denne fristen.

Av: Agnar Berg

– Reinbeitedistriktene er godt i gang med å lage bruksregler, men jeg tror ikke mer enn halvparten av distriktene i Øst-Finnmark greier å få bruksreglene behandlet til 1. juli, sier reindriftsagronom Ingolf Balto i Øst-Finnmark.

Bruksreglene er sentrale i den nye reindriftsloven som kom i 2007.

Loven legger opp til internt selvstyre i reindriften. Det er i den forbindelse bruksreglene kommer inn.

Bruksreglene skal si noe om hvordan reinbeitedistriktenes ressurser skal forvaltes og hvordan driften organiseres. Det er områdestyrene som skal godkjenne bruksreglene. Reindriftsforvaltningen skal legge bruksreglene fram for områdestyrene.

– Vi ser på bruksreglene før vi sender dem til områdestyret for å se om de oppfyller minimumskravene til loven. Gjør de ikke de, vil vi la distriktet få anledning til å rette det opp, sier Balto.

Balto sier at det er spesielt distrikter som har problemer med reintallet som har problemer med å få ferdig bruksreglene til 1. juli.

Kan få bonus

Rådgiver ved Reindriftsforvaltningen, Johan Ingvald Hætta, sier at avtalepartene, Staten og NRL, ble enige om en bonus på 20.000 kroner per distrikt pluss 2000 kroner for hver siidaandel i distriktet for de distriktene som greier å levere bruksreglene før 1. juli og får godkjent disse av områdestyret.

For distrikt 16 Karasjok Vest med 84 siidaandeler, vil det bety 188.000 kroner i distriktskassen.

Leder for distrikt 16 Karasjok Vest, Nils Johan J. Gaup, sier at distriktet søker om utsettelse til 1. august med å levere inn bruksreglene.

Det har vært et omfattende arbeid med bruksreglene. Blant annet har en prosjektgruppe i distriktet jobbet med saken og det har vært flere høringsprosesser.

– Målet er å få alle siidaene med. De må føle at de har hatt muligheter til å være med i prosessen og de må føle seg komfortabel med resultatet. Det er siidaene selv som må bli enige. Vi skal ikke lage noen byråkratiske regler for dem, sier Gaup.

Reinbeitedistrikter som leverer bruksreglene innen 1. juli vil få en bonus i form av et ekstra distriktstilskudd, forutsatt at reglene blir godkjent av områdestyret.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Søker utsettelse

Gaup tror at distriktet skal greie å bli ferdig med de viktigste spørsmål til 1. august.

– Men blir ikke siidaene enige, vil ikke distriktsstyret overprøve dem. Vi må ha bruksregler som kan bli et godt verktøy, hvis det skal være noen vits. Derfor ser jeg på 1. august som en dato da vi vil være i mål når det gjelder å oppfylle kravene til reindriftsloven. Men det vil nok gå to år før vi her i distriktet får «perfekte» bruksregler, sier Gaup.

Reineier Egil Kallianen er leder for områdestyret i Øst-Finnmark.

Kallianen sier at det blir en omfattende jobb for områdestyret å behandle bruksreglene.

– Det er satt av to dager til å behandle bruksreglene til høsten. Det er veldig lite i forhold til den omfattende jobben som skal gjøres. Bare det å sjekke om ting henger sammen mellom siidaene, distriktene og områdene er en stor jobb i seg selv. Vi må blant annet sjekke om flytterutene stemmer, sier Kallianen.

Henger sammen

Leder for områdestyret i Nordland, Linda Tove Tverrånes Moen, sier at hun er forberedt på at behandlingen av bruksreglene blir en stor sak for områdestyret i Nordland.

Reindriftsagronom Asle Hasselvold i Nord-Trøndelag sier at fire, kanskje fem, av de seks distriktene i Nord-Trøndelag vil ha årsmøtebeholdt og levert bruksreglene innen 1. juli.

– Mitt inntrykk er at alle er enige om at prosessen med bruksreglene er nyttige. En har fått ordnet opp i mange interne forhold, sier Hasselvold.

I Østre Namdal reinbeitedistrikt har striden gått på om det skal være 10 eller 11 siidaandeler i distriktet. Hasselvold sier at han tror at en greier å komme til enighet i distriktet om dette.

I Vestre Namdal er konflikten mer fastlåst. Her går konflikten på fordeling av beitene og Hasselvold ser ikke for seg en løsning før fristen går ut 1. juli.

Leder for distrikt 30 B, Midtre Sone i Vest-Finnmark, Mathis A. Oskal, sier at distriktet skal behandle bruksreglene på sitt årsmøte like etter NRL-landsmøtet i juni.

– Vi har konsentrert oss om reingtallet. Når vi får redusert dette blir det enklere å dele opp vinterbeitene. De andre årstidsbeitene er allerede fordelt. Det som gjenstår er altså beitefordelingen på vinterbeitene, sier Oskal.

Reindriftsagronom Mikkel Ailo Gaup i Vest-Finnmark sier at Reindriftsforvaltningen i gitte tilfeller vil sende bruksreglene tilbake til distriktene hvis det er mangler, slik at de får rettet det opp før områdestyret behandler saken.

Bruksreglene i de tre distriktene 30A, 30B og 30 C må henge sammen med bruksreglene i sommerbeitedistriktene og nabolanddistriktene både i eget reinbeiteområde og andre reinbeiteområder. •

Svarte om reingtallet

Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk (Sp) svarer den 18. mai i Stortinget på spørsmål om utviklingen for reingtallet i Finnmark. Utgangspunktet var en interpellasjon fra Olav Gunnar Ballo (SV) som ba om en redegjørelse fra ministeren.

Av: Per Torbjørn Jystad

– Problemene med reingtallet i Finnmark er ikke ensartede, og de gjelder ikke for alle deler av Finnmark. Jeg må derfor understreke at problemer med et for høyt reingtall i forhold til beitegrunnet, knytter seg til deler av Finnmark, påpekte landbruksminister Brekk. Han viste til at reingtallet har variert svært mye de siste 20–30 årene fra blant annet 199.000 dyr i 1989 til 151.000 dyr fem år senere. Og nå igjen opp til dagens ca. 186.000 dyr.

Store forskjeller

Videre har den kraftige reduksjonen i lavbeiter fra 70-tallet og særlig på 80-tallet imidlertid snudd. Overvåkingsprogrammet som ble iverksatt for ti år siden med satellittkartlegging og feltmessige registreringer viser senest fra 2005/2006 en forbedring i lavbeitet fra de første målingene i 1998. Dette tilskrives både reduksjonen i reingtallet de første årene etter 2000, og endret bruk av tilgjengelige beiter på grunn av endrede klimatiske forhold. Ny kartlegging skal gjennomføres i 2009/2010, for statusen for lavbeitene er ennå langt tilfredsstillende.

Ny lov

Brekke trakk også frem den nye Reindriftsloven av 1. juli 2007 som over tid vil bidra til en bedre tilpassing av reingtallet i forhold til beiteressursene. Gjennom det indre sjølstyrte loven legger opp til, er det primært utøvernes eget ansvar å komme fram til fornuftige og langsiktige løsninger i forvaltningen av ressursene. Bruksregler skal videre godkjennes av områdestyret som offentlig myndighet, og for fastsettning av reingtall gjelder særskilt at dette skal godkjennes av reindriftsstyret. Når de enkelte distriktstyre har oversendt bruksregler til myndighetene, skal det altså foreligge forslag om reingtall ut fra det beitearealet som siidaene i distriktet disponerer, redegjorde Brekke for.

Slakter mer

Tiltak for å øke slaktingen var det siste området ministeren tok for seg i sitt svar. Brekke trakk der frem omleggingen av virkemidlene over reindriftsavtalen fra 2003/2004, som har vist seg vellykket. Innretningen av virkemidlene for å stimulere til økt produksjon og slakting er også blitt videreført, og de produksjonsbaserte inntektene i Finnmark har økt fra 72 mill kr i 2006 til 86 mill kr i 2007.

– Det er likevel i mange av distriktene i Finnmark et betydelig potensial for et økt slakteuttak. Departementet vil følge opp med tiltak og virkemidler for at disse mulighetene skal bli utnyttet, fortsatte Brekke med adresse til blant annet prøveordning for Vest-Finnmark reinbeiteområde med tilskudd som har basis i slakte- og produksjonskrav. •

Skal kartlegge Tsjernobyl-nedfallet

I august starter arbeidet med å kartlegge radioaktiviteten i beiteområdene til de tre tamreinlagene Vågå, Lom og Fram.

Av Per Torbjørn Jystad

I mai ble det bestemt at det blir kartlegging av Tsjernobyl-nedfallet i beiteområdene til Fram, Vågå og Lom. Lavrans Skuterud som arbeider for Strålevernet og Reindriftsforvaltningen forteller at det i mai er gjennomført møter med tamreinlagene, der man i detalj har gått gjennom hvilke områder som er viktige å kartlegge.

Måling fra helikopter

– Fra 10. august skal vi i samarbeid med NGU og Strålevernet fly med helikopter med måleutstyr. Flygingen skjer 60 meter over bakken i linjer med én km avstand for å finne ut hvilke områder som har mye eller lite forurensning. Resultatene blir plottet på kart og disse skal være klare i løpet av høsten, forteller Skuterud.

Neste sommer fortsetter arbeidene, men da med en del prøvetakinger for å studere sammenhengen mellom den totale forurensingen på bakken (målt fra helikopteret) og konsentrasjoner av forurensning i beitevekstene.

Statusmøte

I løpet av det siste året er det avholdt flere møter mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet, Strålevernet og Reindriftsforvaltningen. Der er det informert om status for radioaktivitet i mat og beitedyr, og det dagens oppfølging og tiltak mot Tsjernobyl-nedfallet har blitt diskutert.

Skuterud viser til at det de siste årene har vært en del variasjoner i nivåene. Generelt finner man at konsentrasjonene går saktere nedover, og at verdiene i reinsdyra er mer variable. Flere faktorer påvirker dette. Blant annet er det nå mindre forskjell i konsentrasjonene i dyrene om høsten og vinteren enn det var tidligere,

Nødvendig. Nedføring er fortsatt nødvendig for enkelte flokker fordi radioaktiviteten er høyere enn de verdiene som er godkjent for slaktedyr. Skulle tiltaksgrensen i fremtiden bli redusert vil det by på utfordringer i flere distrikt og tamreinlag.

Foto: Vågå tamreinlag

fordi laven ikke lenger er mye mer forurenset enn grøntbeitet. Dermed blir forurensningsnivået i beiteområdene brukt før slaktning viktigere enn når på året det slaktes. De to siste årene har det vært lite sopp i tamreinlagsområdene, og dermed relativt lave verdier der.

Tilfeller med økte verdier

I Nord-Trøndelag og Nordland har det imidlertid vært tilfeller med høyere verdier både høst og vinter. I det siste tilfellet var årsaken trolig beiting i mer forurensete områder. Det er ikke iverksatt nye tiltak i Nordland og Nord-Trøndelag.

– Der er tiltaksbruken slik den har vært de siste årene: Reinen blir sam-

la og målt, og noen ganger må mindre flokker settes til føring og det har også blitt kassert enkelte dyr, opplyser Skuterud.

Saltstein

Vågå tamreinlag har prøvd å plassere ut saltstein med berlinerblått i relativt lite forurensede områder, som et tiltak for å prøve å holde reinen der før slaktinga i august/september. Dette er et tiltak som Filefjell og Fram reinlag har brukt i mange år. De siste ukene før tidligslaktingen har Vågå tamreinlag også brukt ressurser, deriblant helikopter, for å jage reinen ut frå de områdene laget me-

ner er mest forurenset. Kombinasjonen saltstein og gjeting ser ut til å virke bra, men den absolutte effekten er vanskelig å vurdere i og med at det de to siste årene har vært lite sopp.

Uforandret tiltaksgrense

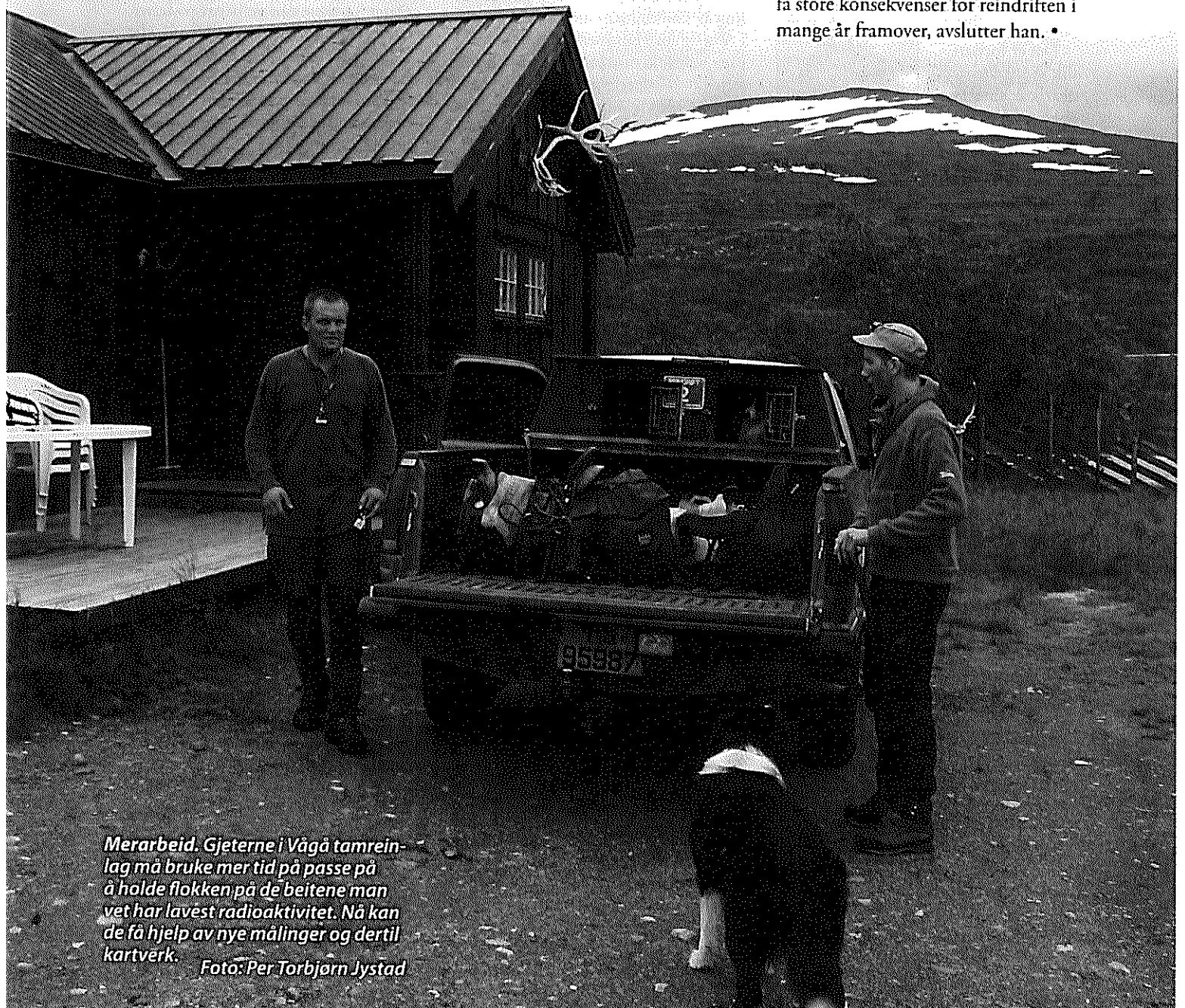
Vedrørende spørsmålet om ny tiltaksgrense ligger det foreløpig ikke an til noen endring, men helsemyndighetene har nok et langsiktig mål om at den skal reduseres fra dagens nivå på 3000 Bq/kg. Et forslag som har vært lansert er at tiltaksgrensen reduseres ned til 1500 Bq/kg, som er grenseverdien i Sverige.

– For at dette skal være mulig

trenger vi bedre kunnskap om Tsjernobyl-nedfallet innenfor de ulike beiteområdene slik det nå legges opp til gjennom sommerens kartlegginger med fly. Trolig vil flere distrikt og tamreinlag også kunne bruke tilsvarende tiltak med mer gjeting slik som i Vågå, sier Skuterud.

Reindriftsforvaltningen ønsker å opprettholde dagens grenseverdi. I fjor gjennomførte Strålevernet og Mattilsynet nok en vurdering som viste at det er en marginal helserisiko forbundet med denne grensen.

– Med den sakte reduksjonen vi nå ser i konsentrasjonene i dyrene over tid vil en reduksjon av tiltaksgrensen få store konsekvenser for reindriften i mange år framover, avslutter han. •

Merarbeid. Gjeterne i Vågå tamreinlag må bruke mer tid på passe på å holde flokken på de beitene man vet har lavest radioaktivitet. Nå kan de få hjelp av nye målinger og dertil kartverk. Foto: Per Torbjørn Jystad

Nytt fra Reindriftskontorene

Øst-Finnmark

I Øst-Finnmark har det vært lite snø denne vinteren. Beitene har vært tilgjengelig og stort sett bart ute på sommerbeitene når flokkene kom dit, opplyser reindriftsagronom Ingolf Balto.

Reindriftsforvaltningen har i år prioritert å veilede og produsere kart til distriktene i forbindelse med bruksreglarbeidet. En regner med at minst 50 % av distriktene får bruksregler innen 1. juli i år.

Det er fortsatt slik at enkelte distrikter sliter med et høyt reintall og en del har ønsket å få et høyere reintall nå som bruksreglene skal godkjennes i Områdestyret.

– Men det er også distrikter som ønsker å beholde det reintallet de har, sier Balto. Blant annet har distrikt 6 i vinter gjennomført en reduksjon i reintallet som planlagt. Balto anslår at det er slakret ca. 9.000 dyr hvorav ca. 3.000 er utover den normale produksjonen i distriktet.

Når det gjelder rovvilt antar Balto at situasjonen er den samme som tidligere år hva angår tap.

Arbeidet med å få innarbeidet de midlertidige gjerdene på vinterbeitene i Øst-Finnmark i bruksreglene har høy prioritet. Det arbeides også å få til en lovendring og bygging av et grensegjerde mellom Angeli og Polmak.

Et annet stort gjerdeprosjekt har møtt motstand hos fylkesmannen i Finnmark. Det planlagte gjerdet mellom distrikt 9 og distrikt 13 er på ca. ni mil i alt. Det har vært et årvisst problem mellom de to distriktene og som må løses med et gjerdeanlegg. Det er gjennomført en konsekvensutredning. Det gjelder å få en tillatelse og finansieringen, sier Balto.

*Ingolf Balto,
fungerende
Reindriftsagronom
i Øst-Finnmark*

Vest-Finnmark

– Hele driftsåret 08/09 har det vært gode beiteforhold i Vest-Finnmark, sier reindriftsagronom Mikkel Ailo Gaup og viser til at det stort sett har vært lite snø på beitene. De gode beitene kombinert med at det ikke er slakret mer enn normalt, har nok igjen ført til at reintallet er blitt høyere, mener Gaup.

Vedrørende rovvilt har reindriftsforvaltningen så langt konstatert at det er meldt inn færre kadaver i år enn i fjor, men enkelte distrikt har dog vært plaget med mye rovvilt ut fra de tilbakemeldingene forvaltningen har mottatt.

Av arealsaker peker Gaup på behandling av kommunens arealdelplaner både i Alta og for Hammerfest, som nå er inne i en rulleringsfase. Det mye omtalte konfliktforebyggende gjerdet rundt Hammerfest by (som skal holde reinen ute fra byen) er nå ferdigstilt fra statens side, og den har gått over i driftsfase, hvor kontoret i Vest-Finnmark har fått ansvaret for å representere staten i denne saken. Befaringen av gjerde før reinen ble ført inn på sommerbeitene, viste at gjerdet er i god stand, opplyser Gaup.

I forhold til bruksreglene har forvaltningen tatt en ringerunde i mars og april måned til distriktsformenn, hvor de fleste meldte i fra at de satser på å bli ferdige med bruksregler for 1. juli 2009. I enkelte områder er man imidlertid kjent med at, noen siidaer vil kjøre rettssaker for de vil kunne stadfeste sine bruksregler på vinterbeiteområder, opplyser Gaup.

Kontoret i Vest-Finnmark er ellers godt i gang med tilskuddsbehandlingen, og Gaup antar at det vil være klart for utbetaling til alle som har søkt rundt 15. juni. Årets pramming gikk raskere enn planlagt. I alt ble det prammet 16.433 rein ut til sommerbeitene. Mange hadde det travelt med å komme seg til kalvings-/sommerbeiteområde på grunn av lite snø på kysten. Prammingen var ferdig 5. mai, vel en uke før seilingsprogrammets slutt.

Den siste saken Gaup vil nevne i denne utgaven, er at de er godt i gang med planleggingen av nytt grensegjerde

*Mikkel Ailo Gaup,
Reindriftsagronom
i Vest-Finnmark*

over fjellområdet Raisduottarhaldi. Fjellet Raisduoddarhaldi på norsk side er 1362 m.o.h., mens nabotoppen Halti, er Finlands høyeste fjell med sine 1325 m.o.h. Prosjektet er delt i tre faser, der man sommeren 2009 (før 1. september) skal være ferdig med å fornye første fase, en gjerdestrekning på ca. 5,2 kilometer. De to resterende gjerdestrekninger, hver på seks kilometer, er planlagt ferdigstilt somrene 2010 og 2011.

Troms

I Troms kan fungerende reindriftsagronom Kåre Åsmund Pedersen melde om at det har vært dårlige beiter på fastlandet og alle distriktene på fastlandet (Mauken/Tromsdalen, Hjerttind og Gielas) bortsett fra Helligskogen har tilleggsfåret gjennom vinteren. De dårlige forholdene har vedvart i mars og delvis utover i april måned.

Mauken/Tromsdalen fikk også store problemer med å komme seg ut på sommerbeitene. På grunn av mye snø på Malangshalvøya valgte de å ikke pramme 18. april som planlagt, men vente på bedre forhold. Dyra ble derfor transportert med bil til Tromsdalen. Noe rein er dog blitt igjen på Malangshalvøya og Pedersen venter at det kan bli søkt om dispensasjon for å holde dyrene der.

Rovvilt har vært et problem flere steder i Troms og det er blant annet meldt om en del tap til blant annet gaupe. Spesielt i Helligskogen har man tapt mye rein i vinter både til rovvilt, men også som følge av at rein har falt utfor flog.

Av større arealsaker nevnes: I Lyngen er det oppstart av oppdyrkingen av i alt 1.800 dekar i regi av Troms Landbruks-selskap. Det skal etter påklaging utarbeides en egen konsekvensutredning som også dekker reindriften. I første omgang skal det dyrkes opp 500 dekar. I nedre Bardu er det foreslått regulert en golfbane som ligger i et trekkområde for rein. Områdestyret har fremmet innsigelse mot planforslaget i påvente av at forholdet til reindriftsinteressene er avklart.

Tre kommuner i Troms som ikke har utarbeidet arealdel av kommuneplan forsøker nå å få dette på plass før ny plan- og bygningslov trer i kraft 01.07.09.

Pedersen tror for øvrig de aller fleste

distriktene vil få på plass sine bruksregler innen fristen 1. juli.

Nordland

– Flere distrikt i Nordland flyttet ganske tidlig i år til sommerbeitene. Etter det vi har fått opplyst ligger det an til å ha vært tidlig kalving også, sier konstituert reindriftsagronom Ing-Lill Pavall. Vedrørende rovvilt har forvaltningen ikke fått signaler om at situasjonen er vesentlig endret fra tidligere år, men mange distrikt har søkt og fått innvilget midler fra Fylkesmannen i Nordland til ekstraordinær gjeting.

Av store arealsaker opprettholdes innsigelsen i forhold til utvidelsen av gruveanlegget til Brønnøy Kalk. Det har vært flere møter mellom partene der det er blitt fremmet reviderte planer for anlegget uten at reindriften har kunnet akseptere disse.

Det har vært forsøkt å finne løsninger slik at områdestyret kunne trekke sin innsigelse, sier Pavall om bakgrunnen for å opprettholde forhandlingene. Av andre arealsaker er det flere vindmøllerparker på Helgeland som er svært problematisk for reindriften om de blir realisert.

Ing-Lill Pavall, konstituert Reindriftsagronom i Nordland

Reindriftsforvaltningen har nå på vårparten hatt enkelte informasjonsmøter med bondelag og grunneiere vedrørende problematikken rundt rein som kommer inn på innmark for å beite om våren. Blant annet i Steigen, Dønna, Vefsn og på Sandhornøya har det denne våren vært noen flere konflikter enn tidligere, men de aller fleste situasjonene klarer man å orde opp i, sier Pavall.

Verken Reindriftsforvaltningen eller reinbeitedistriktene har så langt fått tilbakemelding fra Jernbaneverket på sine forslag til å løse noen av problemene med påkjørsel av rein på Nordlandsbanen. Også i år har det vært enkelthendelser med mange dyr involvert. Det er bevilget midler til forebyggende tiltak (gjerder) men disse er ikke benyttet. De fire mest berørte distriktene, Saltfjellet, Duokta, Jillen-Njaarke og Voengelh-Njaarke har kartlagt og tegnet inn de

stedene langs jernbanen der det trengs overganger eller gjerde for å begrense antallet påkjørsler.

Nord-Trøndelag

I Nord-Trøndelag er rovdyrproblematikken fortsatt et hovedtema. – Det har roet seg noe utover vårparten men vi får kontinuerlig meldinger om jerv, gaupe, ørn og også bjørn, sier reindriftsagronom Asle Hasselvold.

Han er spent på om de ekstraordinære uttakene av jerv i vinter og nå på vårparten vil føre til at det blir mindre tap. For å følge opp arbeidet med en ny rovviltpolitikk og tilhørende erstatningsordning, er det satt ned en ny arbeidsgruppe i vinter. Arbeidet nå konsentreres om bedre bestandsregistreringer, beitekartlegging, effektive uttak av skadedyr og forebyggende tiltak

Asle Hasselvold, Reindriftsagronom i Nord-Trøndelag

I Nord-Trøndelag kom for øvrig våren relativt tidlig i år. – Selv om det også har vært bra med snø, ble beitene tidlig tilgjengelig, oppsummerer Hasselvold.

I Færen reinbeitedistrikt møter man på utfordringer i forbindelse med at det er ønske om å gjennomføre nye sommerskirenn på Augustbreen i Meråker. Reindriften mener at å organisere skisamlinger og renn som planlagt over flere dager, vil medføre at reinen fortrennes fra en viktig snøbre.

I Østre Namdal reinbeitedistrikt er det planer om å bygge en ny vei ved Namsvatnet. Saken er nå til behandling hos Miljøverndepartementet. I tilknytning til planene om vindmøllerpark ved Kalvvatnan (på grensen mellom Nordland og Nord-Trøndelag), har distriktene Kappfjell/Bindal og Vestre Namdal bedt Norges Vassdrags- og Energidirektorat organisere en befarings.

Saksbehandlingen av planene om flere rovviltsikre gjerder for å beskytte husdyr, har så langt Reindriftsforvaltningen har oversikt over stoppet noe opp. Reindriften har forlangt at de nye gjerdene skal behandles etter plan- og bygningsloven.

Sør-Trøndelag / Hedmark

En bra vinter med påfølgende fin vår, tidlig grønt og med gode beiter, er status for det som har med klima å gjøre helt sør i reindrifts Norge. Fungerende reindriftsagronom Camilla Knutsen kan videre fortelle at kalving ser ut til å ha gått bra, men at det er stor bekymring for rovvilt flere steder. Av konfliktforebyggende tiltak i forhold til rovvilt i regi av fylkesmannen, er det innvilget tilskudd i Holtålen og i Engerdal kommune.

Av arealsaker kan det se ut som om det er blitt færre enkeltsaker det siste året, men problemene med hytter og hyttefelt er fortsatt store. I Engerdal kommune har områdestyret reist innsigelse i forhold til kommunedelplanen for fritidsbebyggelse. I Holtålen pågår en rullering av kommunedelplanen. Knutsen viser til at det nå er forventninger om at med ny plan- og bygningslov som trer i kraft 1. juli, så vil det bli færre dispensasjonssaker i årene som kommer.

I Aursundsaken er arbeidet med gjerdene kommet i gang få uker før Reindriftsnytt går i trykken. Noen enkeltstående grunneiere har ikke skrevet under avtalen med Staten og disse har fått varsel om ekspropriasjon.

Dialogprosjektet – felles politikk i fjellområdene, ble videre avsluttet i mai måned. Tredje og siste dialogsamling ble holdt i mai. Prosjektet har hatt fokus på å skape en felles forståelse for reindriftenes behov. I tamreinlagene går man i sommer i gang med kartlegging fra helikopter av radioaktivitet i beitene (egen sak).

Behov for informasjon

Simlene skyr menneskelig aktivitet i kalvingsområdet. Det har reindriften visst hele tiden. Men mange andre skjønner ikke det. Nå har forskning dokumentert fenomenet.

Av: Agnar Berg

– Det er veldig viktig at denne type forskning blir gjort tilgjengelig for folk flest. Kanskje det skulle forskes på hvordan en gjør slike forskningsresultater kjent blant vanlige folk. NRL har også en jobb å gjøre med å informere om reindriftenes behov, sier NRL-leder, Nils Henrik Sara.

Folk og hunder

I slutten av april i fjor ble 38 «GPS-klaver» satt på 38 simler i Balvatn reinbeitedistrikt i Nordland. GPS-

senderene sendte signaler om hvor simlene oppholdt seg.

1. mai-helga i fjor, kort tid etter at GPS-klavene ble satt på simlene, registrerte Statens naturoppsyn den menneskelige aktiviteten i kalvingsområdet. Det ble sjekket hvem som gikk inn området og hvor de oppholdt seg. Om de hadde med hunder, og så videre. SNO gjorde også observasjon av løse hunder i kalvingsområdet der simlene var til å begynne med.

– Det vi så gjennom GPS-meldingene var at simlene trakk seg unna området hvor det var mennesker og hunder. De trakk seg nordøstover til et område som er mye mindre egnet til kalvingsområde. Dette området er både mer værutsatt og det er mindre tilgang på beite. Reinen gikk overraskende for oss et godt stykke unna sitt opprinnelige kalvingsland og den

kom ikke tilbake, sier forsker Svein Morten Eilertsen ved Bioforsk.

GPS på folk og rein

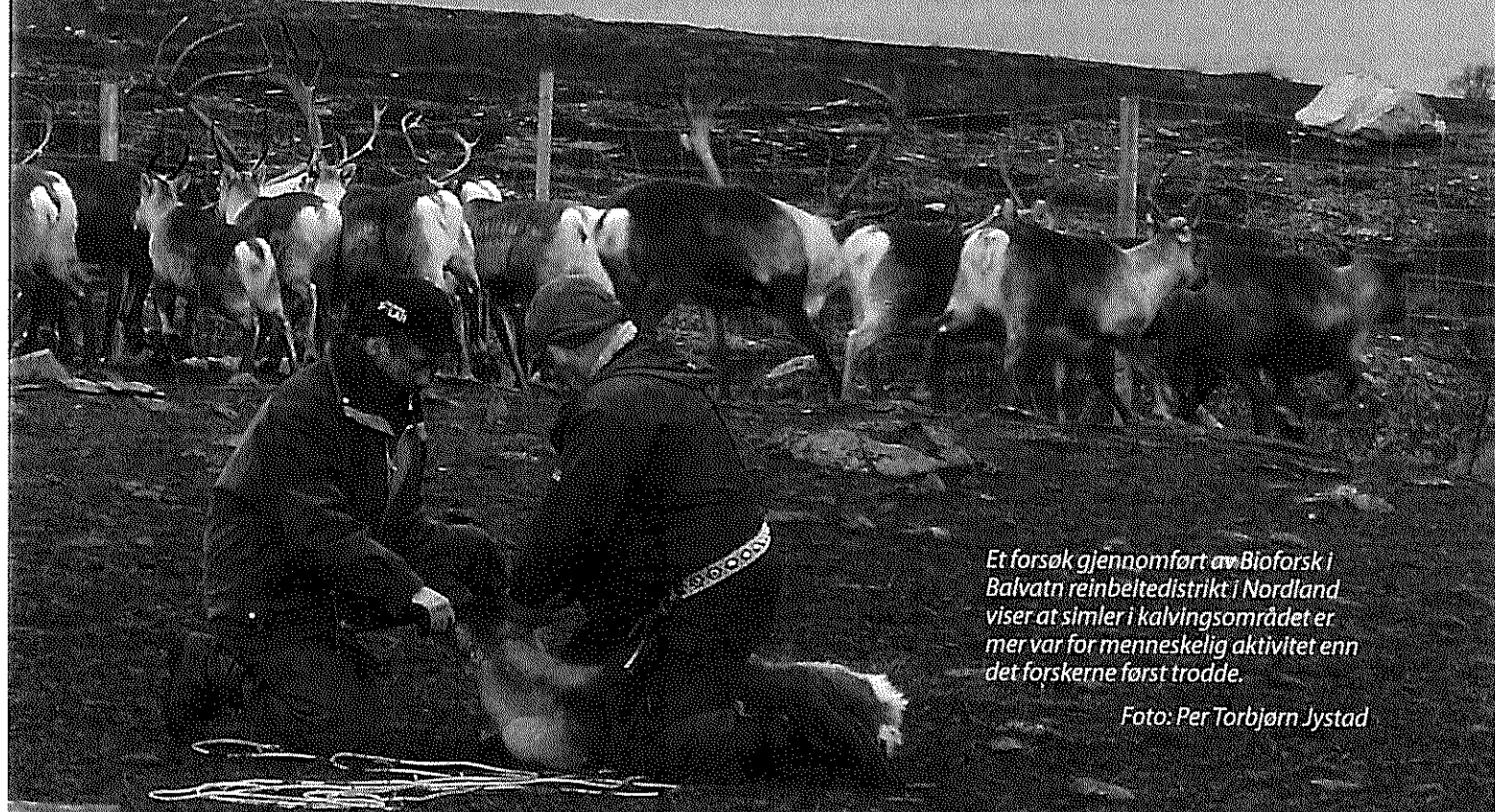
Eilertsen sier at en ut fra forsøket kan konkludere med at simlene er veldig vare i kalvingstiden og at de drar lenger unna deres eget kalvingsland enn det forskerne trodde.

Det var reinen til Per Olof Blind i Balvatn reinbeitedistrikt som ble brukt i forsøket.

– Det forskerne kom fram til er noe vi som driver med rein alltid har visst, men vi har problemer med å bli trodd. Nå er det hvertfall endelig dokumentert av forskere, sier Blind.

Blind sier at folk flest ikke vet hva som skjer med reinen når de beveger seg inn i kalvingsområdet, men at det neppe er gjort av vond vilje.

om reindriften behov

Et forsøk gjennomført av Bioforsk i Balvatn reinbeitedistrikt i Nordland viser at simler i kalvingsområdet er mer var for menneskelig aktivitet enn det forskerne først trodde.

Foto: Per Torbjørn Jystad

– Jeg tror at folk ikke nyanserer mellom dyreartene. De ser at kyr, sauer og hester ikke løper avgårde når mennesker nærmer seg. Og så tror de reinen reagerer på samme måte, sier Blind.

Blind sier at folk med hund er det verste. Han mener at det eneste fornuftige er å forby all ferdsel inn i kalvingsområdene i den tiden kalving pågår.

Eilertsen sier at resultatene etter forsøkene kan brukes til å «styre» friluftslivet.

– En må i større grad ta hensyn

til ferdsel i sårbare områder for reindriften, sier han.

Eilertsen sier at det ville ha vært interessant å gå videre med forsøket med å utstyre både rein og folk som er inne i kalvingsområdene med GPS-sendere slik at en har full oversikt over hvor menneskene som skremmer reinen er.

Styrt aktivitet

Leder i Salten Friluftsråd, Bjørn Godal, sier at resultatene fra forsøkene til Bioforsk gjør det mer aktuelt å få til mer styrt friluftaktivitet. At

folk oppfordres til ikke å gå inn i sårbare områder i perioder av året.

Godal mener at gjeldende regelverk for å stoppe folk fra å gå inn i kalvingsland er godt nok. Det er mer et spørsmål om å håndheve det, mener han.

– Informasjon om hvilke konsekvenser det får når en forstyrrer reinen i kalvingsområdet er veldig viktig. Jeg tror folk flest vet lite om slike ting, sier Godal.

I vår har det i Finnmark og til dels i riksmidia, vært skrevet side opp og ned om at Hammerfest Turlag

la opp til tre fotturer inn i kalvingsområdet til reinbeitedistrikt 20 Fálá/Kvaløy.

Saken løste seg imidlertid i midten av mai i møte mellom reinbeitedistriktet og turlaget.

Turlaget hadde planlagt tre turer i kalvingsområdet. De to første turene i mai og juni ble droppet. Ruten for turen i juli er endret.

Tror all rein er «byrein»

– Vi hadde et meget konstruktivt møte med turlaget om dette. Jeg tror at samtalen om reinens biologi i kalvingsområdet førte til at saken ble løst. Vi fikk forklare hvor viktig fred og ro er for simle og kalv. Jeg følte at vi nådde frem, og oppnådde forståelse om hvorfor kalvingsområdet er så viktig å skjerme, og jeg er veldig glad for at turlaget snudde i denne saken. Turlaget hadde ikke trodd at deres aktiviteter ville påvirke reindriften negativt. Det var grunnen til at vi ikke ble kontaktet før de satte opp sine turer. Hadde turlaget vært bevisst på dette, ville trolig ikke denne saken utviklet seg til det den ble, sier leder i reinbeitedistrikt Fálá/Kvaløy, Alslak Ante M. J. Sara.

Sara sier at kunnskapsbehovet på Kvaløya er veldig stort.

– Mange i Hammerfest har sett seg blind på at all rein er som «byrein». Slik er det altså ikke, og «byrein» utgjør bare en mindre del av flokken og hvor okserein er dominerende. Reinen er også som alt annet forskjellig. I Hammerfest har vi et annet fenomen, «byreven». Den er så tam at den går midt i byen. Der finner den mat og blir matet. I motsetning er reven som lever i utkanten mye mer sky og stikker av gårde med det samme de ser folk, sier Sara.

Av media er det Hammerfest-avisa Finnmark Dagblad som har hatt mest stoff om «konflikten» mellom reindriften og de fastboende i Hammerfest.

I den såkalte bloggen til Finnmark Dagblad, på avisas sideside, har folk ytret seg fritt. Et eksempel på bloggen er fra 8. april:

«Helt enig med Raymond Robert-

sen. Reinfri øy! Fjern gjerdet. Ingen vits i å la d stå. Skal en familie terrorisere en hel by!»

– Det er kjent at finnmarkinger er flinke til å ytre sine meninger, samt at media i Finnmark også tillater mye. Mye av det som media tar opp ville ikke vært noen sak om kunnskapen, viljen og kommunikasjonen hadde vært bedre, sier Sara.

Mediaskapt konflikt

Morten Daae er leder i Hammerfest turlag. Når det gjelder «konflikten» mellom Hammerfest turlag og reindriften på Kvaløy, mener Daae at det i stor grad er en mediaskapt konflikt.

– Turlaget kan godt leve med den løsningen vi har blitt enig med reindriften om, men reindriften har et stort pedagogisk problem med å forklare folk hvorfor turgåing er et problem for den. Folk flest skjønner ikke det når de er vant til den tamme byreinen, sier Daae.

Daae sier videre at turlaget har mange felles interesser med reindriften og at de to partene i mange saker heller burde samarbeide.

– I arealsaker er vi enige med reindriften. Vi har for eksempel samme syn som reindriften når det gjelder å bygge vindmøllepark på Kvaløya.

Om saken med turlaget er løst, så står distriktet overfor flere alvorlige og varige arealinngrepssaker.

Sara ramser opp flere prosjekter som vil bli eller kan bli en realitet og som vil få konsekvenser for reinbeitedistriktet.

Leder i reinbeitedistrikt Fálá/Kvaløy, Alslak Ante M. J. Sara (t.h.), sier at folk flest på Kvaløya har behov for mer kunnskap om reindrift. Her står han på utsiden av «Hammerfest-gjerdet» sammen med stortingsrepresentant og påtroppende ordfører Alf E. Jakobsen.

Foto: Agnar Berg

Vindmøllepark

– Det er planlagt en vindmøllepark på øya. Planene ligger imidlertid foreløpig på is på grunn av en innsigelse fra reindriften og at det ikke er nettkapasitet til å overføre den elektriske kraften. Det andre er Snøhvit 2-utbyggingen. Det vil medføre at sundet mellom fastlandet og Melkøya fylles igjen. På fastlandssiden har vi kalvingsland. Det tredje er utbygging av et anlegg for elektrifisering av Goliat-utbyggingen. Det fjerde er anlegg av en kraftledning fra Hammerfest til Balsfjord i Troms. Det femte er kommunens egne planer for nye bydeler, sier Sara.

– Ser du for deg at dine barnebarn kan drive reindrift på Kvaløya på samme måte som du gjør?

– Det er klart at våre reinbeiter er under sterkt press. Det er en grense for mye arealinngrep vi kan tåle. Men vi skal i hvertfall gjøre det som er mulig for at vi fortsatt skal kunne drive med rein på Kvaløya. Men det er også helt avhengig av myndighetene og at føringer legges til grunn om en aktiv reindriftnæring skal leve på Kvaløya i tiden fremover, sier Sara. •

Krever bedre dokumentasjon

Reindriftsforvaltningen vil i fremtiden kreve fotodokumentasjon av «tomteområdet» når det søkes om å få sette opp gjeterhytte.

Av: Agnar Berg

Assisterende reindriftssjef, Stig Gøran Hagen, sier at det ikke vil bli vanskeligere å få lov til å sette opp gjeterhytter, men at det må følge god dokumentasjon med søknadene.

Billedokumentasjon

Det er et brev fra Areal- og kulturvernavdelingen i Finnmark fylkeskommune som er grunnen til en skjerpet holdning til dokumentasjon.

Reindriftsforvaltningen har fått delegert fra Reindriftsstyret å behandle og gjøre vedtak i gjeterhyttesaker.

I brevet fra Areal- og kulturavdelingen fra 17. mars i år står det:

«Areal- og kulturavdelinga ved Finnmark fylkeskommune vil med dette varsle en holdningsendring når det gjelder søknader om gjeterhytter til bruk i reindrifta. Vi mottar en rekke av disse søknadene, og de fleste av tiltakene er planlagt langt fra vei-

er og er vanskelig tilgjengelig. Det er ofte ønsker om hytter i områder der vi har lite kjennskap til kulturminnepotensialet, og der det er dårlig kartgrunnlag og ikke flyfotodekning. Dette fører til at vi i liten grad har grunnlag til å uttale oss om søknadene.»

Areal- og kulturavdelingen skriver videre at siden noen hytter er vanskelig tilgjengelig for befarings og at slike befarings er dyre, vil god billedokumentasjon av det omsøkte området i mange tilfeller være tilstrekkelig for å gjøre en tilfredsstillende vurdering av hyttesøknadene.

Barmarkskjøring

Det Areal- og kulturavdelingen ønsker er konkret et oversiktsbilde over området og detaljbilder av den omsøkte tomten.

Hagen sier at mange av søknadene om gjeterhytter har vært dårlig dokumentert.

– Det har ført til at vi har hatt liten oversikt over området hvor det søkes om å sette opp gjeterhytten. I enkelte tilfeller har det vist seg at området er uegnet og at hytten derfor måtte settes opp flere hundre meter unna det opprinnelige stedet. Vi me-

Reindriftsforvaltningen vil i fremtiden kreve fotodokumentasjon av tomteområdet fra de som søker om å få sette opp gjeterhytter.

Illustrasjonsfoto: T. Birkely

ner det er en fordel både for oss og for reieneierne at en har best mulig oversikt over det aktuelle området, sier Hagen.

Hagen sier videre at de som ikke har vedlagt god nok fotodokumentasjon i fremtiden vil få tilbakemelding om å skaffe det før søknaden behandles.

Reindriftsforvaltningen hadde en bemerkning til Areal- og kulturavdelingen om at større dokumentasjonskrav vil føre til økt motorferdsel på barmark og at det var lite ønskelig.

Areal- og kulturvernavdelingen skriver i brev av 4. mai at avdelingen skjønner argumentene, men at avdelingen ikke vil ta hensyn til det.

Areal- og kulturavdelingen skriver blant annet dette om befarings på barmark med motorkjøretøy:

«Dersom et område er så sårbart at det ikke er ønskelig med ferdsel av noe slag, ser vi ikke at det er hensiktsmessig å sette opp hytter der i det hele tatt.» •

MÁILMMI BOAZODOALLOÁLBMOGIID KONGREASSA
KONGRESSEN FOR VERDENS REINDRIFTSFOLK

Máilmmi boazodoallo- álbmogat čeahkkanan

Verdens reindrifts- folk samlet

*Kongreassalatnjá Báhrehárjís
Guovdageainnus.*

*Fra kongressalen Báhrehárji
i Kautokeino.*

Foto: Agnar Berg

Máilmmi boazodoalloálbmogiid njealját kongreassa, WRH, dollojuvvui Guovdageainnus ovdalaš beassáziid.

Boazodoallooddasiid bláddi lei doppe ja dáin Boazodoallooddasiin leat mis mánga čállosa main muitalit kongreassaságaid.

WRH doallá kongreassa juohke njealját jagi. 1997:s dollojuvvui vuosttaš kongreassa ja dat lágíduvvui Yamalguovllus Ruošša bealde, nubbi lei Anáris Suoma bealde ja goalmmát fas Yakurskkas Sahka-republihkas Ruoššas.

Juohke kongreassa almmuha sierra julggaštusa. Boazodoallooddasiin beasar dál lohkat Guovdageainnujulggaštusa.

Kongreassa lea WRH alimus orgána.

Kongreassaid gaskka lea stivra WRH alimus orgána. Stivrajodiheaddji lea Mikhail Pogodaev, gii lea evenka.

WRH goalmmát orgána lea ráddi. Rádis leat ovdasreaddjit buot boazodoalloguovlluin. Rádi jodiha presideanta. Dál lea WRH presideantan unjárgalaš Odd Erling Smuk.

WRH hálddahusa jodiha generalčállí, guovdageaidnulaš Johan Mathis Turi.

WRH deataleamos ulbmil lea ovddidit ovtasbargu máilmmi boazodoalloálbmogiid gaskka, ja máilbmái dieduid juohkit boazodoalu birra.

Boahnte kongreassa dollojuvvo Davvi-Kiinnás jagis 2011. →

Den fjerde kongressen for verdens reindriftsfolk, WRH, gikk av stabelen i Kautokeino uka før påske.

Reindriftnytt var der og bringer i denne utgaven av Reindriftnytt en rekke artikler basert på kongressen i Kautokeino.

WRH har kongress hvert fjerde år. I 1997 ble den første holdt i Yamal i Russland, den andre var i Inari i Nord-Finland og den tredje i Yakursk i republikken Sahka i Russland.

Hver kongress har sin egen deklarasjon. Reindriftnytt presenterer i denne utgaven Kautokeino-deklarasjonen.

WRHs høyeste organ er kongressen.

Mellom kongressene er det styret som er WRHs høyeste organ. Styret ledes av russeren Mikhail Pogodaev.

Det tredje organer i WRH er rådet. I rådet sitter representanter fra alle reindriftsregionene. Rådet ledes av presidenten. Presidenten i WRH er Odd Erling Smuk fra Nesseby.

WRHs administrasjon ledes av generalsekretær Johan Mathis Turi fra Kautokeino.

De viktigste formålene med WRH er å fremme samarbeid mellom verdens reindriftsfolk samt å informere om tamreindriften i verden.

Neste kongress skal holdes i Nord-Kina i 2011. →

Ruošša sáttatolbmot ja guossit NBR jodiheaddji Nils Henrik Sara ealo siste.

På besøk i reinflokken til NRL-leder Nils Henrik Sara. De russiske delegatene og gjestene møtte mannsterke.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Buohkat besse geahččalit min guovllu njoarastangilvvohallanmälle.

Under lassokastingen var det fritt frem for alle til å demonstrere sine kunster.

Foto: Per Torbjørn Jystad

– Mun lean hui duhtavaš Guovdageainnu-kongressain. WHR lea ovdáneaddji organisašuvdna. Mii leat dál ovddastuvvon miehtá boazodoallomáilmmi. Dat mii viidáseappot dahkkojuvvo dál, lea nannet organisašuvnna muhtun guovlluin, lohká generalčálli Johan Mathis Turi. •

– Jeg er veldig godt fornøyd med kongressen i Kautokeino. WRH er en organisasjon i vekst. Vi er nå representert i hele reindriftsverden. Den som skjer videre fremover er en styrking av organisasjonen i de enkelte regioner, sier generalsekretær Johan Mathis Turi. •

Anii iežas geatnegassan veahkehit

– Norggas lea erenoamáš ovttasvástádus «oktiičatnat» máilmmi boazodoalu, lohka Association of World Reindeer Herders odda presideanta, Odd Erling Smuk.

Čállán: Agnar Berg

Jorgalan: Berit Margrethe Oskal

– Mun fertejin bures jurdilit ovdal go mihten vuolgii WRH, máilmmi boazodoalloálbmogiid presideantaevttotihassan, muhto dovden ahte mus lea ovdasvástádus go ledjen mielde álgaheame organisašuvnna 1993:s, lohka Smuk.

Hávski árvaluvot

Smuk lea guhka leamaš boazodoalu organisašuvnnain. Unjárgalaš boazodoalli lei earret eará NBR jodiheaddjin 1984 rájes 1994 rádjái. Dál doaimmaha son boazodoalu ovttasbártneidiguin. Diibmá evttohuvvui son NBR jodiheaddjin. Ággan dasa lei ahte Smuk adnojuvvui buoremussan láidestit NBR boahhteáigii.

– Mu mielas lei hávski evttohuvvot ja mun oanehaš árvoštallan vuostá váldit hástalus, dassázi go gullen ahte Nils Henrik Sara dáhtui joatkit jodiheaddjin. Mun geassádn, go in háliidan gilvalit suinna, lohka Smuk.

WRH-presideantan lea Smukas deatalaš doaibma, muhto son lea eahpesihkar das man ollu lea vejolaš olahit.

– Livčče doarvái barggut čadahit. Livččen dáinna sáhttán ollesáigge bargat, muhto váttisvuhtan lea ahte WRH:s lea heittot ruhtadilli. Ovdamearkka dihte ii leat várra mátkkoštit nu ollu go sávahahti, galledit boazodolliid miehtá máilmmi. Munnje šaddá deataleamos čuovvolit julggaštusa mii Guovdageainnus mearriduvvui, ja dan bokte ovddidit boazodoalu beroštumiid sihke riikkaid siskobealde ja riikkaviidosaččat, lohka son.

Areálaššit deatalepmosat

Smuk lohka ahte boazoguohtuneatnamiid gáhtten sisabáhkemiid vuostá lea deataleamos ášši buohkaide geat barget bohccuiguin.

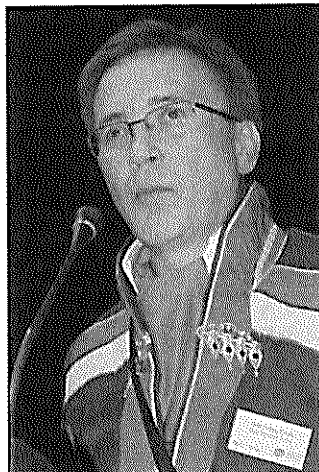
Son lohka ahte Norga dan oktavuodas lea sierra dilis,

Følte at han måtte bidra

– Norge har et spesielt ansvar for å «binde sammen» reindriften over hele verden, sier den nye presidenten i Association of World Reindeer Herders, Odd Erling Smuk.

Av: Agnar Berg

– Jeg måtte tenke meg godt om før jeg sa til å stille som presidentkandidat i WRH, Verdens reindriftsfolk, men jeg følte at jeg hadde et ansvar siden jeg var med å starte organisasjonen i 1993, sier Smuk.

WRH odda presideanta, Odd Erling Smuk, oaiuvvilda ahte Norggas lea erenoamáš ovddasvástádus «oktiičatnat» máilmmiviidosaš boazodoalu.

Den nye presidenten i WRH, Odd Erling Smuk, mener at Norge har et spesielt ansvar med å «binde sammen» reindriften over hele verden.

Foto: Philip Burgess

Hyggelig å bli foreslått

Smuk er en gammel traver i reindriften organisasjoner. Reineieren fra Nesseby i Finnmark var blant annet leder i NRL fra 1984 til 1994.

I dag driver han med rein sammen med sine sønner. I fjor ble han lansert som kandidat til ledervetet i NRL.

Argumentasjonen var at Smuk var best egnet til å ta NRL inn i framtiden.

– Jeg synes det var hyggelig å bli foreslått og vurdere det en stund inntil jeg fikk vite at Nils Henrik Sara tok gjenvalg. Da trakk jeg meg fordi jeg ikke var interessert i noen kampvotering, sier Smuk.

Som WHR-president, har Smuk et viktig verv. Men han er usikker på hvor mye det er mulig å gjøre.

– Det er nok av oppgaver å ta fatt i. Jeg kunne ha jobbet full tid med dette, men problemet er at det er dårlig økonomi i WRH. Så det blir for eksempel ikke anledning til å reise så

mye som ønskelig for å besøke de som driver med reindriften verden rundt. Det viktigste for meg blir å følge opp deklarasjonen som ble vedtatt i Kautokeino, og med den fremme reindriften interesser både nasjonalt og internasjonalt, sier han.

Arealsaker viktigst

Smuk sier at vern av beitearealer mot inngrep er den viktigste saken for samtlige som driver med rein.

Han sier at Norge i den forbindelse er i en særstilling

Deatleamos. Nissonat leat várra deatlepmosat árbevieruid fievrrideames ja boazodoalu bearašdoalu bisuheames.

Viktigst. Kvinnene er kanskje viktigst for å klare å videreføre eldgamle tradisjoner samt sørge for at familien fortsatt skal spille en sentral rolle i reindriften.

Foto: Per Torbjørn Jystad

go lea áidna boazodoalloriikka mii lea dohkkehan ILO-konvenšuvnna, mii suodjala álgoálbmogiid.

– Almmotge lea stuora gilvu eatnamiid alde Norggas ja dat dáidá ain stuorrut. Buorre ovdamearka dasa lea dat mii dáhpáhuvá Fálá-sullo Finnmarkkus, gos oallugat háliidivčče boazodoalu eret. Muhto Ruoššas ja Mongolias dat easkka lea albma garra gilvu boazodoalu eatnamiid alde, muitala Smuk.

Ruošša lea 2001:s mearridan odda eananlága, Land Code. Dán lága bokte sáhttet Ruošša eiseválddit bágget boazodoalu láigohit dahje oastit eatnamiid maid boazodoallu lea atnán čudiid jagiid juo iežas eanamin.

– Mun diedán bures mii Ruoššas dáhpáhuvá, ja in olle liiko dasa. Lea deatalaš ahte ráddádallojuvvo boazodoaluin go oktage háliida ásahtit juoidá boazodoalu eatnamiidda. Dál dolvojuvvo ollu eanet olggos boazodoalu guovlluin go dat maid boazodoallu oazžu ruovttoluotta, deattuha Smuk.

ON-vuogádat lea deatalaš

– Man guhká sáhttá boazodoallu heivehit iežas ovdal go dagaha árbevieruid ja kultuvrra ovdii?

– Sáhtášin dadjat ahte ii leat mearri das man ollu mii sáhttit heivehit iežamet. Muhto lea hui deatalaš ahte boazodoalus leat institušuvnnat. Ovttaskas olmmožin mii eat ceavzze stuoraservodaga vuostá. Juohke riikkas gos boazodoallu doaimmahuvvo, leat lihkus ollu čeahpes olbmot geat barget boazodoalu ovdas, muitala Smuk.

Smuk lohká ahte WRH áigu ON-vuogádaga ávkástal-

som det eneste av reindriftslandene som har ratifisert ILO-konvensjonen som gir urfolk beskyttelse.

– Det er likevel et stort press på arealene i Norge og det kommer til å bli enda større. Et godt eksempel på det er hva som skjer på Kvaløya i Finnmark der reindriften er uønsket av mange. Men i Russland og Mongolia er arealene virkelig under press, sier Smuk.

I Russland ble det vedtatt en ny landlov, Land Code, i 2001. Med denne loven kan russiske myndigheter tvinge reindriften til å leie eller kjøpe de arealene reindriften i mange hundre år har sett som sine.

– Jeg er fullt klar over hva som skjer i Russland og liker det svært dårlig. Det er viktig at reindriften blir tatt med på råd når noen vil inn på reindriften arealer. I dag er det mange ganger så mye som «hentes» ut av reindriften områder som det reindriften får igjen, sier Smuk.

FN-systemet viktig

– Hvor langt er det mulig for reindriften å tilpasse seg uten å gå på akkord med tradisjon og kultur?

– Jeg vil si at det er nesten ingen grenser for hvor mye vi kan tilpasse oss. Men det er viktig at reindriften har institusjoner. Vi kan ikke som enkeltmennesker stå i mot storsamfunnet. Det er imidlertid veldig mange dyktige mennesker som har med reindrift å gjøre i alle land hvor det drives reindrift, sier Smuk.

Smuk sier at WRH vil bruke FN-systemet både for å

lat suodjalit árbevirolaš kultuvrra ja eallinvuogi ja suodjalit boazodoalu eatnamiid sisabahkkemiid vuostá.

Smuk jáhkka ahte álkimus šaddá davviriikkain bisuhit boazodoalu dálá hámis.

Váddáseamos šaddá miehtá Ruošša nuortaguovlluin. Maiddái Mongolia ja Kiinná boazodoallu leat váraid siste, ja nu lea maiddái Alaska ja Kanada boazodoallu.

– Mii lea deataleamos doaibma suodjalit boazodoalu eatnamiid odda sisabahkkemiid vuostá?

– Suodjaleapmi riikkaidgaskasaš soahpamušaid ja našuvnnalaš lágaid bokte. Dasa lassin lea dárbbalaš ahte stáhtat ja priváhta bealálaččat veahkehit rudalaččat, oaivvilda Smuk.

– Man deatalaš lea WRH boazodollui, ja movt sáhtá WRH buoremusat váikkuhit?

– Miehtá máilmmi dáhttu boazodoallu organisašuvnna mii ásahta oktavuoda, juogada dieđuid ja vásáhusaid ja mii sáhtá riikkaidgaskasaš oktavuodain váikkuhit ja ásahta ipmárdusa, lohka Smuk.

Searvat ON-vuogádahkii

Cuoŋománu loahpas oáččui Smuk dieđu ahte WRH beasá searvat nu gohčoduvvon NGO:ii, The United Nations Permanent Forum for Indigenous People, ON' álgoálbmogiid bistevaš forumii.

NGO mearkkaša Non-governmental Organization. Dat lea orgána, mii ii leat stáhta, ja mii namalassii ii ovddas gudege riikka ráđđehusa.

– Dat lea stuora vuoitun máilmmi boazodoalloberoštumiide go mii dál šaddat oassin dan vuogádagas mii lea ásašuvvon riikkaidgaskasaš ovttasbarggu várás – ON-vuogádat. Dat šaddá earret eará hui buorre veahkki boazodoalu vuoigatvuodaid ovddideami bargui oppalaččat ja várra ere-
noamážit Ruošša bealde, lohka Smuk.

beskytte tradisjonell kultur og livsform og når det gjelder beskyttelse mot arealinngrep.

Smuk sier at han tror det blir enklest å bevare reindriften slik den er i dag i de nordiske landene.

Vanskeligst blir det i store deler av det østlige Russland. I tillegg er det stor fare for reindriften i Mongolia og Kina. Også i Alaska og Canada står reindriften svakt.

– Hva er de viktigste grep for å beskytte reindriften mot inngrep i dens beiteland?

– Beskyttelse ved internasjonale konvensjoner og nasjonal lovgivning. I tillegg er det behov for finansiell medvirkning av stater og private aktører, sier Smuk.

– Hvor viktig er WRH for reindriften, hvordan kan WRH påvirke best?

– Reindriften verden over ønsker en organisasjon som skaper samhold, utveksler informasjon og erfaringer og som kan delta i internasjonale fora for å utøve innflytelse og skape forståelse, sier Smuk.

Inn i FN-systemet

I slutten av april fikk Smuk vite at WRH får være med som en såkalt NGO i The United Nations Permanent Forum for Indigenous People, FNs permanente forum for urfolk.

NGO står for Non-governmental Organization. Det vil si en ikke-statlig organisasjon som altså ikke representerer noe lands regjering.

– Det er et gjennombrudd for verdens reindriftsinteresser at vi nå blir en del av det systemet som er etablert for internasjonalt arbeid – FN-systemet. Dette vil blant annet være et veldig positivt bidrag for å arbeide for reindriften rettigheter generelt og kanskje spesielt i Russland, sier Smuk.

Mánggaid riikkaid boazoálbmogat dorjot nubbi nuppi guoh-toneatnamiid gáhttenbargguin. Máilmmikongreassas lei ge areála vıldıášin.

Reindriftsfolk fra mange land støtter seg til hverandre i kampen mot nedbygging av beiteland. Verdenskongressen hadde da også areal som et hovedtema.

Foto: Agnar Berg

Kultuvra guovddážiis. Boazodoallu nanne kultuvrra ja árbevieruid.

– Ággi mielde oázžu WRH fásta miellahttuvuoda forumii, lohka son.

NBR-jodiheaddji Nils Henrik Sara oaivvilda ahte WRH lea deatalaš dasa ahte oktiičatnat buohkaid geat barget boazodoaluin miehtá máilmmi. Son lohka maiddá ahte WRH lea nuorra organisašuvdna, muhto ahte dat dádi mielde oázžu eanet ja eanet politihkalaš fámu riikkaidgaskasaččat.

– Politihkkárat gal guldalit maid WRH dadjá, lohka Sara.

Álgoálbmogat ja olmmošvuoigatvuodát

Ii dáidde báljo gávndot nubbi geas lea nu ollu máhttu sámuvuoigatvuodaid birra go norgalaš Carsten Smith. Ovddalaš alimusrievttijustitiarius lea earret eará jodihan Sámevuoigatvuodalávdegotti I ja Riddoguolástuslávdegotti.

Smith lea okta 16 miellahtus ON' Álgoálbmogiid bistevaš forumas. Gávccii miellahtu leat válljejuvvon álgoálbmotorganisašuvnnaid evttohusaid olis ja gávccii fas ráddehusaid evttohusaid olis. Muhto Carsten Smith ii ovddas Norgga ráddehusa forumas, son ovddasta iežas.

– Mun anán hui buorren ahte WRH lea mielde NGO dásis Álgoálbmogiid bistevaš forumas. Dál beassá WRH ovddidit iežas áššiid ON-vuogádagas. Mii leat organisašuvdna mii galgá fuolahit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid, lohka Smith.

ON' bistevaš forum álgoálbmotáššiid várás lea njuolga ECOSOC vuolde, mii lea Ekonomalaš ja sosiála ráddi.

ECOSOC lea olmmošvuoigatvuodaid dáfus hui deatalaš orgána ja erenoamážit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid dáfus. Smuk muitala ahte WRH lea maiddá ECOSOC dásis ožžon NGO-stáhtusa. •

Kultur i høyetet. Reindriften dreier seg ikke minst om å ivareta kulturen og tradisjonene.

Foto: Agnar Berg

– På sikt vil WRH bli fast medlem av forumet, sier han.

NRL-leder Nils Henrik Sara sier at WRH er viktig for å knytte sammen alle som driver med rein i verden. Han sier videre at WRH er en ung organisasjon, men at den vil få mer og mer politisk tyngde internasjonalt.

– Politikerne vil lytte til det WRH står for, sier Sara.

Urfolk og menneskeretter

Det er knapt noen som har bedre kunnskap om samerett enn Carsten Smith i Norge. Den tidligere høyesterettsjustitiarius har blant annet ledet Samerettsutvalget I og Kystfiskeutvalget.

Smith er ett av 16 medlemmer i Permanent Forum for Indigenous People i FN. Åtte av medlemmene er nominert etter råd fra urfolksorganisasjoner og åtte er nominert fra regjeringer. Men Smith representerer imidlertid ikke den norske regjeringen i forumet, han representerer seg selv.

– Jeg ser det som veldig positivt at WRH er med som en NGO i Permanent Forum for Indigenous People. Nå vil WRH kunne få sine saker fremmet for FN-systemet. Vi er en organisasjon som skal oss av urfolks rettigheter, sier Smith.

FNs permanente forum for urfolkssaker er direkte underlagt ECOSOC, Det økonomiske og sosiale råd.

ECOSOC er et viktig organ for menneskerettigheter og spesielt for urfolks menneskerettigheter.

Smuk sier at WRH også har fått NGO-status i ECOSOC. •

Viiddis guoh- tuneatnamat dulvaduvvojit

Ruošša čáhcefápmofitnodat RusHydro pláne dulvadit guovllu Oarje-Sibirjás mii lea nu viiddis go goalmmásas oassi Norgga nannamis. Jus dát čada-huvvo, de leat das stuora váikkuhusat boazodollui.

Čállán: Agnar Berg

Jorgalan: Berit Margrethe Oskal

– Boazodoallu sáhtta vel eallit oljo- ja gássadoaimmaiguin. Muhto dat maid RusHydro pláne, gal manaha stuora boazodoalloguovlluid, muitala Stanislav I. Uvachan.

Fertejit fárret

Uvachan koordinere evenka-joavkku, mii garrasit vuosttalda dulvadeami.

Uvachan lohka ahte buoddudanprošeakta dagaha-ahte 7000–8000 olbmo dan lagabui 17 000 olbmossat geat ásser guovllus, šaddet gillát buoddudeami váikkuhusaid geažil.

– Prošeakta lea vahágin olles min kultuvrii. Mii hávdeeatnamat šaddet maid čázi vuollái. Dat leat nu suivat, lohka Uvachan.

Guovlu mii lea jurddašuvvon dulvaduvvor lea badjelaš 100 000 km². Buoh-tastahttin dihte sáhttit fuomášuhttit ahte Norgga nannán lea 332 802 km².

– Mii eat sáhte oaidnit ahte Ruošša dárbbáša dan energiija man dát plánejuvvon fápmorusttet galgá buvttadit, lohka Uvachan.

Tunguska-eanu buoddudeami ja stuora guovlluid dulvadeami plánat leat hárbmadan evenkkaid. Muhto maddái Ruošša beale birasgáhttenorganisašuvvnat leat vuosttaldišgoahtán huksenplánaid.

Sihke Ruošša beale Greenpeace ja Máilmmi Meahcefoanda, WWF leat sakka vuosttaldán huksenplánaid.

Birasroassu

Dulvadeami vuosttaldeaddjit ballet albma stuora birasroasu deaividit, lassin olmmošlaš gillámušaide maid

Store reinbeiter demmes ned

Det russiske vannkraftselskapet RusHydro planlegger å demme ned et område i Vest-Sibir på størrelse med én tredel av fastlandsnorge. Blir dammen bygd, vil det få store konsekvenser for reindriften.

Av: Agnar Berg

– Reindriften kan leve med olje- og gassutvinning. Men det som RusHydro planlegger er direkte tap av enorme områder for reindriften, sier Stanislav I. Uvachan.

Må flytte

Uvachan er koordinator for en gruppe evenkere som strekt motsetter seg byggingen av damanlegget.

Uvachan sier at damprosjektet vil berøre 7000 til 8000 mennesker av de cirka 17.000 som bor i regionen.

– Prosjektet er ødeleggende for hele vår kultur. Våre gravplasser vil også bli lagt under vann. Dette er bare trist, sier Uvachan.

Området en planlegger å legge under vann er på litt over 100.000 kvadratkilometer. Til sammenligning er fastlandsnorges flateinnhold 332.802 kvadratkilometer.

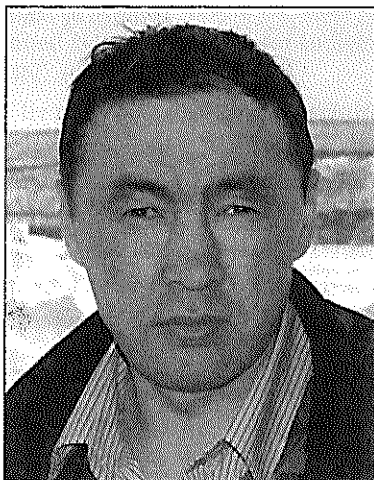
– Vi kan heller ikke se at Russland har behov for den energien som det planlagte kraftverket vil kunne produsere, sier Uvachan.

Planene om å demme opp elven Tunguska og legge det enorme området under vann har skapt stor harme blant evenkerne. Men også miljøorganisasjonene i Russland har engasjert seg mot utbyggingen.

Både Greenpeace og Verdens Villmarksfond, WWF, i Russland tar sterk avstand fra utbyggingsplanene.

Miljøkatastrofe

Motstanderne av damutbyggingen frykter en miljøkatastrofe av dimensjoner i tillegg til skadevirkninger

*Stanislav I. Uvachan koordinere evenka-joavkku mii garrasit vuosttalda dulvadeami elfitmu buvttadeapmi várás. Viiddis boazoguohtun-
eatnamat manaše dušái jus plánat čadahuvvojit.*

Stanislav I. Uvachan er koordinator for en gruppe evenkere som sterkt motsetter seg byggingen av damanlegget i forbindelse med produksjon av elektrisk kraft. Store reinbeiter vil gå tapt.

Foto: Agnar Berg

Illustrasjonsfoto: Svein Mathiesen / EALÁT

dulvadeapmi dagaha sidjiide geat ásetet dáin guovlluin.

Earret eará ballet ahte odda, mearihis stuora jávri rievda guovllu dálkkádaga. Hevrríideapmi jávrris dagaha mihá njuoskaset dálkkádaga, mii fas rievda šattuid slájjaid ja šaddama. 70-logus čadahuvvojede golbma radioaktiiva bávkaleami dan guovllus maid dál áiggoše čázi vuollái bidjat. Lea ballu ahte radioaktiiva nuoskkideapmi leavvá go guovlu dál dulvaduvvo.

Čáhcefápmorusttet RusHydro lea Ruošša stuorámuš čáhcefápmorusttet ja nubbin stuorámuš máilmmis. Ruošša stáhta eaiggáduššá 60,63 proseantta fitnodagas, ja loahpa eaiggáduššet priváhta beroštumit. •

utbyggingen får for menneskene som bor i området.

Det er blant annet frykt for at den gigantiske innsjøen vil endre klimaet i området. Fordampingen fra innsjøen vil føre til et fuktigere klima som igjen vil endre floraen. På 70-tallet ble det gjort tre kjernefysiske sprengninger i det området som en har planlagt å legge under vann. Det er frykt for stor forurensning med radioaktivt avfall når området legges under vann.

Vannkraftselskapet RusHydro er det største vannkraftselskapet i Russland og nest størst i verden. Selskapet eies 60,37 prosent av den russiske stat. Resten av aksjene er på private hender. •

Gássabohcci billistii birrasa

Ruošša petroleumfitnodat Gazprom lea áshan 1100 kilometer guhku bohci Bovanenkove-guovllus Yamalas Ukhantai Komi republihkas. Dat lea Ruošša biraslágaid rihkkun, čuočohit birasgáhtreaddjit Ruoššas, dieđiha Barents Observer.

Neahttabáiki diehtá maid mitalit ahte mánga Gazproma bargiin leat lohkan ahte gássabohcci lea vahágin guovllu birrasii.

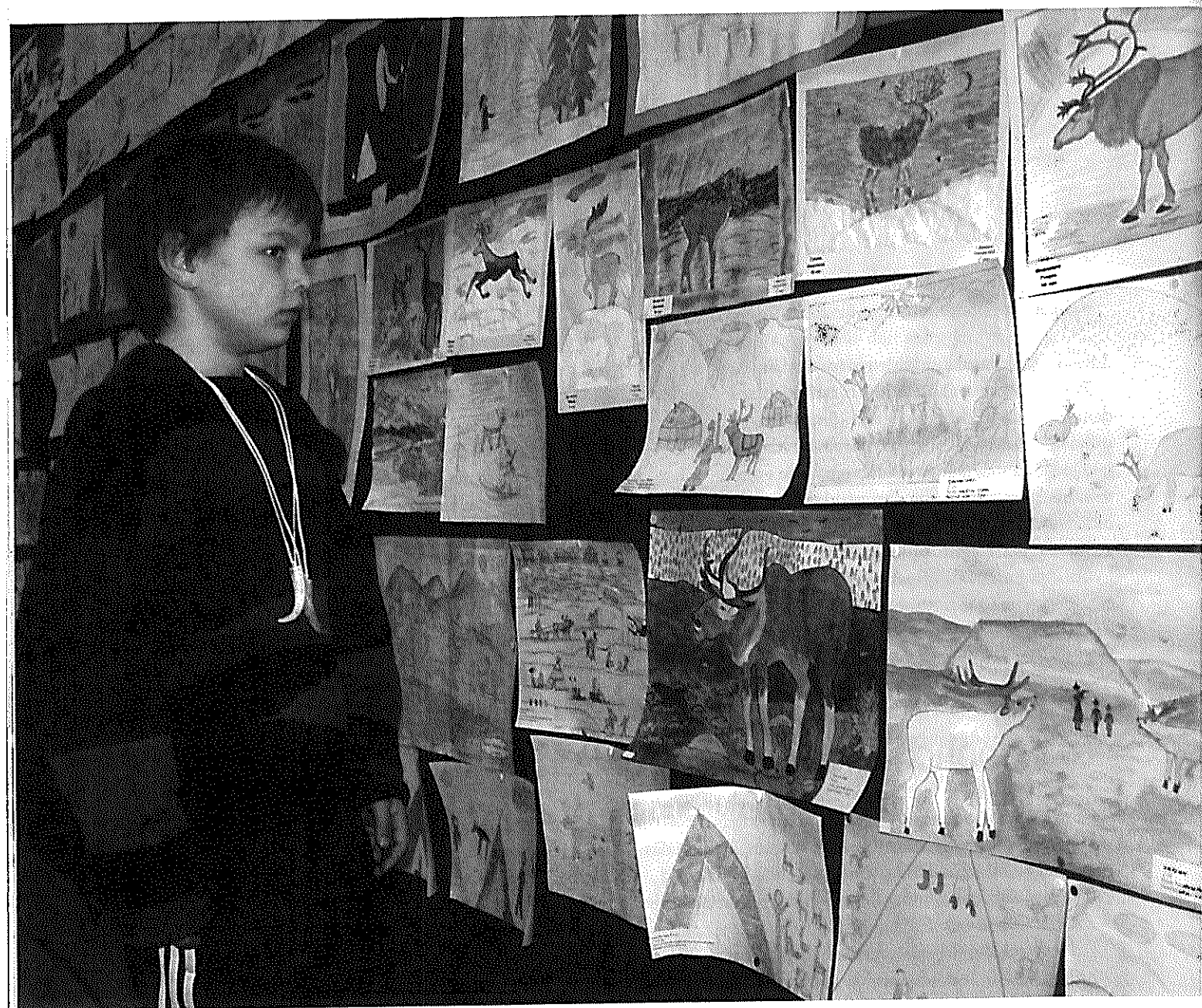
Rørledning skadet miljøet

Det russiske petroleumsselskapet Gazproms bygging av en 1100 kilometer lang rørledning fra Bovanenkove-feltet på Yamal-halvøya til Ukhta i republikken Komi er et brudd på miljølovgivningen i Russland, hevder miljøverninteresser i Russland, ifølge nettstedet Barents Observer.

Ifølge nettstedet skal også flere av de ansatte i Gazprom også ha sagt at gassledningen er til skade for miljøet i området.

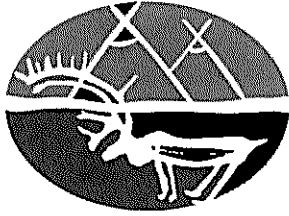
Kautokeino- deklarasjonen

I forbindelse med den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk
Kautokeino, Norge, 30. mars – 3. april 2009

*Med barnas øyne. Barn fra alle verdens reindrifisregioner hadde laget tegninger som kledde en hel langvegg i kongressalen.
Ole Tarald (8) studerer de mange flotte tegningene.*

Foto: Agnar Berg

**IV WORLD REINDEER
HERDERS' CONGRESS
IV КОНГРЕСС
ОЛЕНЕВОДОВ МИРА**
Kautokeino - Каутокейно 2009

Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk i Kautokeino

Erkjenner med tilfredshet at det internasjonale samarbeidet mellom verdens reindriftsfolk har vokst og utviklet seg på en veldig positiv måte som et virkelig folk-til-folk-samarbeid siden etableringen av Association of World Reindeer Herders (WRH) i Nadym i 1997, og Verdenskongressene for reindriftsfolk i Inari i 2001 og Yakutsk i 2005.

Erkjenner med tilfredshet den positive rollen som Inari-deklarasjonen og Yakutsk-deklarasjonen har hatt for utviklingen av reindrift som levebrød for mer enn 20 urfolk, som er involvert i reindriften.

Merker oss viktigheten av å få reindriftsregionene enda mer aktivt med i det videre samarbeidet.

Takker for den finansielle støtten og det fruktbare samarbeidet med regjeringene i Norge, Russland og Finland og fra Sakha-(Yakutia)-republikken og Yamalo-Nenets autonome området.

Takker den norske regjeringens for bidraget til det 4. Ministermøtet i Arktisk Råd i Reykjavik i 2004 om å etablere og støtte finansielt et permanent internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino, Norge

Takker for etableringen av et informasjonssenter for reindriften i taigaområdene i Khatystyr, Sakha, støttet finansielt av regjeringen i Sakha-(Yakutia)-republikken, Aldan-regionen (Ulus) og Khatystyr kommune, i samarbeid med

Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift, Kautokeino.

Anerkjenner de positive effektene av Arktisk Råds støtte av den sirkumpolare reindriften, og **støtter** konklusjonene i Salekhard-deklarasjonen, som ble vedtatt av det 5. Ministermøtet i Arktisk Råd, 26. oktober 2006.

Støtter konklusjonene i Fairbanks-deklarasjonen, som ble vedtatt av den 8. Konferansen av arktiske parlamentarikere i Fairbanks, Nord-Amerika, 12.-14. august 2008.

Anerkjenner den positive støtten og viktige rollen som University of the Arctic (UARctic) gjør i å påpeke kunnskapsutfordringene av verdens reindriftsfolk.

Erkjenner at verdens reindriftsfolk med sine unike kunnskaper har bidratt betydelig til det Internasjonale Polaråret (IPY) 2007/2008.

Anerkjenner fremgangen i EALÁT programmet, klimaendringer og reindriften, initiert av Association of World Reindeer Herders innenfor rammen av IPY og Arktisk Råd, og **takker** videre den norske regjeringen for å ha stått som vertskap og støttet finansielt EALÁT prosjekt i Arktisk Råd.

Appellerer igjen til regjeringene i de arktiske landene om å godkjenne Association of World Reindeer Herders (WRH) som permanent medlem i Arktisk Råd, som oppfølging av Yakutsk-deklarasjonen av 2005.

KAUTOKEINO-DEKLARASJONEN

Herved:

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Støtter at den videre utvikling og drift av Reindeer Portal – www.reindeerportal.org – som et informasjons-, kommunikasjons- og opplæringsverktøy for verdens reindriftsfolk, sikres som en arv etter IPY.

Støtter utvikling av opplæringskurs for reindriftsungdom i ny teknologi relatert til web produksjon, GIS, fjernanalyse og kommunikasjonsteknologi.

Støtter utvikling av en database med informasjon om verdens tamreindrift ved Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino, som inkluderer bilder, data, filmer og intervjuer som er samlet inn i løpet av det Internasjonale Polaråret.

Støtter initiativet fra Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino og WRHs sekretariat om å etablere et sirkumpolart nettverk av informasjonssentre for reindrift.

Anmoder regjeringene i de arktiske stater og regioner om å støtte og finansiere etablering av lokale informasjons- og overvåkings-sentre for reindriften, og også å delta i sirkumpolart nettverk av informasjonssentre for reindrift, som initiert av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino.

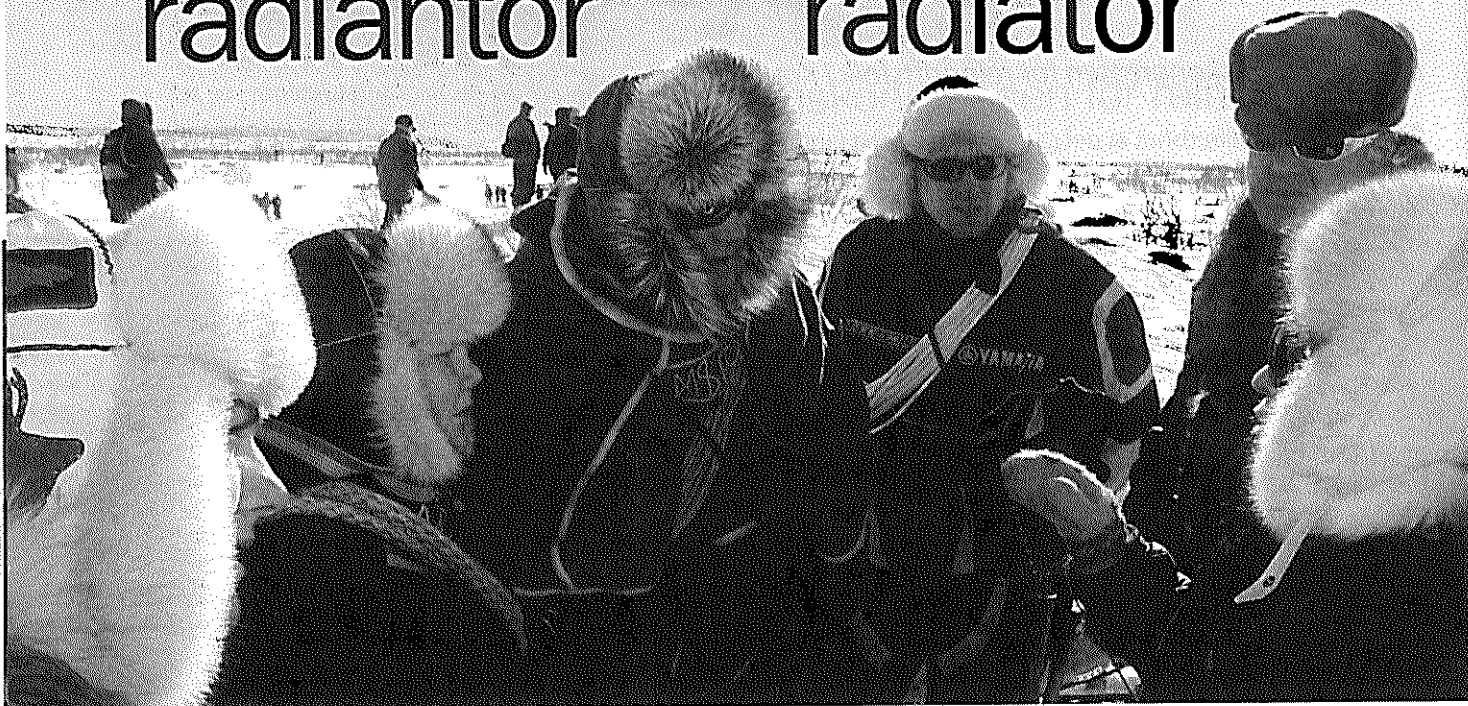
Anerkjenner arbeidet som Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino har gjort ved å etablere og drive informasjonskontor for Suoma Boazosámiid Searvi i Finland, og **appellerer** til den finske regjeringen om å sikre en permanent finansieringsordning for dette initiativet.

Oppmuntrer til utvikling av telemedisinske løsninger for de nomadiske reindriftsfolkene.

Støtter initiativet fra den russiske føderasjonen i Arktisk Råd for etablering av Internasjonalt Digitalt Nordlig Biblioteks prosjekt 'Digital Memory of the Arctic' (Digitalt minne av Arktis).

Čoarvvit leat bohcco radiáhtor

Horna er reinens radiator

Buore ságastallan. Gurut guovllus; Vivi Eira, Isak Adrian Eira, Mikkel I. Eira, Nils Per Sara, Sergei Kiselev ja dulka Zoia Ravna. Váldo boazodoallospesialista Kiselev mielas lei máilmmikongferánsa deataleamos vásáhus beassat ságastallat eará boazodolliiguin ja oahppat movt sii doaimmahit boazodoalu.

Bohccočoarvvit doibmet seammaládje go biilla radiáhtor, muitala váldo boazodoallospesialista Sergei Kiselev Nenetsa autonoma guovllu hálddahusas.

*Čállin: Per Torbjørn Jystad
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal*

De gal boazoeaiggádat Vivi Eira ja Mikkel I. Eira hirpmahuvaiga; – Dien ean leat ovdal gullan ja dál letne juoidá oddasa oahppan.

– Jus nállá bohcco, de oázžu boazu váttisvuodaid siskkáldas orgánaiguin danne go čoarvvit leat mielde regulereme goruttemperatuvrra, čilgii Kiselev go ledje NBR-jodiheaddji Nils Henrik Sara ealu luhtte fitname.

Juste dat ahte beassat deaivat eará boazodolliid ja ságastallat geavatláš boazodoalu birra lei okta stuorámus vásáhusain Kiselev mielas go lei Guovdageainnus.

– Livččen candalii háliidan vel eanet beassat ságastallat eará boazodolliiguin dákkár máilmmikongreassas, dovddahii son Boazodoallooddasiidda.

Den gode samtalen. Fra venstre; Vivi Eira, Isak Adrian Eira, Mikkel I Eira, Nils Per Sara, Sergei Kiselev og tolken Zoia Ravna. For hovedreinspesialisten Kiselev var det å kunne snakke med andre reineiere og lære om hvordan de driver, det viktigste med verdenskonferansen.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Reinhorna er nesten som radiatoren på en bil, sier hovedreindriftsspesialist Sergei Kiselev i Nenetsisk autonome område, administrasjon).

Av: Per Torbjørn Jystad

Det fikk reineierne Vivi Eira og Mikkel I. Eira til å utbryte, – Det har vi aldri hørt før og nå lærte vi noe nytt.

– Sager man av horna får reinen problemer med indre organer fordi horna er med på å regulere kroppstemperaturen, forklarte Kiselev under besøket i reinbeitedistriktet til NRL-lederen Nils Henrik Sara.

Nettopp det å kunne møte andre reineiere og snakke om den praktiske reindriften var et høydepunkt for Kiselev under dagene i Kautokeino.

– Det ville jeg gjerne ha hatt enda mer tid til under en slik verdenskongress, fortalte han Reindriftnytt.

Vuosttaš albbas

Ságastallamiin Finnmárkku boazoeaiggiiguin čielggai ahte ollu lea ovttaládje Ruošša ja Norgga bealde, muhto ahte muhtun dáfus leat stuora erohusat. Buori dulkka vehkiin besse Kiselev ja Eira-bearaš ságastallat mánggaid áššiid.

Mikkel I. Eira imaštallá go gullá ahte vuosttaš geardde leat dál báhcán albasa Nenetskas. Kiselev čilge ahte sii oidnet ahte dálkkádatrievdamat dagahit ahte sihke šattuid ja elliid dilálašvuodat rivdet ja son jáhkká ahte albasa boahin lea oassi dien mannolagas.

– Duohta ságas eai leat nu stuora erohusat. Nugo mii, de sii nai guodohit dárkilit guotteráigge ja sii háliidit guottehivárddus báikkiin, gos leat unnán boraspi-ret, muitala Mikkel I. Eira das maid sii oljedje ságastallat.

Su mielas lea hávski beassat ságastallat Norgga ja Ruošša beale boazodoalu birra ja goappašagat jearahallaba nuppis. Kiselev muitala ahte sin stuorámus váttisvuohta lea ahte váilort njuovvanrusttegat.

– Eai ge mis leat rusttegat mat sáhttet vára váldit duljiin. Danne šaddat bálkestit 20 000 duolji juohke jagi, šálloša son.

Ja čorvviid gal beassá boazu guoddit radiáhtorin. Dušše varas čorvviid manjel nulpema sáhtta vuovdit earret eará Koreai, ja haddi lea birrasii 130 kruvno kilos.

Stuora bohccot

Norgga boazoeaigádat jur hirmahuvvet go gullet ahte misiid njuovvandeaddu lea 30,6 kilo. Njealjejahkásaš gáskkihat mat deddet badjel 100 kilo, muitala iešalddis ahte Ruošša beale bohccot leat sakka stuorábut go Finnmárkku bohccot.

Kiselev diehtá maid muitalit ahte alimus miessedeaddu mii lea mihtiduvvon, lea 38 kilo. Seammaládje go dáppe min guovllus, de doppe nai barget ealuid strukturemiin ja sii njuvvet vuosttažettiin misiid vai eanemus lági mielde sestet dálveguohtumiid.

– Ekonomalaččat lea buoret njuovvat misiid go cegger daid, nanne boazodoallospesialista.

Dasa leat golbma ákka: miesebierggus lea buoret kvalitehta, guohtumat sestojuvvojit ja golut unnot.

Buoret hattit

Biergohattit dahket ahte boazodolliid ekonomalaš boadus ii leat baháge, oaivvilda Kiselev. Buoremus bierggus máksujuvvo 88 rubela, mii lea sullii 17 kruvno. Dasa lassin máksá fylka erenoamáš hattit 66 rubela, mii dahká 12 kruvno kilos.

Nomádalaš

Okrasaš, dahje kollektiiva boazodoallu lea ollásit nomádalaš ja 905 olbmos lea boazodoallu váldoealáhussan Nenetska

Første gaupe

Samtalen med de reieneierne i Finnmark avslørte at mye er svært likt på russisk og norsk side, men at det også er store forskjeller på enkelte områder. Godt hjulpet av tolketjenesten fikk Kiselev og Eira-familien imidlertid utvekslet noe erfaring.

Mikkel I. Eira blir overrasket når han hører at det i Nenetsk for første gang er skutt en gaupe. Kiselev forklarer at de merker at de klimatiske endringene fører til endringer både i flora og fauna og han tolker gaupas inn-treden som en del av den utviklingen.

– Egentlig er det ikke så store forskjeller. De gjeter intensivt slik som vi i kalvingstiden og de ønsker at kalvingen skal skje i åpent lende der det er minst rovdyr, påpeker Mikkel I. Eira om litt av det de rakk å snakke om.

Han synes det er hyggelig å bruke litt tid på å utveksle tanker om norsk og russisk reindrift og det spørres villig vekk. Kiselev forteller at det største problemet deres er mangelen på slakteanlegg.

– Vi har heller ikke anlegg som kan ta vare på skinnene. Derfor kaster vi ca. 20.000 reinskinn årlig, forteller han.

Og horna får altså reinen beholde som radiator. Bare ferske horn som reinen har felt kan bli videresolgt for ca. 130 kroner per kilo til blant annet Korea.

Stor rein

De norske reieneierne lar seg forbause over slaktevektene på 30,6 kilo for kalv. Fire års gamle kasterte bukker på over 100 kilo forteller også at de russiske dyra er langt større enn rein i Finnmark.

Kiselev viser også til eksempler på rein-kalv med vekter på 38 kilo (maks. vekt som er målt). I likhet med her hjemme arbeides det mye med å strukturere flokkene og det drives hovedsakelig med kalveslaktning for ikke å belaste vinterbeitene mer enn nødvendig.

– Det er best økonomi og slakte kalv også fremfor å la de vokse opp, slår hovedreinspesialisten fast.

Det er tre grunner for det: kalvekjøtt er bedre kvalitetmessig, beiter spares og utgifter reduseres

Bedre priser

Kjøttprisene gjør at det økonomiske utbyttet for de som driver med rein ikke er så aller verst, mener Kiselev. For det beste kjøttet betales 88 rubler tilsvarende ca. 17 kroner per kilo. I tillegg betaler fylket en spesiell pris på 66 rubler tilsvarende ca. 12 kroner per kilo.

Nomadisk

Den kollektive reindriften er 100 prosent nomadisk og

Stuora ovdasvástáduš. Váldo boazodoallospesialista Kiselev lea áidna bargi hálddahas ja sus lea hirmmat ollu ovdasvástáduš. Son dinnas sávašii oddaigádaš njuovvanrusttegiid Nenetskii.

Stort ansvar. Hovedreinspesialist Sergei Kiselev er alene i administrasjonen med et dertil enormt ansvar. Han skulle gjerne ønsket seg moderne slakterier i Nenetsk.

Foto: Per Torbjørn Jystad

autonoma guovllus. Ja boazodoallu dahká birrasii 70 prosentta eanandoalus. Oktasaš boazodoallu lea organiserejuvvon 20 kollektiivan ja oktiibuot leat 96 nomádaleaira, dahje siidda. Giddaealus leat oktiibuot 157 523 bohcco. Dollojuvvo hui dárkilis rehketdoallu boazologu dáfus. 2009 gida rehkenaster šaddat 62 000 miesi. Lassin kollektiiva bohccuide, de leat vel 180 000 priváhta bohcco. Kiselev ii loga guovllus stuora riidduid. Leat vuohkkasit juohkán guohtuneatnamiid ja čoavdin dihte giččuid, de leat ráhkaduvvon kárttat mat čájehit johtingeainnuid ja guđege guohtuneatnamiid.

Nomádaleairraid, dahje siiddaid gaska gal baicca leat stuora erohusat, go gávdnojit sihke 10 bearraša rájes gitta 70 bearraša rádjái ja lea maiddá siida gos ii leat go okta ovttas-kas lávvu ja moadde boazoeaiggáda. Geasset leat eanemus olbmot doppe. Sii jurddašit ovddosguvlui ja nuorat geat leat oahpu gazzame, vižžojuvvojit helikopteriiguin siidii vai besset leat váhnemiid ja bohccuid luhte geasset. Dain kollektiivvain main lea heajumus ruhtadilli leat vártisvuodat, maiddá nuoraid bisuheamis boazodoalus. Ii ge leat álki ovttagé bágget rievdadit doaimma, vaikko ovdamearkka dihte livččii ekonomalaččat buoret johtit eará sadjái.

Nuorat guddet

Davviguovlluid industrialiseren ja buorit bákkát oljo- ja gásdooimmahagáin geasuhit maiddá ollu čeahpes nuoraid.

– Mis váilot dál buorit jodiheaddjit, lohka Kiselev, dan birra go čeahpimus nuorat guddet boazodoalu.

Olgobeavi. Ovtta beavve fitne kongreassa oasseváldit ealu geahččame.

Utedagen. Samling med flokken i bakgrunnen på stedagen.

Foto: Per Torbjørn Jystad

905 personer har reindrift som hovedyrke i Nenetsk autonome område. Og reindrift utgjør videre ca. 70 prosent av landbruket. Den kollektive reindriften er organisert med 20 kollektiver og i alt 96 nomadeleire. Det totale reintallet er 157.523 i vinterflokk. Det føres et helt detaljert regnskap over antallet dyr. Prognosen for kalv i 2009 er 62.000. I tillegg til kollektivreinen er det rundt regnet 180.000 privateid rein. Kiselev sier at konflikten ikke er spesielt store. Beitene er godt fordelt og for å løse konflikten utarbeides det kart som viser flyttveier og beiter.

Variasjonen mellom nomadeleirene er imidlertid store med alt fra leire med 10 familier og 60–70 personer til en enkelt lavvo med noen reineiere. Om sommeren er det mest folkerikt. Det tenkes langsiktig rundt rekruttering og ungdommene som studerer blir flydd ut med helikopter til nomadeleirene for å kunne være sammen med foreldrene og reinflokkene. De kollektivene som ikke er økonomisk stabile har det dog vanskelig og dit er det også verst å rekruttere folk. Det er heller ikke enkelt å tvinge noen til å legge om driften selv om det er mer økonomisk lønnsomt for dem eksempelvis å flytte.

Ungdommen forlater

Industrialiseringen i nordområdene og bedre betalte jobber innenfor olje- og gass trekker også mange dyktige ungdommen til seg.

– Vi mangler gode ledere i landbruket nå, sier Kiselev om en av effektene av at de beste ungdommene forlater reindriften.

Olje- og gassvirksomheten er både et gode og et onde. På den ene siden fører virksomheten til at det blir bygd sårt tiltrengte veier. På den andre siden er særlig rørgater på tvers av flyttleier et stort problem.

– Det er ikke hvert enkelt oljetårn som er problemet, men alt det som følger med, sier Kiselev. Store nasjonale interesser står på spill om man ikke får utnyttet naturressursene og Kiselev tror dessverre at effektene for reindriften nok er mest på minussiden.

Trenger slakterier

For den kollektive reindriften er status at ca. 95–97 prosent av beitene benyttes. Flere dyr er med andre ord en uaktuell problemstilling. Skal økonomien bedres må man få mer igjen for kjøtt og biprodukter. Kiselev forteller at man har ni slakteanlegg, men tre av disse er svært gamle.

– Vi hadde trengt tre nye moderne anlegg forklarer han. Dessverre er det ikke økonomi til det, men Kiselev er i Kautokeino blant annet for å se på småskala slakteanlegg. Slike anlegg skulle helst vært plassert mye nærmere flokkene enn det er i dag.

– Vi mangler veier, men tre moderne anlegg kunne vært nok, oppsummerer han.

Oljo- ja gássadoaimmahat lea sihke buorrin ja bahán. Nuppe bealis dagaha doaibma ahte dahkkojuvvojit geainnut, maid divdna dárbbášit. Nuppe bealis leat revrret johningeainnuid rastá stuora váttisvuohtan.

– Li leat iešalddis juohke oljodoardna mii dagaha váttisvuodaid, muhto buot eará mii das čuovvu, lohká Kiselev. Sáhtá dagahit stuora náššuvnnalaš beroštumiid ovdii jus eai beasa ávkkástallat luondduriggodagaid ja Kiselev ballá ahte dadi bahábut šaddet boazodoalu guovdu eanas heajos váikkuhusat.

Dárbbášit njuovahagaid

Juohke kollektiiva boazodoallu geavaha sullii 95–97 proseantta guohtuneatnamiin. Li leat nappo sáhka boazologu lasiheamis. Jus ekonomiija galgá buorránit, de ferte eanet oazžut bursii bierggu ja lassibuktagiid ovddas. Kiselev muitala ahte sis leat ovcci njuovahaga, muhto ahte golbma dain leat hui boarrásat.

– Mii dárbbahivččiimet golbma odđaáigásaš rusttega, deattuha son. Dadi bahábut ii leat sis ruhta dasa, muhto Kiselev lea boahán Guovdageidnui earret eará geahčadit smávva njuovvanrusttegiid. Diekkár rusttegat galggaše leat mihá lagabus ealuid go maid dál leat.

– Mis váilot geainnut, muhto golbma odđaáigásaš rusttega livčče doarvái, lohká son.

Dávddat

Ekonomalaš doarjaga dáfus sávašii son ahte stáhta eanet subsidierešii biergohatti, vai dat ii šattale nu divrrasin ostitte. Son sávašii maid buhtadusortnega boraspirevahágiid ovddas. Dat nogai seammás go Sovjetlihttu nogai. Kiselev muitala ahte boraspiret váldet 3000 bohcco juohke jagi. Lea gal liseansabivdu, ja liseansaid sáhtá oastit jus váttisvuohta šaddá beare stuorisin.

Stuorámus vaháгат leat datte dávddaid geažil. 12 000 bohcco jápmme nekrobakteriála juolgedávdda (*Bacterium necrophorum*) geažil, geahpesvuolšši ja oaivedávddaid geažil mat leat dábálaččat čakčat. Stuora lohku, sullii 32 proseantta, jápmá ge oaivedávdda geažil, mii boahá go lea guhkes čakča, ja ollu arvá. Go bohccoguolggat leat sakka njuoskan, de jikŋot go buolašta. Váttisvuohta lea lassánišgoahán, ja dat boahá dálkkádagaid rievdamis, oaivvilda boazodoallospesialista.

Dálkkádat rievdá

Kiselev, gii lea oahppan biologa, lohká ahte dálkkádatrievdamat dovdojit čielgasit. – Nugo muitalin, de leat mii dán jagi báhčán albasa. Boraspiret bohtet dadistaga davvelii. Geasseorohagain leat mánggalágán rássešlájat ja buorre šaddu. Dat gal lea hui buorre bohccuide, muhto mis lea dál dat váttisvuohta ahte dálvedálkkit leat rievdan.

– Eai leat šat dakkár buollašat maid dárbbášit vai beassat njuovadit. Dán jagi eat geargan njuovademii-guin ovdal guovvamánus. Nu sakka eat leat goasse ovdal maŋŋonan. •

Boazodoallu. NBR-jodiheaddji ealu luhste besse dat golnmmas ságstallat boazodoalu bargguid ja hástalusaid birra.

Reindriften. Besøket hos distriktet til NRL-lederen ga dette trekløveret en mulighet til å drøfte litt praktiske detaljer med hverandre.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Sykdommer

Av økonomisk støtte hadde han gjerne sett at staten hadde betalt en større andel subsidier for å holde prisen på reinkjøtt ut til forbruker på et lavere nivå. Han hadde også ønsket seg en erstatningsordning som hadde dekt tapene til rovvilt. Den forsvant etter sovjettiden. Han sier at 3.000 dyr blir tatt av rovvilt årlig. Det drives jakt på lisens. Og lisenser kan kjøpes hvis problemet blir for stort.

De største tapene er likevel i form av sykdom. 12.000 dyr døde på grunn av nekrobakteriøs fotsykdom (*Bacterium necrophorum*), lungebetennelse og hodesykdommer som er vanlig om høsten. Et stort antall, ca. 32 prosent dør nettopp på grunn av hodesykdom som skyldes lang høst med mye regnvær. Når reinhårene er trekt med mye vann blir det ising når kulda kommer. At problemet er økende tilskrives klimaendringene, slik reindriftsspesialisten vurderer det.

Klima endrer seg

Og endringene i klima er i dag merkbare i følge Kiselev som er utdannet biolog. – Vi har som sagt skutt gaupe i år. Rovviltet trekker lenger mot nord. På sommerbeitene er det flere typer gress og vegetasjonen er rikere. Det er positivt for matsituasjonen for reinen men vi har også problemer med at vi ikke lenger har det stabile vinter været.

– Vi har ikke lenger den kulden vi trenger for å få slakten, fortsetter Kiselev. I år ble det februar før slaktingen var ferdig. Så sent ute har man aldri vært tidligere. •

Geahččit. Oallugat háliidit oaidnit movt njuovvanjorrit duodai doibmet. – Dát dahká vejolažžan njuovvat meahcis, gos boazu veadjá buoremusat, lohká boazodoalli Nils Tony Bransfell, gii ángirít lea bargan dáinna prošeavttain.

Njuovadit doppe gos bohccot leat buoremusat

Njuovvanjorrit sáhttet dahkat ahte eanet boazoeaiggádat besset ieža njuovvat ja reider iežaset bohccuid. Ja go njuovvanjorrit bohte Guovdageidnui, de oallugat háliidedje rusttega geahčadit.

*Čállán: Per Torbjørn Jystad
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal*

Boazoeaiggát Nils Tony Bransfell lei ge hui duhtavaš go beasai čájehit iežas njuovvanjorriid boazodoalloálbmogiid máilmmikonferánssas njukčamánu loahpas Guovdageainus. Doppe njuvve moadde bohcco čájehan dihte movt dát njuovahat doaibmá. Šattai oalle gárži go nu oallut guovlluid boazodoallit ja vel journalistat galge oaidnit dán njuovvanodastusa vuosttaš geardde anus.

Oppbud. Mange vil se hvordan slaktehengeren fungerte i praksis. – Dette gjør det mulig å slakte på fjellet der reinen «trivst» best, sier reineier Nils Tony Bransfell som brenner for prosjektet sitt.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Slakting, der dyra trives best

En slaktehenger kan gjøre flere reineiere i stand til å slakte og ta hånd om egne dyr. Og hengeren fikk behørig oppmerksomhet da den kom til Kautokeino.

Av: Per Torbjørn Jystad

Reineier Nils Tony Bransfell var således godt fornøyd med presentasjonen av slaktehengeren under verdenskonferansen for reindriftsfolk nå i månedsskiftet mars/april. En håndfull dyr ble slaktet for å demonstrere hengeren i bruk. Det ble ganske så trangt når reindriftsfolk fra mange land og et oppbud av media alle skulle se den «lille» slaktereволюsjonen i bruk for første gang.

Boazoeaiggát guovddážiis. Nils Tony Bransfell ja su njuovvanjorrit ožžo stuora beroštumi mediain. Son bargá gulul oažžut dan gárvvisin ovdalgo oččodisgoahtá guoskevaš eisevlddiid dohkkehít dan.

Reineier i sentrum. Nils Tony Bransfell fikk mye medieomtale av hengeren. Han skynder seg langsomt med å få den ferdig og godkjent også av rette myndigheter. Her sammen med Svein Ole Granefell i Innovasjon Norge og seniorinspektør Vivi Dalseng Johnsen i Mattilsynet distriktskontoret for Midt-Finnmark

Foto: Per Torbjørn Jystad

– Lean vuoddun atnán ahte boazoeaiggádat háliidit ieža njuovvat bohccuideaset, čilge Bransfell prošeavttas birra.

Huksejuvvon boazoeaiggádiid várás

Njuovvanjorrit leat huksejuvvon dáinna lágiin go Bransfell navdá dan buoremusat leat ávkin boazoeaiggáđii. Son muitala ahte danne son ii leat vuosttažettiin geahččan máid njuolggadusat gáibidit. Bargu oazžut dan dohkkehuvvot ferte álgit easkka go dat teknihkalaččat doaibmá nu go galgá. Bransfell deattuha ahte son váldá oktavuoda sihke Johtolatbearráigeahčuín, Biebmobearráigeahčuín ja Bargobearráigeahčuín go dat áigi boahtá. Muhto dál lea vuos deataleamos oazžut buot teknihkaid doaibmat. Ovdamearkka dihte ii leat vuos guorahallan maid bázahusaiguin galgá dahkat.

– Oallugat háliidivčče ge ieža fuolahit iežaset njuovadeami, muhto otná njuolggadusaid mielde lea dat váttis, lohká Bransfell, dan birra mii su lea movttiidahtán bargat dáinna. Son lea mánga jagi juo jorahallan jurdaga hukset njuovvanjorriid. Son lea čadat birgen almmolaš doarjagiid haga, muhto jurdda lea boahtteáiggis oazžut veahki Innovasjon Norge olis.

Fleksibel

Njuovvanjorrit dahket vejolažžan njuovvat mihá eanet báikkiin go dan maid boazodoallit dál sáhttet. Ja maiddái sáhttet orohagat ja boazoeaiggádat geain leat dákkár jorrit buorebut njuovvat dalle go alcceseaset heive, eai ge dárbbat vuordit goas njuovvanbusset astet, eai ge dárbbat fievredit stuora njuovahagaide.

– Kultuvrra ja árbevieruid dáfus lea dát buorre. Olles bearaš beassá searvat njuovvamii ja mii dasa gullá. Sii sáhttet vara ja čoliid váldit ja duodjeávdnasiid ja nu buoridit árvoháhkama, deattuha Bransfell.

Son oaivvilda ahte erenoamážit smávva ja/dahje dákkár orohagat gos lea boraspiregiksá, sáhtáše oazžut ávkkidat go eai dárbbat vuordit goas njuovahagat astet njuovvat. Dán njuovvanjorriid sáhtta njuovvat veahážiid hávális, ii ge dárbbat čohkket olles ealu ja dan muosehuhttit danne go galgá ollet njuovahahkii dihto áigái ja dasto vel fievredit

– Jeg har tatt utgangspunkt i reineieren som ønsker å slakte sine egne dyr, forklarer Bransfell om prosjektet sitt.

Bygd for reineieren

I praksis er hengeren bygd slik som Bransfell ser for seg at den bør fungere for reineieren. Han forteller at han derfor ikke har startet ut med å se på hva som skal til for å tilfredsstille dagens regelverk. Arbeidet med godkjenninger får komme etter at alt det tekniske fungerer som forutsatt. Bransfell viser til at både Biltilsynet, Mattilsynet og Arbeidstilsynet vil bli involvert når den tid kommer. Men nå er altså det viktigste å få det tekniske på plass. Spørsmål om blant annet avfallshåndteringen er i så måte ikke påbegynt enda.

– Drømmen for mange er nettopp å kunne ta hånd om sin egne rein, men per i dag er det vanskelig, sier Bransfell om noe av det som har inspirert han til å stå på. I flere år er henger-ideen bearbeidet. Han har hele tiden valgt å klare seg uten offentlig støtte, men ser for seg en dialog med Innovasjon Norge videre fremover.

Fleksibelt

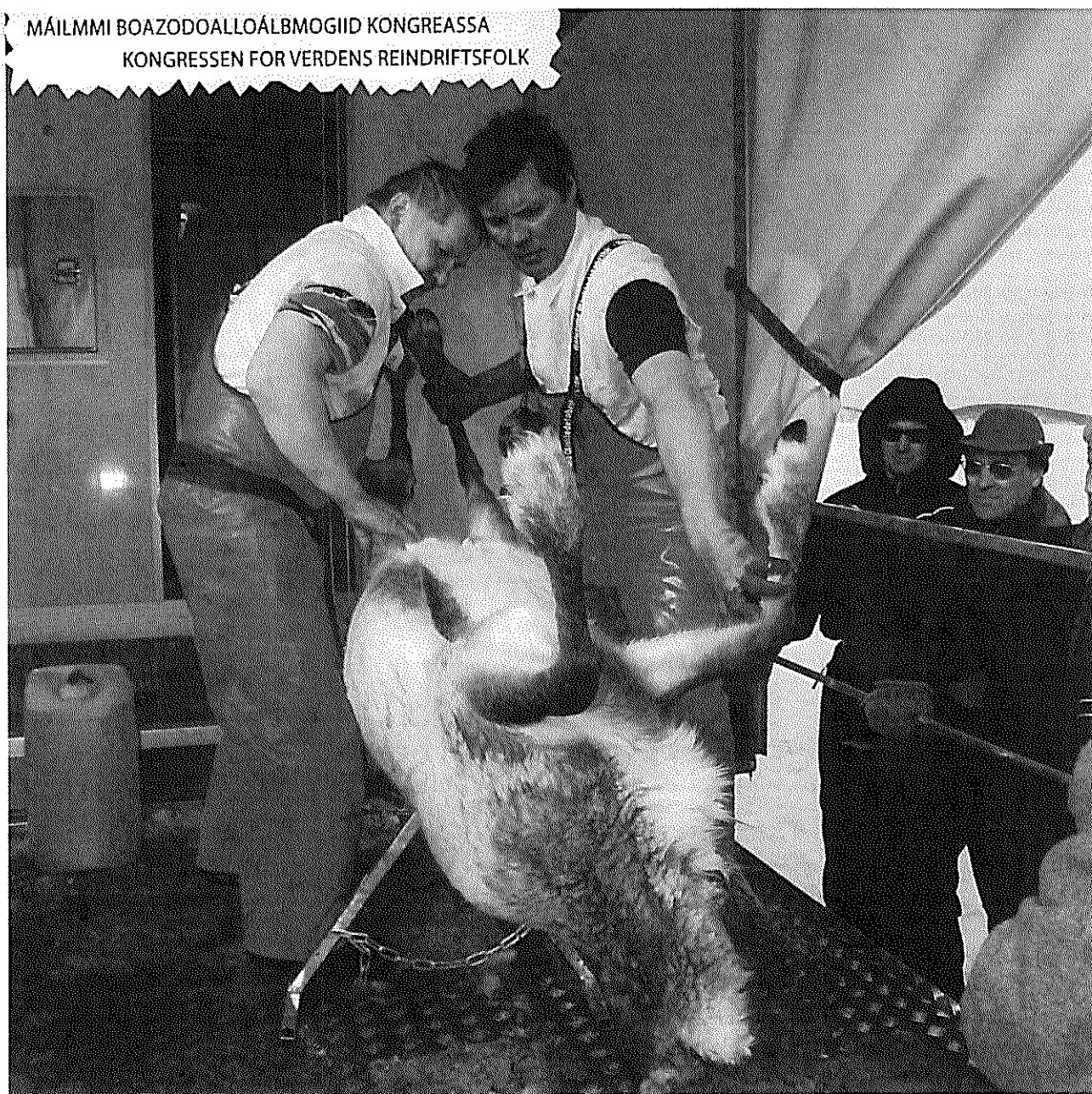
Slaktehengeren vil gjøre det mulig å slakte på langt flere steder enn det reineieren kan i dag. Videre vil distrikter og reineiere som har en slik henger i større grad kunne slakte når det passer dem og ikke være avhengig av slaktekapasitet i buss eller frakt til større slakteri.

– Kulturelt og tradisjonelt vil dette være et godt bidrag. Hele familien kan da delta i operasjonene med reinen. Du kan ta hånd om blod og sløyd materialet og øke verdiskapingen, sier Bransfell.

Han mener at spesielt små og/eller rovdyrutsatte distrikt vil kunne få stor nytte av være mye mer fleksibel i forhold til slaktetidspunkt. Med hengeren kan man samle små flokker å slakte bare noen titalls dyr i slengen. Det betyr at man også slipper å samle hele flokken under tidspress for å rekke avtaler om slakting og frakting.

For sin egen del tror Bransfell at inntjeningen kan økes betraktelig med å slakte mer selv.

– Vi vil øke vår inntjening mye og jeg kan ta med min

njuovvanbohccuid dohko.

Ieš jáhkka Bransfell ahte dienas lassánivččii sakka jus beasalii ieš njuovvat eanet.

– Mii dinešeimmet mihá eanet ja sáhtálin iežan bártni váldit mielde siidabargui, lohka son dan birra movt eanet njuovvan buvttášii eanet árvvuidd olles boazodoallobearrašii.

Stuora vejolašvuodat

Bransfell ii sáhte vel dadjat man ollu dákkár njuovvanjorrit šattale máksit. Son diehtá dušše ahte miljovnnain gal ii leat sáhka, ja son oaivvilda ahte mánggas sáhtále ovttas oastit dákkát njuovvanjorriid.

Máilmmikonferánsas njuovvaba Nils Aslak Gaino ja Nils Isak Eira njuovvanjorrit. Njuovvit lohka ahte dás boahá buorre rustret go muhtun smávva áššiid vel njulge ja divvu.

– Juo, lean hui duhtavaš go lean beassan čájehit njuovvanjorriid, lohka Bransfell, gii lea Norgga lulágeahčen gitta Finnmáarkui geasehan njuovvanjorriid vuosstaš geardde čájehit iežas hutkosa eará boazodolluide. •

Bjuovvit. Nils Aslak Gaino ja Nils Isak Eira njuovvaba. Soai jáhkka njuovvanjorriid bures doaibmat go buot tehnikka lea gárvvis.

Slakterne. Nils Aslak Gaino og Nils Isak Eira slakter rein. De tror konseptet vil fungere godt rent teknisk når alt er på plass.

Foto: Per Torbjørn Jystad

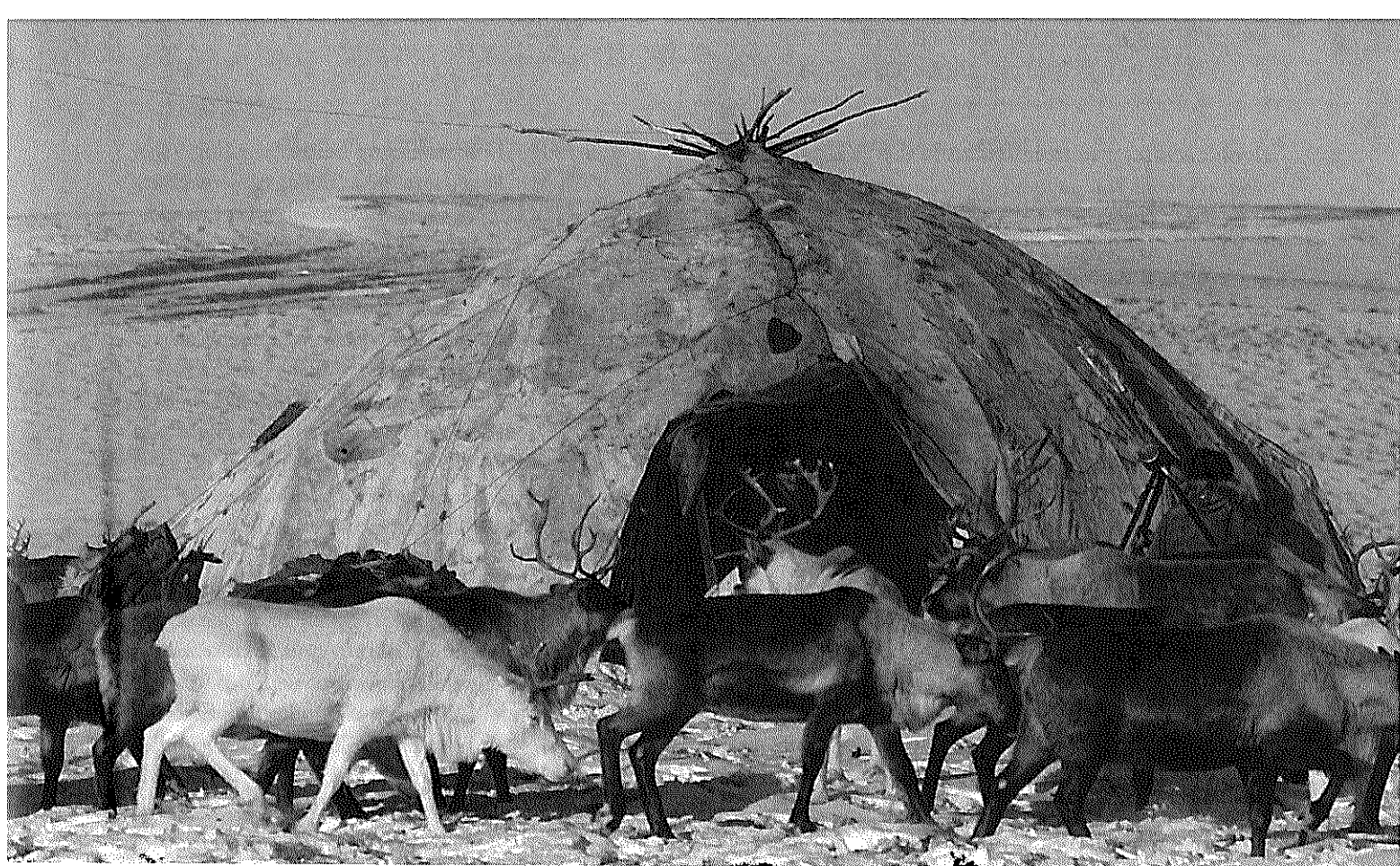
egen sønn i vår siidajobbing, sier han om hvordan det å slakte mer selv gir et økt utbytte til hele reindrifsfamilien.

Stort potensial

Noen endelige tall har Bransfell ennå ikke på hva en slik henger vil kunne koste. Det han vet så langt er at det ikke vil være snakk om millionbeløp og hans vurdering er at flere nok kan dele på en henger.

Under verdenskonferansen er det Nils Aslak Gaino og Nils Isak Eira som slakter. Et stort potensial når barnesykdommene er overvunnet konkluderte slakterne.

– Ja jeg er fornøyd med å få den vist frem, sier Bransfell om den lange turen opp til Finnmark med reindriftnorge sin første slaktehenger på slep. •

Ruošša odda eananláhka, Land Code, lea oassi ruošša eiseválddiid privatiserendoaimmas. Boazodoallu sáhtta bággehallat oastit dahje láigohit iežas árbevirolaš guohtuneatnamiid.

Fertejit oastit dahje láigohit iežaset eatnamiid

Ruošša beale boazodoallit ballet ahte sii boahtte-áiggis fertejit láigohit dahje oastit boazoguohtuneatnamiid maid leat geavahan čuđiid jagiid. Nu gohčoduvvon «Land Code», eananláhka, addá eiseválddiide vejolašvuoda vuovdit dahje láigohit boazoguohtuneatnamiid, maiddái earáide go boazodollui.

Čállán: Agnar Berg.
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal

– Midjiide šaddá áibbas veadjemeahttun dilli jus bággehallat láigohit dahje oastit-daidda eatnamiid maid áiggiid čada leat geavahan boazodollui. Mun in ipmir movt galgat nagodit dan máksit, lohka Maria P. Pogodaeva, gii lea eret Sakha-republihkas Sibirjás. →

Den nye landloven i Russland, Land Code, er en del av privatiseringsprosjektet til russiske myndigheter. Reindriften kan bli tvunget til å kjøpe eller leie sine tradisjonelle beiter.

Illustrasjonsfoto: Andrey Kutskiy / EALÁT.
Chukchi Yaranga, Chukotka

Må kjøpe eller leie sitt eget beiteområde

Reindriftsutøvere i Russland frykter at de i framtiden må leie eller kjøpe reinbeitene de har bruk i flere hundre år. Den såkalte «Land Code», landloven, gir myndighetene anledning til å selge eller leie ut reinbeitene, også til andre enn reindriften.

Av: Agnar Berg

– Det er en helt uholdbar situasjon for oss å bli tvunget til å leie eller kjøpe det landet som vi opp gjennom historien har brukt til reinbeite. Jeg skjønner ikke hvordan vi skal ha råd til det, sier Maria P. Pogodaeva fra republikken Sakha i Sibir. →

Láigohit iežaset guohtuneatnamiid

Pogodaeva lohká ahte sullii 65 prosentta Ruošša eatnamiin leat álgoálbmogiid ássanguovllut. Eanas dáin eatnamiin doaimmahuvvo boazodoallu.

– Dát buktá stuora eahpesihkarvuoda min boahpteáiggi hárrái. Vaikko guhte ráddehusbyrokráhta sáhttá boahitit gáibidit mis láiggu, lohká Pogodaeva.

Mikhail Pogodaev lea WRH stivrajodiheaddji. Son lohká ahte boazodoallu lea čállán reivve ráddehussii Moskvas dan birra man vahágin eananláhka lea boazodollui. – Mii leat maid čálalaš cealkámušaid bokte bivdán federála ráddehusa rievdadit eananlága nu ahte dat ii guoskkaše midjiide geat bargat boazodoaluin, lohká Pogodaev.

Lea áibbas odda dilli ahte álgoálbmogat mat barget boazodoaluin Ruoššas fertejit láigohit dahje oasis iežaset guohtuneatnamiid.

Pogodaev lohká ahte eanemus jáhkhahtti lea ahte boazodoallu šaddá máksit dihto summá jahkásaččat juhke hektára ovddas. Nubbi vejolašvuohta lea oastit guohtuneatnamiid. Muhto sii šaddet gilvalit eatnamiid alde eará beroštumiiguin, ovdamearkka dihte oljofitnodagaiguin.

Guokte lága

Lea maid vejolaš láigohit guohtuneatnamiid dain odda eaiggádiin. Muhto mis ii leat várra goáppáge dahkat, ja láhkamearrádus ii leat govttolaš, lohká Pogodaev.

Pogodaev lohká viidáseappot ahte muhtun orohagain lea odda eananláhka juo váldon atnui. Sovjet-áigge eaiggádušai stáhta buot eatnamiid. Manjel go Sovjetlihttu biedgani ja Ruošša ásahuvui, de leat ollu eatnamat privatiserejuvon. Muhto dán proseassas galge Ruošša álgoálbmogat gáhttejuvvot ja miessemánu 11. beaivve 2001 mearriduvvui federála láhka «On territories of Traditional Nature Use of the Indigenous people of the North, Siberia and the Far East of the Russian Federation», TTNU.

Láhka galgá «suodjalit álgoálbmogiid birra ja árbevirolaš eallinvuogi».

Eará deatalaš juridihkalaš muitobeavi Ruoššas lea golgotmánu 30. beaivi 2001, goas mearriduvvui eananláhka, mii engelasgillii gohčoduvo Land Code.

Land Code lea eananláhka mii earret eará addá juridih-

Maria P. Pogodaeva, gii boahitá Sakha-republihkka Sibirjás lohká ahte Ruošša odda eananláhka lea stuora vahágin boazodollui.

Maria P. Pogodaeva fra republikken Sakha i Sibir sier at den nye landloven i Russland er svært odeleggende for reindriften.

Foto: Agnar Berg

Anna Prakhova, gii eret Lujávrris Guoládatnjárggas, muitala ahte Guoládagá boazodoallu lea vihtta jagi juo máksán eiseválddiide láiggu iežaset guohtuneatnamiid ovddas.

Anna Prakhova fra Lovosero på Kola halvøya sier at reindriften på Kola i fem år har betalt leie til myndighetene for sitt eget beiteland.

Foto: Agnar Berg

Leie sine egne beiter

Pogodaeva sier at omlag 65 prosent av landarealet i hele Russland er bebodd av urfolk. På mesteparten av dette området er det reindrift.

– Dette gjør oss usikre på vår egen framtid. Enhver regjeringsbyråkrat kan komme og forlange leie fra oss. Dette liker vi svært dårlig, sier Pogodaeva.

Mikhail Pogodaev er styreleder i WRH. Han sier at reindriften har skrevet til regjeringen i Moskva om hvor uheldig landloven er for reindriften. – Vi har også i resolusjoner bedt den føderale regjeringen om å endre landloven slik at vi som driver med rein ikke blir berørt, sier Pogodaev.

Det er nytt at urfolksgrupper som driver reindrift i Russland må leie eller kjøpe sitt eget beiteland.

Pogodaev sier at det mest sannsynlige er at reindriften betaler en viss sum per hektar land per år. Alternativet er å kjøpe beite. Men det vil bli i konkurranse med andre interesser som for eksempel store oljeselskaper.

To lover

– Det er også mulig å leie beitene fra de nye eierne. Men ingen av disse alternativene har vi råd til og det er urimelig, sier Pogodaev.

Pogodaev sier videre at en i noen distrikter allerede er begynt å praktisere den nye landloven.

I sovjettiden var det staten som eide alt land. Etter oppløsningen av Sovjet og etableringen av Russland, har det blitt kjørt en prosess med privatisering av land.

Men i denne prosessen skulle urbefolkningen i Russland beskyttes og 11. mai i 2001 ble den føderale loven «On territories of Traditional Nature Use of the Indigenous people of the North, Siberia and the Far East of the

Russian Federation», TTNU, vedtatt.

Loven skal «beskytte urbefolkningens miljø og tradisjonelle livsstil».

En annen viktig juridisk milepæl i Russland i 2001 var 30. oktober da loven, som på engelsk er kalt Land Code, ble vedtatt.

Land Code er en landlov som blant annet gir juridiske retningslinjer for overføring av statlig grunn til private.

kalaš njuolggadusaid eananoamasteami sirdima birra stáhtas priváhta eaiggádiidda.

Land Code addá maiddái olgoriikkalaš beroštumiide vejolašvuoda oastit eatnama Ruošša bealde.

Eanan-, čáhce- ja vuovdeláhka

Dáppe Ruoššas leat váttisvuohtha lágaiguin. Dat boahtá čielgasit ovdan dan guovtti lága dáfus mat mearriduvvoje 2001:s. TTNU-láhka lea buorre láhka álgoálbmogiidda mat barget bohccuiguin. Váttisvuohthan lea ahte dát láhka ii čuvvojuvvo, nugo dat nubbi láhka, Land Code. Mii gáibidit dál ahte federála eiseválddit ahte TTNU-láhka čuvvojuvvo nu ahte min guohtuneatnamat suodjaluvvojit, lohká Mikhail Pogodaev.

Muhtun guovlluin leat eiseválddit juo gáibidišgohtán láiggu guohtuneatnamiid ovddas. Anna Prakhova muitala ahte Guoládaga boazodoallu lea juo vihtta jagi máksán láiggu eiseválddiide iežaset guohtuneatnamiid ovddas.

TTNU-láhka livččii buorre láhka, muhto dat ii doaimma nu ahte suodjala min, lohká son.

Lassin Land Code láhkii, de leat maid ásahuvvon lágat mat gusket vuovde- ja čáhceriggodagaide, Forest Code ja Water Code.

Muhto lea Land Code mas lea eanemus mearkkašupmi boazodollui, ja mii sáhtta leat eanemus vahágin. Boazodollui sáhtta šaddat vártis čuoččuhit vuoigatvuodaid eatnamiidda gos leat ollu minerálariggodagat. •

Land Code gir også utenlandske interesser muligheter til å kjøpe land i Russland.

Land-, vann- og skogslov

– Det er et problem her i Russland med lovene. Det kommer tydelig frem når det gjelder de to lovene som ble vedtatt i 2001. TTNU-loven er en god lov for urbefolkningen som driver med rein. Problemet er imidlertid at denne loven blir ikke håndhevet, men det begynner den andre å bli, Land Code. Vi krever nå fra de føderale myndighetene at TTNU-loven blir håndhevet slik at vi får beskyttelse for vårt beiteland, sier Mikhail Pogodaev.

Noen regioner har myndighetene allerede begynt å innkreve leie for beiteland.

Anna Prakhova fra Lovosero, sier at reindriften på Kola i fem år har betalt leie til myndighetene for sitt eget beiteland.

TTNU-loven er jo en god lov, men den fungerer ikke slik at den beskytter oss, sier hun.

I tillegg til landloven, Land Code, er det også innført lover som omfatter skogs- og vannressursene, Forest Code og Water Code.

Men det er Land Code som har størst betydning for reindriften i Russland og som kan gjøre mest skade.

Reindriften vil for eksempel ha store problemer med å hevde sin rett i et område med store forekomster av mineraler. •

TAP AV BEITELAND

Merker seg med bekymring at situasjonen vedrørende tap av beiteland har blitt verre siden den 3. Verdenskongressen for Reindriftsfolk i Yakutsk i 2005.

Bekrefter de spesielle rettighetene som reindriftsfolkene som urfolk har til sine tradisjonelle leveområder, og at disse rettighetene også inkluderer retten til å bruke, forvalte, verne landområder og naturressurser.

Krever at internasjonale konvensjoner om rettigheter til land og rettigheter til selvbestemmelse for reindriftsfolk som urfolk, må ratifiseres og at internasjonale deklarasjoner vedrørende disse forhold blir fulgt opp, inkludert ILO konvensjonen nr 169 og FNs deklarasjon om urfolksrettigheter.

Appellerer til regjeringen og parlamentet i den russiske Føderasjonen om å vedta en føderal lov om reindriften, som vil kunne løse mange vanskelige sosialøkonomiske problemer i tilknytning til reindriftsutøvernes og deres familiers nomadiske levemåte.

Appellerer til regjeringen i den russiske Føderasjonen om å gjøre reinbeiter og reindriften i alle dens former, både privat og kommunal, kostnadsfrie, når tildeling av land skal bestemmes fra 2010, samt å endre føderale lover slik at reindriften kan bruke tradisjonelle områder uten vilkår og tidsbegrensninger.

Støtter Rovaniemi-deklarasjonen, vedtatt av den 19. Samekonferansen i Rovaniemi, Finland, 27.–31. oktober 2008, og erkjenner behovet for å styrke rettighetene for den samiske reindriften i Finland.

Støtter urfolkene i Evenkia, som lever på tradisjonell måte, i deres protest mot bygging av en stor hydroelektrisk kraftstasjon i den nordlige Evenkia, da de områder som antas å bli lagt under vann, inkluderer reinbeiter, gravplasser og hellige steder.

Støtter anbefalingene i Arktisk Råds EALÁT-Information prosjekt, rapportert til Sustainable Development Working Group (Arbeidsgruppe for bærekraftig utvikling) 24. oktober 2008.

Støtter etableringen av en internasjonal komité for å undersøke reindriftsfolkene tap av beiteland, og utvikle et redskap for å involvere FN i dette arbeidet i å støtte en bærekraftig reindrift.

Støtter anbefalingene i rapporten 'Reindeer Husbandry and Barents 2030' («Reindrift og Barents 2030») publisert i 2009 av Internasjonalt fag- og formidlingscenter for reindrift, utarbeidet i samarbeid med UNEP og NORUT, som ble diskutert på reindriftsfolkene fagdag 2009.

Ønsker velkommen 'Ilebs'-deklarasjonen om samarbeid mellom olje- og gassutbygging og urfolkssamfunn i Nenets og i andre områder i det russiske nord.

*Boazoeaiggát ja johtti-
skuvlaoahpaheaddji
Svetlana N. Enokhova
(g.b.) ja Natalya
Sitnikova Sahka-repu-
blikka oahpahasdeparte-
meanttas, atniba johtti-
skuvllaid buoremus
fálaldahkan boazodoalu
mándaide.*

*Reineier og nomade-
skolelerer Svetlana
N. Enokhova (t.v.) og
Natalya Sitnikova i ut-
danningsdepartemen-
tet i republikken Sakha,
mener at nomadeskolene
er det beste tilbudet til
barn i reindriften.*

Foto: Agnar Berg

Boazodoalli ja johtti- skuvlla oahpaheaddji

Boazoeaiggát Svetlana N. Enokhova Sahka-republiikkas Sibirjás «bajásšattai» internáhttaskuvllas. Son ii háliidan iežas mánáid šaddat internáhttamánán. Danne šattai son ieš johttiskuvlaoahpaheaddji.

*Čállán: Agnar Berg
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal*

– Daid vásáhusaiguin mat mus aldán leat internáhttaskuvllas, háliidin mun iežan mánáide addit eará vejolašvuoda, lohká Enokhova.

Erohus johttiskuvllaid ja internáhta gaskka

Svetlana Enokhova ja su bearaš leat boazodoallit. Enokhova muitala ahte johttiskuvlla oahpaheaddjin beassá son liikká čuovvut boazodoalu.

Muhto buot deatalemos lea ahte

mánát geat vázzet johttiskuvlla, besset leat mielde boazodoalus. Jus sii váccáše internáhttaskuvlla, de eai beasaše lahkage nu ollu leat mielde boazodoalus. Enokhova lea oahpahan johttiskuvllas juo 17 jagi. Johttiskuvllat leat gávdnon juo 1920-logu rájes.

Statistihkka čájeha ahte oallugat geat leat vázzán johttiskuvlla, váldet alit oahpu maŋŋel. Dat čájeha maid ahte oallur nuorat välljejit bissut boazodoalus go leat gorgan johttiskuvllas.

Johttiskuvllas leat oahppit čieža jagis 17 jagi rádjái.

Go johttiskuvlla mánát eai vásit ollu eará go iežaset ruovttubirrasa, muitala Enokhova ahte lea ráhkaduvvon sierra prográmma johttiskuvlla ohppiide oahpahan dihte sin servvoštallat eará mánáiguin.

– Mii oaidnit ahte johttiskuvlla mánáid ja internáhttaskuvlla mánáid gaska leat erohusat. Internáhttamánáid gaska lea eanet gižžu ja gilvu, muitala Enokhova.

Ovcci johttiskuvlla

Dan johttiskuvllas gos Enokhova oahpaha leat boazodolliid ja bivdiid mánát. Enokhova lohká ahte johttiskuvllain lea dat buorre vuotta ahte mánát eai vajálduhte gosa sii gullet. Sii besset maiddái skuvlaáigis doalahit árbevirolaš máhtuid ja gelbbolašvuoda.

Natalya Sitnikova jodiha Sahka-republiikka oahpahasdepartemeantta dábálašoahpu suorggi. Oahpahasdepartemeanta lágida dili johttiskuvllaide, nugo oahpposisdoalu, skuvlagirjiid ja johttiskuvlaoahpaheaddjeoahpu. Oahpahasdepar-

Reineier og nomadeskolelærere

Reineier Svetlana N. Enokhova fra republikken Sakha i Sibir «vokste opp» på internatskole. Hun ville ikke at barna hennes skulle bli «internatbarn». Derfor ble hun selv nomadeskolelærer.

Av: Agnar Berg

– Med de erfaringene jeg selv har fra å gå på internatskolen, ville jeg at mine barn skulle få et alternativ, sier Enokhova.

Forskjell på nomadeskoler og internat

Svetlana Enokhova og hennes familie er reindriftsutøvere. Enokhova sier at hun som nomadeskolelærer fremdeles får tid til å være med i reindriften.

Men viktigst av alt er at barna som går på nomadeskolen nå kan være med i driften. De ville fått langt mindre tid til reindrift hvis de alternativt gikk på internatskolen.

Enokhova har undervist i nomadeskolen i 17 år. Systemet med nomadeskoler har imidlertid rotter helt tilbake til 1920-tallet.

Statistikken viser at mange som har bakgrunn fra nomadeskolen tar høyere utdan-

ning. Den viser også at mange unge velger å bli værende med flokken etter at de er ferdig med nomadeskolen.

Nomadeskolen har elever fra syv til 17 år.

Siden elevene i nomadeskolene stort sett bare opplever sitt eget hjemmemiljø, sier Enokhova at det er laget et spesielt program for nomadeskoleelevene for å sosialisere dem med andre barn.

– Vi ser forskjellene mellom barna som går på nomadeskoler og dem som går på internatskoler. Det er mer rivalisering blant elevene i internatskolene, sier Enokhova.

Ni nomadeskoler

Elevene som går på nomadeskolen Enokhova underviser er barn av reindriftsutøvere og jegere. Enokhova sier at det fine med nomadeskolene er at barna ikke glemmer hvor de kommer fra. De får også i skoletiden opprettholde de tradisjonelle ferdighetene og kompetansen.

Natalya Sitnikova er leder for allmennutdannelse i utdanningsdepartementet i republikken Sakha. Utdanningsdepartementet legger til rette for nomadeskolene med selve undervisningsopplegget, skolebøker og utdanning

KVINNERS STATUS

Anerkjenner fremgangen i BIRGEN prosjektet i regi av Nettverk for Reindriftskvinner i Norge, og **støtter** videre utvikling av nettverk for reindriftskvinner i alle stater og regioner hvor det finnes reindrift.

Erkjenner reindriftskvinnenes nøkkelrolle i bevaring, overføring og utvikling av reindriftenes tradisjonelle kunnskap, og **erkjenner** at kvinner har en meget viktig rolle i opplæring og rekruttering av unge reindriftsutøvere og for den positive utviklingen og opprettholdelsen av familiebasert reindrift.

Erkjenner behovet for kvinner til å kunne delta i praktisk reindriftsarbeid ved å trekke spesiell oppmerksomhet på å styrke den formelle statusen for eierskap, likeverdig deltagelse og kvinners lovlige rettigheter.

Erkjenner viktigheten av tradisjonelle språk som brukes i reindriften for overføring av kunnskap, at alle generasjoner skal ha mulighet til å lære, bruke og opprettholde disse språkene, og også kvinners viktige rolle i dette arbeidet.

Erkjenner viktigheten av at reindriftskvinner har mulighet til å få tilgang til og bruke materiale fra naturen for å kunne lage nødvendige produkter.

SKOGS-/TAIGAREINDRIFTEN

Erkjenner at det fremdeles er nødvendig og viktig å ha oppmerksomhet rettet mot reindriften i skogs- og taigaområdene i Russland og Asia.

Ber innstendig det internasjonale samfunnet om å rette spesiell oppmerksomhet mot og å ta ansvar for videre overlevelse og nåværende problemer for reindriften i skogs- og taigaområdene.

Erkjenner behovet for tiltak for å vurdere og styrke reindriften i taigaområdene med primært fokus på regionene i Sakhalin, Irkutsk, Mongolia, og i Kina, så vel som i Tuva, Buryatia, Chita, Amurskaya, Khabarovsk og Sakha.

Anbefaler at det etableres et informasjonssenter for reindrift i Mongolia, som linkes til Informasjonssenter for reindriften i taigaområdene i Khatystyr og det internasjonale nettverk av informasjonssentre for reindriften, koordinert av Internasjonalt fag- og formidlingscenter for reindrift i Kautokeino.

temeanntas lea maid ovddasvástádus «sosialiseret» johttis-
skuvllaide ohppiid.

Sitnikova muitala ahte republikkas leat ovcci johttis-
skuvlla ja ahte leat plánejuvvon ásahit eanet.

– Johttis-
skuvllat barget hui buori barggu ja min bargu
Oahpahusdepartemeanttas ges lea lágáidit skuvllaide buriid
vejolašvuodaid. Johttis-
skuvllat eai dušše deattut akademalaš
beali, muhto váldet vuhtii maiddá árbevirolaš máhtu ja
dat lea min mielas hui deatalaš, lohká Sitnikova. •

Masterdássi johttis- skuvl- laid oahpus

Sargylana Zhirkova Sahka-
republikks Sibirjás lea okta
daiñ gii buoremusat dovdá johttis-
skuvllaide vuogádaga Sah-
kas. Sus lea masterdási oahppu
Sahka johttis-
skuvllaide dut-
kamis, man lea čadahan Romssa
universiehtas Sámi dut-
kamiiid guovddáza olis jagis
2006. Dál lea son bargame
doavttirgrádañ Sahka johttis-
skuvllaide hárrái. Dan dahká
son Yakursk State University
olis.

– Johttis-
skuvllat leat juo guhká leamaš
Sahkas – dat alg-
hahuvvojedje badjel 70 jagi
dás ovdal. Muhto doabma
unnui dadi mielde, muhto de
fas lassánii 90-logus, mu-
talaš Zhirkova.

Zhirkova lohká ahte johttis-
skuvllat leat dárbašlaččat,
muhto ahte daiñ maid leat
vártisvuodát 2005 rájes gi-
ta diimmázi ožžo johttis-
skuvllat rudalaš doarjaga ON
organisašuvnnas oahpahaš, dut-
kama, kultuvrra ja gula-
hallama várás, UNESCO.

Johttis-
skuvllain lea ruhtadanvártis-
vuotta, ja gávdnojit
maiddá eiseválddiid ovddaste-
ddjit geat eai ane johttis-
skuvlla boazodoallománaide
buoremussan. Dasa lassin lea
vártis gávdnat oahpaheddiid
johttis-
skuvllaide, go báikkát
leat heajut, muitala Zhirkova.

– Molssaektun johttis-
skuvllaide leat internáhttas-
kuvllat. Zhirkova atná daiñ
heajosmolssaektun sihke má-
nái-
de ja váhne-
miidda.

Dalle eai beasa mánat searvat
boazodollui ovttas váhne-
miiddisetguin. Dat dahká
maid ahte váhne-
mat eai sáhte
friddja johtit ealu mielde,
ja fertejit bissut internáhttas-
kuvllaide lahkosis, muitala son.

Zhirkova lohká ahte johttis-
skuvllat leat deatalaččat,
danne go mánat besset
doalahit árbevirolaš eallin-
vuogi, kultuvrra ja giela. •

av nomadeskolelærere. Utdannings-
departementet har også
et opplegg for «sosialisering»
av nomadeskoleelevene.

Sitnikova sier at det er ni
nomadiske skoler i republik-
ken og at det er planer om flere.

– Nomadeskolene gjør en
veldig god jobb og vår jobb
i utdanningsdepartementet er
å gi skolene gode rammer.
Nomadeskolene legger ikke
bare vekt på det akademiske
med også på tradisjonell
kunnskap og det ser vi på som
svært viktig, sier Sitnikova. •

Mastergrad i nomade- skoler

Sargylana Zhirkova fra republikken
Sakha i Sibir er en av dem som
kjenner systemet med nomadeskoler
best i Sa-
hka.

Hun har en mastergrad på
nomadeskoler i Sakha fra Sen-
ter for samiske studier ved
Universitetet i Tromsø fra 2006.
Nå holder hun på med en doktorgrad
om nomadeskolene i
Sakha. Den gjør hun ved
Yakursk State University.

– Nomadeskolene er et gammelt
fenomen i Sakha – de
startet opp for over 70 år siden.
Men aktiviteten ble etter
hver mindre. Så valgte en å
starte opp igjen på 90-tallet,
sier Zhirkova.

Zhirkova sier at nomadeskolene
har sin berettigelse,
men at de også har problemer.

Fra 2005 og fram til i fjor fikk
nomadeskolene en viss
økonomisk støtte fra FN's
organisasjon for utdanning,
vitenskap, kultur og kommunikasjon,
UNESCO.

– Nomadeskolene har problemer
med finansiering, det er også en del myndighetspersoner
som ikke synes at nomadeskoler
er det rette for barn fra reindriften.
I tillegg er det vanskelig å rekruttere
lærere til nomadeskolene fordi
lønnene er lave, sier Zhirkova.

Alternativet til nomadeskolene er
internatskoler. Zhirkova mener at
det er et dårlig alternativ både for
ungene og foreldrene.

– Da får ikke ungene delta i
reindriften sammen med foreldrene
sine. Det gjør også at foreldrene
ikke kan flytte fritt med flokken.
De må holde seg i området nær
internatskolen, sier hun.

Zhirkova sier at nomadeskolene er
viktig for at barna skal kunne
opprettholde den tradisjonelle
livsstilen, kulturen og språket. •

UTDANNINGSSYSTEMER OG KOMPETANSEBYGGING

Erkjenner at utdanningssystemet for reindriftsfolk ikke kan være på utsiden av den nomadiske levemåten.

Erkjenner viktigheten av å utvikle utdanningsinstitusjoner og utdanningsmodeller som er spesielt tilpasset de spesielle behovene til reindriftsutøvere og deres familier, slik som nomadeskoler og systemer for distanseundervisning.

Erkjenner at den nomadiske levemåten for noen grupper reindriftsfolk er et nødvendig vilkår for deres eksistens og sosialøkonomiske utvikling, og at nomadeskoler for reindriftsfolk i praksis er den eneste relevante utdanningsmåten for barn av nomadiske reindriftsfamilier.

Støtter at nomadeskoler etableres og tar i bruk moderne teknologi for distanseundervisning, rekruttering og utdanning av kompetente lærere, og også kombinerer tradisjonell kunnskap med moderne vitenskap.

Anerkjenner arbeidet som regjeringen i Sakha (Yakutia)-republikken gjør i utvikling og drift av nomadeskoler for barn og unge fra reindriften, inkludert også det internasjonale samarbeidet mellom Sakha og Norge på dette felt i regi av UNESCO.

Erkjenner at nettverksbygging og samarbeid på tvers av institusjoner og nasjonale grenser i regi av UNESCO og UArctic tematiske nettverk er viktige for reindriften fremtid.

Anerkjenner støtten fra Europa-Unionen, Nordisk Ministerråd og de arktiske nasjonalstater i utvikling av reindriftdidaktikk og utveksling av studenter mellom utdanningsinstitutter i den Arktiske regionen, inkludert det internasjonale samarbeidet mellom Finland, Norge, Sverige og Russland.

Støtter samarbeidet mellom reindriften i Arktisk og de nordlige kulturers utdanningsinstitutter og organisasjoner, som ble startet i Inari 30. juni 2007, ved etablering av en organisasjon «*Boazoealáhusa Boahteáiggi Ovvdideapmi – Reindriften fremtidige utvikling*» for utvikling av utdanning i reindriften.

Anerkjenner det strategiske valget av det 4. Internasjonale Polaråret (IPY) til også å inkludere de menneskelige og urfolksdimensjonene i utvikling av kunnskap.

Anerkjenner betydningen av den 4. IPY for å påpeke kunnskapsutfordringer fra verdens reindriftsfolk i saken om klimaendringer, tap av beiteland og evnen til å hente seg inn, med fokus på rekruttering og utdanning av reindriftsungdom, og som en unik mulighet til å rette oppmerksomhet mot reindriften utfordringer overfor storsamfunnet.

Understreker behovet for kontinuerlig utvikling av kunnskap, rekruttering, nettverksbygging og aktiviteter i arven etter IPY.

Anbefaler at verdens reindriftsfolk bør delta og være aktivt involvert i alle aktiviteter i arven etter IPY hvor reindriftsfolk, deres levebrød og deres beitearealer er berørt, og ber nasjonalstatene om å sikre finansiering av slike aktiviteter.

Støtter at reindriftsfolk skal ha rett til å utvikle sine egne forsknings- og utdanningsinstitusjoner som et tiltak for tilpasning til klimaendringene.

Støtter etableringen av UArctic EALÁT Institute – University of the Arctic Institute for Circumpolar Reindeer Husbandry (Uarctic EALÁT institutt – Arktisk universitetsinstitutt for sirkumpolar reindriften) – som en arv etter IPY EALÁT hvor alle partnere i EALÁT-Network Study inviteres til å delta på like vilkår, og **vektlegger** at Association of World Reindeer Herders skal ha en ledende rolle i dette initiativet for å sikre deltagelse av brukere.

Støtter etableringen av et samisk universitet basert på vedtaket gjort av Samisk Parlamentarisk Råd med referanse til deres vedtatte arbeidsplan for 2008–2010.

Støtter anbefalingene fra EALÁT workshop i Topolinøe om å etablere et opplæringscenter for reindriften, lærere og evenkultur i Topolinøe, Sakha (Yakutia)-republikken, og **anerkjenner** det arbeidet som Sakha (Yakutia)-republikken har gjort i så henseende.

Støtter anbefalingene fra EALÁT workshop i Yar-Sale om å etablere et forskningsinstitutt i Salekhard, Yamalo-Nenets Autonome Området med fokus på tradisjonell kunnskap, reindriften og andre urfolksnæringer.

Støtter anbefalingene fra EALÁT workshop i Anadyr om å etablere et overvåkingssenter for reindriften i Anadyr, Chukotka Autonome Området.

Støtter byggingen av en ny generasjon av tverrfaglige tenkere fra reindriften som fokuserer på sosialøkonomisk evne til å hente seg inn, bærekraftig utvikling og økonomi i reindriften, og utvikling av kurs for reindriftsfolk om internasjonale forhold og vurdering av påvirkninger.

Oppmuntrer til fortsettelse av prosjektet Ceavvi hvor unge reindriftsutøvere intervjuer eldre reindriftsutøvere, til å inkludere hele det sirkumpolare nord i samarbeid med Association of World Reindeer Herders.

Støtter initiativet fra Sverige om å etablere en nettverkbase av unge reindriftsutøvere, kalt «*Reindriften ambassadører – et opplæringsprogram*» i samarbeid med Association of World Reindeer Herders.

Anerkjenner hovedkonklusjonene fra Arktisk Råds workshop «*Fremtidige utfordringer for reindriften (Future Challenges for Reindeer Herding Societies)*», arrangert av Sverige i Umeå i mars 2007, om at det er et behov for møter hvor forskere og reindriftsutøvere kan møtes for dialog og utveksling av synspunkter på saker av betydning, og **støtter** at Association of World Reindeer Herders er den naturlige verten for slike møter.

Erkjenner behov for utvikling av etiske retningslinjer for hvordan vitenskapelige forskere skal jobbe i forhold til reindriften og hvordan bruke og behandle tradisjonell urfolkskunnskap, og **anerkjenner** arbeidet som Internasjonalt fag- og formidlingscenter for reindriften har gjort i så henseende.

Støtter videre forskning på saker om gjensidig påvirkning mellom villrein og tamrein. •

Organisere johti álgoálb

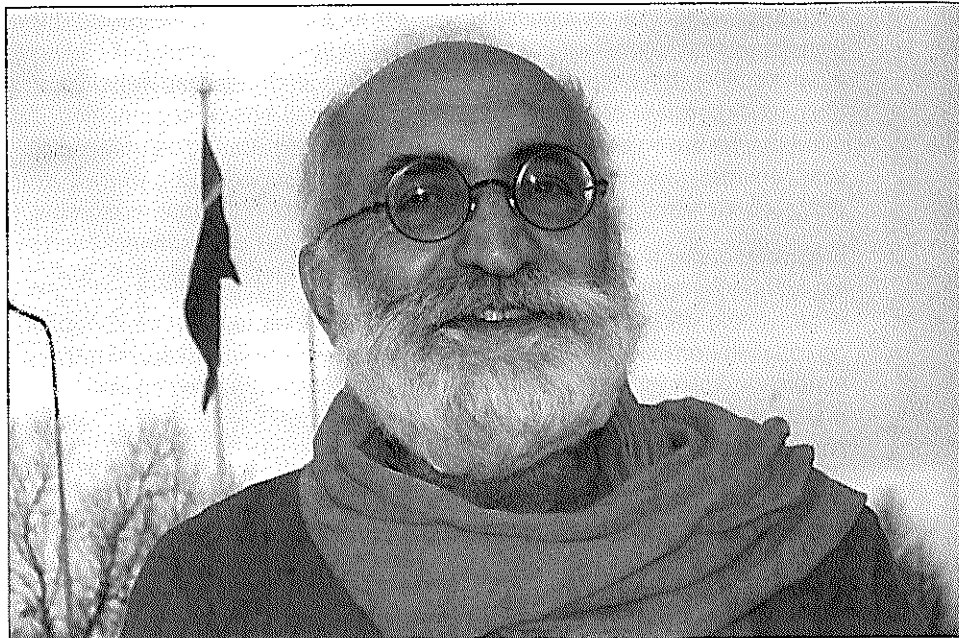
Íránalaš Taghi Farvar dáhtošii máilmmi boazodoalloálbmogiid ja eará johti álgoálbmogiid mielde organisašuvdnii man namma lea WAMIT. Danne lei son Guovdageainnus ovdalaš beassáziid.

Čállán: Agnar Berg
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal

Farvar jodiha WAMIP, mii lea World Alliance of Mobile Indigenous People, Johti Álgoálbmogiid Máilmmiovtastus. Farvar lei Guovdageainnus muitaleame WAMIP birra WRH, Máilmmi boazodoalloálbmogiid searvvi kongreassas.

Johti álgoálbmogat

– Johti álgoálbmogiin miehtá máilmmi lea ollu oktasaš. Sin doaibma lea guoddevaš, sis lea erenoamáš oktavuohhta iežaset ealliide ja sii atnet árvvus dan friddjavuoda maid johti eallin addá sidjiide. Dát «identitehta» čatná sin oktii, lohka Farvar.

Son lohka viidáseappot ahte 200–300 miljovna olbmo máilmmis leat johti álgoálbmogat. Sullii guokte miljovna orrot su ruovtturiikkas, Íránas.

WAMIP váldohálddahuš lea neutrála Sveitsas.

– Midjiide lea deatalaš ahte

Taghi Farvar jodiha WAMIP, World Alliance of Mobile Indigenous People, Johti Álgoálbmogiid Máilmmiovtastusa.

Taghi Farvar er leder for WAMIP, World Alliance of Mobile Indigenous People, Verdensalliansen for nomadiske urfolk.

Foto: Agnar Berg

Organiserer nomadiske

Iraneren Taghi Farvar ønsker å få verdens reindriftsfolk og andre nomadiske urfolk med i organisasjonen WAMIT. Derfor var han i Kautokeino før påske.

Av: Agnar Berg

Farvar er leder for WAMIP, som står for World Alliance of Mobile Indigenous People, Verdensalliansen for nomadiske urfolk. Farvar var i Kautokeino og snakket om WAMIP på kongressen til Association of World Reindeer Herders, WRH.

Nomadiske urfolk

– Nomadiske urfolk over hele verden har mye til felles. Det de driver med er bærekraftig, de har et spesielt forhold til dyrene deres og de setter pris på den friheten det nomadiske livet gir dem. Denne «identiteten» forener dem, sier Farvar.

Han sier videre at mellom 200 og 300 millioner mennesker i verden er nomadiske urfolk. Omlag to millioner bor hans eget hjemland Iran.

Hovedsetet til WAMIP ligger i nøytrale Sveits.

– Det et poeng for oss at WAMIP

forbindes med et nøytralt land. Derfor har vi hovedkontoret i Sveits, sier han.

Farvar sier at de nomadiske urfolkene har felles utfordringer. Problem nummer én er press på arealene og flytterutene.

– Det er press både fra myndighetene og fra private selskaper. Vi har behov for store arealer. Det er det mange ganger liten forståelse for. I for eksempel Etiopia har myndighetene tatt mye av arealet til jordbruksformål. De har rett og slett flyttet mennesker inn på disse om-

nogiid

WAMIP lea vuodduduvvon neutrála riikii. Danne leat mii váldokantuvrra ásahan Sveitsii.

Farvar lohká ahte johti álgoálbmogiin leat oktasá hástalusat. Vuosttamuš vát-tisvuohtan leat sisabahkkesmat sin eatnamiidda ja johtin-geainnuide.

– Mii šaddat gilvalit sihke eiseválddiiguin ja priváhta fitnodagaiguin. Mii dárbbasit viiddis eatnamiid. Hárvle lea dasa áddejupmi. Ovdamearkka dihte leat eiseválddit Etiopias váldán ollu eatnamiid eanandollui. Dat leat fárrehan odda olbmuid dáidda guovlluide bargat eanandoaluin, muitala son.

Háliida ovttasbarggu WRH:in

Farvar lohká viidáseappot ahte riikkaid lágat eai leat heivehuvvon nomádismii, johti

álbmogiidda, danne go lágat atnet vuoddun ahte soamis eaiggáduššá eatnamiid. Son muitala ahte vuoigatvuodaid dáfus lea ollu jorgaluvvon vuloisoivviid. Son lohká ahte oarjemáilmmis leat johti álgoálbmogiin eanet vuoigatvuodát go eará guovlluin máilmmis.

– Movt du mielas lea sápmelaččaid dilli?

– Sápmelaččat leat guhkás ollen. Sihke sin kultuvra ja giella lea suodjaluvvon, lohká Farvar.

WAMIP ulbmilin lea bargat johti álgoálbmogiid vuoigatvuodaid ovddas miehtá máilmmi, vai sii ain besset eallit iežaset árbevieruid mielde.

WAMIP ásahuvvui Durbanas Lulli-Afrihkás 2003:s.

Farvar lohká ahte son sávva oažžut áigái ovttasbarggu WAMIP ja WRH gaskka. •

urfolk

rådene for å drive landbruk, sier han.

Vil samarbeide med WRH
Farvar sier videre at det nasjonale lovverket ikke er tilpasset nomadisme fordi det baserer seg på at noen eier arealene.

Farvar sier mye er snudd på hodet de siste årene med rettigheter. Han sier at i dag har nomadiske urfolk i Vesten større rettigheter enn i andre deler av verden.

– Hva er ditt inntrykk av

situasjonen for samene?

– Samene er kommet veldig langt. De har fått beskyttelse både for sin kultur og språk, sier Farvar.

Formålet med WAMIP er å kjempe for rettighetene til nomadiske urfolk over hele verden slik at de kan fortsette å leve på tradisjonelt vis.

WAMIP ble startet i Durban i Sør-Afrika i 2003

Farvar sier at at han håper å få til et samarbeid mellom WAMIP og WRH. •

KAUTOKEINO-DEKLARASJONEN

FAMILIEBASERT/ LOKAL ØKONOMI

Erkjenner at uavhengige nomadiske reindriftsfamilier er grunnlaget for videre bærekraftig utvikling av økonomi og overlevelse for verdens reindriftsfolk, uavhengig av eierskapsform til rein, og **erkjenner** behovet for internasjonal, nasjonal og regional støtte på dette felt.

Erkjenner at det er behov for å sikre at all form for reindrift i realiteten behandles likeverdig, inkludert støtte til reindriften, som oppfølging av Inari-deklarasjonen i forbindelse med den 2. Verdenskongressen for reindriftsfolk i 2001.

Er enig med Khatystyr-deklarasjonen i forbindelse med den lokale EALÁT workshopen i Khatystyr 23.–24. februar 2009, om at privat reindrift er hovedgrunnlaget for utvikling og opprettholdelse av en bærekraftig reindrift.

Støtter forbedring av det økonomiske grunnlaget for reindriftsfolkene ved å sikre dem tilgang og eierskap til de mest lønnsomme virksomheter i verdikjeden, utvikling av programmer for å stimulere reindriften økonomisk utvikling som er fordelaktig for reindriftsfolkene selv ved å fokusere på reindriftsfolkene kunnskap om matkultur, rettferdig handelssystem for reindriften, reindriftsfolkene design og tradisjonell teknologi, såvel som ny teknologi for slakting, videreforedling, distribusjon og markedsføring av reinkjøtt og andre produkter fra rein.

Støtter at WRH kan opptre som en internasjonal handelsunion for reindriftsfolkene.

Støtter etableringen av programmer for finansiering av reindriften, her under lån av levende rein og mikrokredittordninger for utvikling av privat reindrift.

Støtter at reindriftsfolk har lik rett til å den best oppnåelige standard av både fysisk og mental helsetjeneste og helseforsikring, og **merker seg** at nasjonalstater med reindrift har ansvar for å sørge for slike tjenester.

Erkjenner behovet for en større forståelse for at negative virkninger på reindriften virker inn på reindriftsutøveres og deres familiers helse, og **anmoder** stater om initiativ til å hjelpe de berørte med problemene.

Støtter etableringen av et overvåkingsprogram for reindriften i regi av Arktisk Råd, for å forsikre lik rett og lik behandling av reindriftsfolkene uavhengig av nasjonalstater.

Erkjenner de alvorlige problemer knyttet til rovdyrpopulasjoner og forvaltning av disse.

Erkjenner de alvorlige problemer knyttet til ulovlig jakt av tamrein, spesielt på Kolahalvøya.

Beare ollu boraspiret

Ollu oahppan. – Lea leamaš suohas oahppat eará guovlluid boazodoalu birra, lohket dat Suoma beale nuorat geatid Boazodoallooddasat deive Mäilmmikonferánsas. Gurut guovllus: Matti Aarnipuro, Heidi Hänninen, Sumu Mannermaa, Erik Valle, Olli Länsman ja Lauri Semenoff.

Læverikt. – Det har vært artig å se hva andre reindrifstøvere driver med, oppsummerer de seks finske ungdommene Reindriftnytt møtte under Verdenskongressen. Fra venstre; Matti Aarnipuro, Heidi Hänninen, Sumu Mannermaa, Erik Valle, Olli Länsman og Lauri Semenoff.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Suoma beale nuorat geat fitne Mäilmmikonferánsas oaiivildit ahte boazodoalu stuorámus vártisvuohtan leat beare ollu boraspiret.

*Čállán: Per Torbjørn Jystad
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal*

– Leat beare ollu boraspiret ja geatki lea vearrámuš, muhto maiddá gump ja guovža váldet ollu bohccuid, lohká Erik Valle, okta dan guda nuoras geat bohte Anára boazodoalloskuvillas Guovdageidnui čuovvut Mäilmmikonferánsa.

Studeantaid mielas lea leamaš miellagiddevaš oassálatit konferánsas ja sii leat ollu oahppan. Lea leamaš erenoamáš hávski deaivat eará mäilmmiguovlluid boazodolliid. Dat gudas leat beassan nuvttá orrut ja mátkkoštit, go sin boazodoalloskuvla, gos leat oktiibuor 25 oahppi, lea máksán buot goluid.

Dálkkádat

Dálkkádatrivdamat leat leamaš deatalaš temán kongreassas, muhto Suoma bealde boazoeaiggádat oaiivildit maid ahte lieggaset dálkkádagas leat ovdamunit, earret eará lea unnit muohta go ovdal. Muhto de lea stuorát várra ahte guohtumat lásahuvvet jieŋa vuollái ja dat dáhpáhuvvá ge juohke jagi.

Maiddá Suoma bealde lea váttis bisuhit nuoraid boazodoalus. Ii leat goit buorre ruhtadienas mii geasuha nuoraid álgit boazodollii.

Kultuvrra lea deatalemos, lohká Valle ja dat earát nivkkuhit dasa. Nuorat árvoštallet ahte nu ollu go 80 proseantta válljejit guoddit boazodoalu ja baicca váldet eará oahpu ja virggiid.

Valle lohká ahte Suomas leat ealuid luhtte mihá enet guoddehaddjit go Norggas. Danne su mielas leat Norgga ja Suoma beale boazodoalut oalle goabbatlagánat.

Suoma bealde dárbbasa birrasii 500 bohcco vai bures dine. Fertejit leat unnimusat 300–350 bohcco.

– Dál leat leamaš buorit biegehättit, birrasii 6,5 Euro olles gorudis, muitala Valle, gii lea Ohcejogas eret.

Vejolašvuodát

Maiddá Suoma bealde dovdet ahte gižžu guohtuneatnamiid alde lassána. Lihkus ii leat sin mielas dálveturisma vuos šaddan váttisvuohtan.

Turisttat gal ožžot boahit, oaiivil dit nuorat, geat oidnet ahte dat sáhtá buktit lassi dietnasa.

Mäilmmikonferánsa gálledeapmi gal bovtrii mielaid mángga ládje. Nuorat rešket bures go muitalit biepmu birra, mii sin mielas lei oalle árvasit sáltejuvvon ja bures ruddejuvvon.

Muhto lei suohas deaivat eará guovlluid boazodolliid, ja mii gal áinnas fas vuolgit nuppes dálkkár mäilmmikonferánsii, loahpahit sii. •

For mye rovvilt

De finske ungdommene som besøkte Verdenskonferansen mener det største problemet for reindriften er at det er for mye rovvilt.

Av: Per Torbjørn Jystad

– Det er for mange predatorer og jerven er verst, men også ulv og bjørn tar mange reinsdyr, sier Erik Valle som er en av seks finske ungdommer fra reindriftskolen i Enare som besøkte Verdenskonferansen i Kautokeino.

Studentene synes det har vært lærerikt og interessant å delta. Spesielt det å møte reindriftsfolk fra helt andre verdensdeler har satt en spiss på dagene i Kautokeino. De seks har fått dekket reise og opphold av reindriftskolen, som har ca. 25 elever totalt.

Klima

Klimaendringer har vært et viktig tema under kongressdagene, men reineierne i Finland ser også at et varmere klima har sine fordeler med blant annet mindre snø. Faren for mer ising er imidlertid til stede og de opplever ising på beitene hvert år.

Også i Finland sliter man med å holde på ungdommen. Det er uansett ikke økonomien i næringen som gjør det attraktivt.

Kulturen er viktigst sier

Valle, og de andre nikker bifallende. Ungdommene anslår at så mange som 80 prosent velger å forlate reindriften til fordel for annen utdanning og andre yrker.

Valle sier at man i Finland har langt flere gjeter til flokkene enn i Norge. Han oppfatter derfor driften på norsk og finsk side som ganske forskjellig. På finsk side trenger man ca. 500 dyr for å ha et godt utkomme av driften. Et minimum er 300 til 350 dyr.

– Nå har det også vært gode priser på kjøttet med ca. 6,5 Euro for en hel skrott, sier Valle som kommer fra Utsjok.

Muligheter

Også på finsk side merker man dog at presset på beitene øker. Heldigvis er ikke vinterturismen blitt et problem ennå slik de ser det;

Turistene kan også komme, mener ungdommene som ser at det også kan gi muligheter for økte inntekter.

Besøket på Verdenskongressen ga også mersmak på mange andre måter. Ungdommene ler godt når de forteller om maten de oppfattet som ganske så godt krydret og saltet.

Men det var artig å møte andre reindriftsutøvere fra andre land, og vi kommer gjerne tilbake til en slik verdenskongress, avslutter de. •

KLIMAENDRINGER

Deler bekymringene til Komiteen av parlamentarikere i den arktiske regionen (Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region) (SCPAR) om at klimaendringer er en alvorlig sak, at det allerede har en stor påvirkning på levevilkårene for arktiske urfolk, at det kan komme en eksplosjon av menneskelige aktiviteter i Arktis som et resultat av klimaendringer, og at det er et behov for å finne måter å regulere denne aktiviteten på og være i forkant av utviklingen, som lederen, Hill-Marta Solberg uttrykte det i sin tale på det 5. Ministermøtet i Arktisk Råd i Salekhard, Russland, 26. oktober 2006.

Støtter utveksling av kunnskap om påvirkninger og tiltak for tilpasning knyttet til klimaendringer og tap av beiteland, ved å også anerkjenne verdien av tradisjonell kunnskap som et grunnlag for tilpasning.

Støtter utvikling av indikatorer for velferd knyttet til klimaendringer basert på tradisjonell kunnskap.

Støtter definisjon av institusjonelle mekanismer som sikrer reindriftsfolkenes originale evne til å hente seg inn og evne til å tilpasse seg klimaendringer.

Støtter at verdens reindriftsfolk burde være aktive partnere i Arktisk Råds program SAON om overvåking av endringer i Arktisk så vel som i andre av Arktisk Råds initiativer og prosjekter som er relevant for verdens reindriftsfolk.

Støtter utvikling av mekanismer som bringer reindriftsfolkenes stemme til FN, relatert til bærekraftig utvikling, klimaendringer og tap av beiteland, og videre støtte til engasjement av verdens reindriftsfolk mot COP 15 i København i 2009.

Oppmuntrer Internasjonalt fag- og formidlingscenter for reindrift til fortsatt å utvikle samarbeidet med NASA – Land Use Change program and ESA – Polarview, (Program for endring av bruk av land og ESA – Polarblikk), ved å anerkjenne potensialet for fjernanalyse, kartlegging og GIS-systemer for opprettholdelse og utvikling av reindriften overfor klimaendringer og tap av beiteland.

Máilmmi unnimus

Alex Smith (24) ja Emily Singleton (23) ovddastaba máilmmikongreassas dan mii sihkkarit leat máilmmi unnimus boazodoallu.

Čállán: Per Torbjørn Jystad
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal

– Moai vulggiime deike danne go mu váhnemat Alan ja Tilly Smith eaba sáhttan dán háve boahit, muitala Alex Smith.

Sin boazoguhtuneatnamin Skotlándda duoddariin lea oalle gaska sámi boazodollui. Muhto sudnuide lea stuora illun beassat deaivat oallut guovlluid boazodolliid ja beassat oaidnit heargeilvuoddjima.

– Mii gal ferteseimmet spíža váldit atnui ovdal go oazžut iežamet bohccuid diesa mielde, lohka nuorra bárra mojunjálmmiid go gilvuoddjit šuvgalit meartá.

Álbmotmeahcci

Sin boazodoallu doaimmahuvvo stuorámuš álbmotmeahcis Cairn-

gorm, mii lea Invernes lahka. Mearrádusaid mielde eai oáččo sii atnit badjel 150 bohcco.

– Dát lohku lea ávžžuhuvvon guhtuneatnamiid meari vuodul, ja mii doahhtalit dan, muitala Alex.

Guohtunguovlu lea oalle gárži, ja duottarguovlu, gos bohccot sáhttet bálgat, lea maid hui unni. Olles guohtunguovlu lea birrašiid 4 000 dekára.

Sii eai dárbaš áidut, ja eatnamat maid lálgohit eai anit eará elliid guohtumin go bohccuide.

Ja bohccuide gal lea doppe valjit jeagil, lasiha Alex.

Divrrit

Boazodoalu stuorámuš hástalus Skotlándda duoddaris lea ahte áiggi

mielde lea šaddan dadistaga lieggaset dálkkádat ja erenoamážit misiide lea divri giksin, man Alex gohčoda «tick». Ovtta jagi masse 30 proseantta misiin.

– Lieggaset dálkkádat buktá eanet váttisvuodaid. Gáhtten dihte bohccuideamet, fertet mii juohke gudát vahkku boahkuhit daid, čilge son.

Lihkus lea rávisbohccuide álkit, badjel golmmajahkásaččat eai giksahuva divrriid geažil. Earret divregivssi, de lea maid goaskin bahá váldit misiid duoddaris golbma vuosttaš mánu.

Sii eat doaimmat boazodoalu biergovuodima dihte, nugo eará boazodoallit. Sin dienasláhki lea turisma. Dollui mas Smith-bearaš doaimma-

boazodoallu

*Eksotalaš, Skotlándda boazodoallu gal ti dáidde beargeiluvuodjimiid álggá-
hii. Alex Smith ja Emily Singelton leiŋga
datte hui duhnaváddat Guovlagačaimus
filmamiin.*

Foto: Per Torbjørn Jystad

ha boazodoalu, gullet maid meahcespiinnit, eamisávzzat, ruksesgottit ja ruoiggut.

Juohke bohccos lea namma ja turisttat besset mátkkoštit ofelačča fárus. Skábmamánuš ja juovlamánuš lávejit maid muhtun bohccuid doalvut gávpogiidda. Mannan juovllat addé dan dáfus buot eanemus dietnasa dán rádjái. Sii leat gal vásihan gilyvu dan bokte ahte earát leat viežžagoahtán olgorikkain bohccuid juovlagávppašeami ovddideami várás.

Dárbbasit odda vara

Calrngorm guovllu unna eloš dárbbasa duos dás odda vara ja genaid. Duogažin dasa go oba álggahuvvui ge boazodoallu, lea ahte jagis 1952 ožžo

lobi viežžat bohccuid Stuorabritaniain. Dalle lei ággan buyttadit bohcobierggu, mii lei dárbbaslaš manjel soadi.

Vuosttaš bohccuid bijai Mikkel Utsi Narviikkas. Dasto bohte eanet bohccot 1961:s Lulli-Norggas ja 1971 vižžojuvvui Ruoššas okta varis. 2004: bohte Ruotas bohccot ja 2008:s vižže vel 13 varrasa Ruotas. Somás ášši lea vel ahte 1995:s vižžojuvvojedje «fránka» bohccot. Sullii 25 heakka jodihuvvojedje váriid badjel Genova bokte. Árvvusge ledje dat Ruota bohccot, navdá Alex.

– Dieid bohccuid njuvve eret, muhto dat ii lean álki. – Dat ledje hilibadat ja mielaheamit, sihkkarit

dan dihte go ledje leamaš nu sierra, eai ge lean odda vara ožžon, jáhkka Alex.

Ollu veahkit

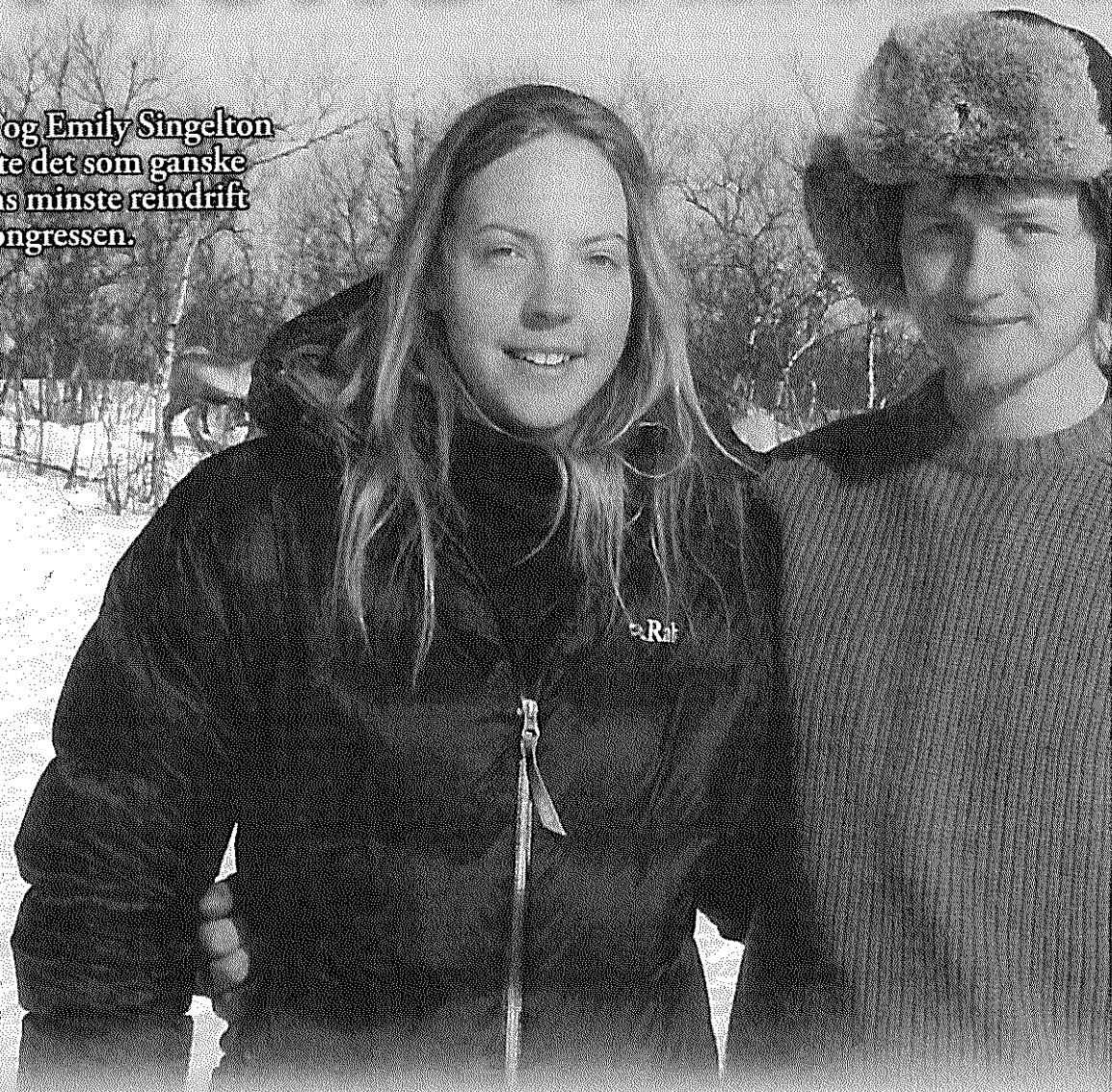
Smith-bearrašis leat buorit vejolašvuodat doalahit težaset boazodoalu Skotlánddas. Bohccot leat hui lojit ja dat borret giedas ja birgejit maid dai ieža hui bures. Sis leat maid ollu veahkit geat amet suohtasin go sin guovllus leat bohccot. Vehkiin leat buorit dinesvejolašvuodat go turistavalyvit bohtet.

– Hui oallugat bohter juste bohccuid oaidnin dihte, loahpaheaba Alex ja Emily. •

Verdens minste

Alex Smith (24) og Emily Singelton (23) representerte det som ganske sikkert er verdens minste reindrift under verdenskongressen.

Av Per Torbjørn Jystad

– Vi reiste hit fordi foreldrene mine Alan og Tilly Smith ikke kunne komme denne gangen, sier Alex Smith.

Med tilhold i det skotske høylandet er de langt unna den samiske reindriften. Men de gleder seg stort over å treffe reindrivere fra mange land og følge reinkappkjøringen på nært hold.

– Vi måtte nok brukt piskene om vi skulle fått vår rein til å gjøre noe slikt, sier samboerparet med et stort smil når reinkappkjørerne raser forbi.

Nasjonalpark

Selve reindriften foregår i den største nasjonalparken Cairngorm ikke langt fra Invernes. I praksis har de

restriksjoner på maksimalt 150 dyr.

– Det er det vi er blitt anbefalt av hensyn til beitegrunnet og vi overholder det, sier Alex. Fjellområder er i seg selv ganske begrenset, med i praksis et lite høyfjellsområde dyrene kan trekke opp på når sommervarmen kommer. Hele beitelandet er på ca. 4.000 dekar.

Det er ikke behov for noen inngjerding og beitene de leier er heller ikke brukbare for noe annet enn reinsdyr.

– Og det er store mengder reinlav til dyrene, skyter Alex inn.

Insekt

Den største utfordringen for reindriften i det skotske høylandet er at det

stadig blir varmere og spesielt kalvene rammes av et insekt Alex kaller en «tick». Et år mistet de 30 prosent av kalvene.

– Mer varme betyr mer problemer. For å unngå å miste dyra vaksinerer vi de hver sjette uke, forklarer han.

Heldigvis avtar problemet for dyra når de når tre-årsalderen. I tillegg til insekt hender det at ørn tar reinkalver i høylandet inntil dyra er ca. tre måneder gamle.

I motsetning til annen reindrift slaktes ikke dyra for salg av kjøttet. Det er turisme som gjør det attraktivt å holde reinsdyra i dag. Garden som Smith-familien driver har i til-

reindrift

Eksotisk. Reindriften i Skottland kommer ikke til å satse på reinkappjøring. Alex Smith og Emily Singelton var imidlertid storforneøyd med besøket i Kautakeino.

Foto: Per Torbjørn Jystad

legg til reinsdyr, villgris, ursau, hjort og rådyr.

Alle reinsdyra har egne navn og turistene kommer på guidede turer. I november og desember er det også vanlig å ta med noen dyr inn til byene. Denne julen var i så måte den mest innbringende noensinne. Dog har de også merket konkurranse i dette markedet, av dyr som importeres for å gi julehandelen den riktige stemningen.

Må ha påfyll

Den lille flokken i Cairngorm må ha påfyll med nytt genmateriale med jevne mellomrom for å unngå innavl. At det i hele tatt kom i gang

reindrift skyldes at man i 1952 fikk tillatelse til å hente dyr til Storbritannia. Den gang var argumentet at det ville gi en grei kjøttproduksjon, noe som passet godt i etterkrigstiden.

– De første dyra ble levert av Mikkel Utsi i Narvik. Senere kom det en ny forsyning i 1961 fra Sør-Norge og i 1971 supplerte man med en russisk okse. I 2004 kom det svenske rein og i 2008 hentet man 13 svenske reinokser. En kuriositet var at man i 1995 også hentet inn «fransk rein». En liten flokk på ca. 25 dyr ble ført over fra fjellene ved Genova. Høyst sannsynlig var dette svensk rein, tror Alex.

Tvangsavviklingen av den reindriften var ikke helt uproblematisk.

– De dyra var ville og gale og nok rammet av innavl, tror han.

Mange støttespillere

Mulighetene for å beholde reindriften i Skottland tror Smith-familien absolutt er tilstede. Dyra er svært tamme og kan håndmøres og de klarer seg selv svært godt. Det er også mange som støtter opp om det kuriøse med å ha reinen der. En håndfull gjeterere har i sesongen et godt utbytte av turistene som strømmer til.

– Det er mange som vil se nettopp disse dyrene, avslutter Alex og Emily. •

Lea ceggen gáibádusaid stáhtii

Boazoeaiggát Marina Nicholayeva, gii lea eret Sahka-republihkas i Sibirjás lea stáhtii ovddidan čielga gáibádusa: – Jus stáhta ii bija munnje eanet bohccuid, de heaittán gohkkemis stáhta bohccuid, muitala son.

*Čállán: Agnar Berg
Jorgalan: Berit Margrethe Oskal*

– Mu sávaldat lea ieš eaiggáduššat buot bohccuid iežan calus. Mun háliidan ieš sáhttit fuolahit oahpu iežan mánáide ja mudui leat iešbirgejeaddji. Vai dat lihkoštuvašii, de ferten beassat ieš eaiggáduššat daid bohccuid maid dál geahčan stáhta ovddas, lohká Nicholayeva.

Stáhtalaš ja priváhta bohccot

Nicholayeva lea okta oallut belohahkii priváhta boazoeaiggádiin Sahka- guovllus. Sus leat alddis 50 bohcco ja dasa lassín lea ovddasvástádus fuolahit 1000 bohcco maid stáhta eaiggáduššá.

Oažžut iežan háldui dan 1000 bohcco maid dál geahčan stáhta ovddas livččii stuora ávkin min bearraša ruhtadillái, oaivvilda son.

– Mun jáhkán ahte áidna vejolašvuohta lea ahte biehtalan gohkkemis «stáhtabohccuid» jus in beasa daid sirdit iežan nammii. Dát gáibádus šaddá čuolbman stáhtii, go gii eará gille bargat dien barggu, fuomášuhtá son.

Otná vuogádaga mielde oažžu Nicholayeva bálkká stáhta bohccuid geahččama ovddas, muhto bálkká ii doala dási dan ovddasvástádusa ja barggu ektui mii sus lea.

Boazoeaiggát Ekaterina Djachova eaiggáduššá ieš buot bohccuidis. Dán guovtti nissona boazodoaluid gaska lea 1000 km Sahka republihkas, muhto sudnos leat liikká ovttalágan váttsivuodat. Sahka republihkka viidodat lea sullii 3,1 miljovna km² ja lea máilmmi stuorámuš hálddahuslaš guovlu – golmma geardde Fránskkaeatnama viidodat.

Áidna priváhta

Ekaterina Djachovas leat 1000 bohcco. Son lea iežas orohagas áidna gii eaiggáduššá buot bohccuid ieš.

Djachova lohká ahte vaikko eaiggáduššá ge bohccuidis, de gullá eanan stáhtii. Son lohká iežas ballat boahhteáiggi guoh-tuneatnamiid hárrái danne go Ruošša eananlágat leat riev-dame.

– Sáhtta boahhteáiggi geavvat nu ahte stuora oljofitnoda-

Har gitt staten et ultimatum

Reineier Marina Nicholayeva i republikken Sahka i Sibir har gitt staten et ultimatum. – Hvis ikke jeg får overta flere dyr av staten, slutter jeg å ta meg av statens dyr, sier hun.

Av: Agnar Berg

– Mitt ønske er at jeg skal eie all reinen jeg har i flokken min. Jeg vil være i stand til å sørge for utdanning til barna mine og ellers være selvforsynt. For å få det til må jeg eie de dyrene jeg nå passer for staten, sier Nicholayeva.

Statlig og privat rein

Nicholayeva er en av mange delvis private reineiere i Sahka. Hun har selv 50 rein og har i tillegg ansvar for 1000 dyr som staten eier.

Å få overta de 1000 dyrene vil gjøre enormt for å bedre økonomien til familien, mener hun.

– Jeg tror den eneste mulighet for å få dette til er at jeg nekter å passe på «statsreinen» hvis jeg ikke får overta den. Med dette ultimatum, får staten et problem, for hvem andre er interessert i å gjøre denne jobben, sier hun.

Slik systemet er i dag, får Nicholayeva lønn fra staten for å ha ansvar for statens rein, men lønnen står ifølge henne ikke i samsvar med arbeidet hun har med reinen.

Reineieren Ekaterina Djachova eier all reinen selv. De to kvinnene bor 1000 kilometer fra hverandre i Sakha, men de har likevel de samme problemstillinger i reindriften. Sakha er med sitt flateinnhold på cirka 3,1 millioner kvadratkilometer den største undernasjonale administrative enheten i verden. Sakha er tre ganger større enn Frankrike.

Eneste private

Ekaterina Djachova har en flokk på 1000 rein. Hun er den eneste helprivate reindrifutøver i sitt distrikt.

Djachova sier at selv om hun eier reinen, så er beitelandet statlig. Hun sier at hun frykter framtiden når det gjelder beiteland fordi det vil bli endringer i landlovene i Russland.

– Det kan bli slik framtiden at store selskaper kjøper opp områder og at vi må betale leie for beitelandet som vi

*Marina Nicholayeva (g.b.)
ja Ekaterina Djachova
leaba goappašagat
boazodoallit Sahka-
republikkas Sibirjás.*

*Marina Nicholayeva (t.v.)
og Ekaterina Djachova
driver begge med rein i
republikken Sahka i Sibir.*

Foto: Agnar Berg

gat ostet eatnamiid ja mii fertet máksigoahtit láiggu guoh-
runeatnamiid ovddas maid leat geavahan čuđiid jagiid.
Sáhttrá maid geavvat ahte šaddat máksigoahtit divvaga juoh-
ke bohcco ovddas mii doppe guohtu, lohká Djachova.

Dát guokte Sahka-guovllu nissona ballaba dain stuora
oljofitnodagain mat háhpohallet guovllu riggodagaid. Soai
ballanba ruvkedoaimmahagain eanet go oljofitnodagain.

Vasily Germogenov doarju nissonguoktá. Son gal ieš ii
oamas ovttage bohcco, muhto lea stáhtalaš boazosearvvi
hoavda.

har brukt i flere hundre år. Det kan også bli slik at vi må
betale en beiteavgift til staten for hver rein vi har på beite,
sier Djachova.

De to kvinnene sier at reineierne i Sakha føler presset
fra de store selskapene som vil utvikle området. De fryk-
ter mer gruveselskapene enn olje- og gasselskapene.

De to reindriftskvinnene får støtte fra Vasily Ger-
mogenov. Han eier ikke en eneste rein selv, men er sjef for
statlig reinbrigade.

Ruošša beale Sahkas lea boazodoallu organiserejuvvon nu ahte leat sihke priváhta ja stáhta bohccot. Priváhta ja eiseválddiid bohccot sáhttet maid leat ovttas.

– Jus váldet eatnamiid mis, de ferten fárrer bohccuiguin dadi mielde go gáržžohallat eret. Boazodoallu lea mu eallin ja mun in sáhte jurddašit ge eará eallima, lohká Germogenov.

Masttadit gottiiguin

– Mu stuorámuš sávaldat lea ahte mu mánát beasaše joatkit boazobarggus, lohká Djachkova.

Ovdal Sovjetlihtu biedganeami 1991:s lei dušše stáhtalaš boazodoallu. Boazodoallonissonat muitaleaba ahte dalle lei ollu heajos doaibma. Stáhta hálddašii buot boazodoalu ovttaládje, vaikko guovlluid mielde ledje stuora erohusat das movt boazodoalu doaimmahedje.

Okta stuora váttisvuohta earret areálagilvvu, leat godde-ealut.

– Gottit bohtet min ealuid ala ja čuovvolahttet bohccuid nu ahte mii massit daid, muitaleaba soai.

Eará váttisvuohta lea ahte «orohagat» masttadit. Sahkas eai leat boazoáiddit, nu movt Norggas.

– Masttadeamit sáhttet dagahit riidduid, muhto dábálaččat leat gal fulkkežagat guovtbealde «rájjiid», nu ahte boazodoallit leat gal oahppásaččat. •

Privat, statlig og blanding av egne og myndighetseid rein er en del av slik reindriften i Sakha i Russland er organisert.

Foto: Anders Oskal

– Tar de landet fra oss, vil jeg flytte med reinen etter hvert som den blir fortrenget. Reindriften er livet mitt og jeg kan ikke se for meg en framtid uten rein, sier Germogenov.

Blandes med villrein

– Mitt høyeste ønske er at det skal være mulig for mine barn å fortsette med rein, sier Djachkova.

Før Sovjets fall i 1991 var det bare statlig reindriften. De to reindriftenes kvinner sier at det var mye vanstyre på den tiden. Staten forholdt seg stort sett likt i forvaltningen av reindriften over alt selv om det var stor forskjell i driften mellom de forskjellige steder.

Et av de store problemene nå for tamreindriften foruten presset på arealene, er villrein.

– Villrein kommer inn i flokkene og tar med seg tamrein slik at vi mister rein, sier de to.

Et annet problem er sammenblanding av rein mellom «distriktene». I motsetning til i Norge er det ingen rein-gjerder i Sakha.

– Sammenblanding kan føre til konflikter, men som regel er det slektskap over «grensene», slik at reindriftenes folk kjenner hverandre godt. •

Bolyst eller botvang

Regelen om boplikt i landbruket fører ikke til at folk bor på sine landbrukseiendommer mot eget ønske. Det er bolyst, og ikke botvang som preger bosettingen på norske landbrukseiendommer. Dette kommer fram i en spørreundersøkelse Norsk senter for bygdeforskning har utført.

Utvider forvaltningsområdet for samiske språk

Regjeringen foreslår i Revidert nasjonalbudsjett 2009 å øke bevilgningen til Sametinget for at Lavangen kommune skal bli med i forvaltningsområdet for samiske språk. Samtidig foreslås bevilgningen til gjenbegravning av skjelettmaterialer fra Neiden økt med 1,5 millioner kroner, skriver Arbeids- og inkluderingsdepartementet i en pressemelding.

Klima og skog

Det norske Skogfrøverk får to millioner til økt innsats innen plante-foredling for skogstrær.

– Et aktivt skogbruk er et av de beste virkemidlene vi har i klimaarbeidet, sier landbruks- og matminister Lars Peder Brekk.

Skog som vokser forbruker og binder store mengder kulldioksid.

Klimaplanlegging

Miljøverndepartementet ber alle kommunene komme i gang med klima- og energiplanlegging for å bidra til reduserte klimagassutslipp. Utkast til statlige retningslinjer for slik planlegging sendes nå på høring, skriver Miljøverndepartementet i en pressemelding.

Friluftsløven på høring

Forslag til endringer i friluftsløven er sendt på offentlig høring med frist til å uttale seg innen 3. juli 2009.

Ny portal for dyrevelferd

FAO, FNs mat- og jordbruksorganisasjon, lanserer en ny internettportal for dyrevelferd. Portalen skal være til hjelp for beslutningstakere, bønder, forskere og organisasjoner som jobber for dyrehelse og dyrevelferd, skriver Landbruks- og matdepartementet i en pressemelding.

Sørsamisk rein-drift

Miljøverndepartementet har i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak og gi råd til myndighetene for å bedre situasjonen for den sørsamiske tamreindriften i Nord-Trøndelag.

– Vi er svært fornøyde med at det nå er opprettet en bredt sammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak og gi råd til myndighetene for å bedre situasjonen for den sørsamiske tamreindriften i Nord-Trøndelag, sier landbruks- og matminister Lars Peder Brekk.

Reindriftnytt • Boazodoallo-odđasat

ANNONSEINFORMASJON

Reindriftnytt har et opplag på nærmere 2.000 eksemplarer og utgis gratis til samtlige driftsenheter i Norge. Bladet kommer ut 4 ganger i året.

Vi mener at Reindriftnytt er den beste markedsplassen for kommuner, fylkeskommuner, utdanningsinstitusjoner, reindriften og bedrifter som retter seg mot næringen.

Det er ingen andre aviser eller tidsskrifter som når så mange i reindriften som Reindriftnytt.

Format	Sort	Sort+1	Sort+2	4 farger
1/1 side	3.600	4.200	4.800	5.400
1/2 side	2.200	2.800	3.400	4.000
1/3 side	1.900	2.500	3.100	3.700
1/4 side	1.400	2.000	2.600	3.200

Prisene er eks. mva. og forutsetter ferdig annonsemateriell.

Annonsebestilling og materiell

Utafør

Storsvingen 9, 8012 Bodø

Merk; Reindriftnytt

e-post: ptojoy@online.no

Åpent om fredningsregimet

Det er ventet en avgjørelse i sommer i saken om oppheving av fredningsgrensene for rein i Finnmark.

Av: Agnar Berg

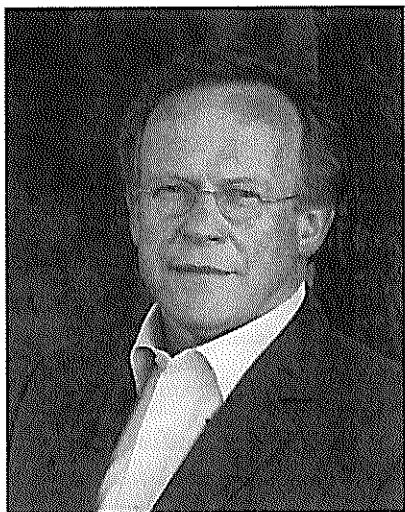
Med den massive motstanden som har vært i Alta og Porsanger fra flere interesser kan landbruks- og matminister Lars Peder Brekk (Sp) komme til å konkludere med at fredningsgrensene i Alta og Porsanger beholdes slik de er i dag.

Reindriften og de andre

Saken om opphevelse av fredningsgrensene har pågått siden 2003. Konkret gjelder saken ni områder som er fredet for rein. Det er tre områder i Alta og Porsanger og seks områder i Indre Finnmark.

Områdene ble i sin tid fredet for reindriften av forskjellige grunner, blant annet for å verne barskogen.

Reindriften vil ha områdene tilba-

Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk ønsker en rask avgjørelse i saken om fredningsgrenser for rein i Finnmark.

Foto: Torbjørn Tandberg

Leder i reinbeitedistrikt 26 Låkkonjårga, Hans Ole N. Eira og datteren Sara Elise. Eira håper at landbruks- og matminister Lars Peder Brekk opphever fredningsgrensen for rein.

Foto: Agnar Berg

ke siden den mener at de opprinnelige grunnene ikke gjelder lenger.

Dette har mange motsatt seg i de aktuelle områdene, spesielt i Alta.

– Vi har hatt et møte i Alta med flere interesser om fredningsgrensene der. Vi ser at det er veldig masstiv fra «den andre» parten om å få beholde fredningsgrensene. Det er tverrpolitisk enighet fra FrP til SV. Landbruksnæringen ønsker det. Der samme gjør reiselivsnæringen og skifernæringen. Fastboende samer gjør det samme. Så du kan godt si at det er reindriften mot de andre, sier ekspedisjonssjef Leif Forsell i landbrukspolitisk avdeling i Landbruks- og matdepartementet.

Forsell sier at departementet fikk samme inntrykk på møte med medbefolkningen i Porsanger.

Videreføres i Alta og Porsanger

19. mai var det konsultasjonsmøte mellom NRL og politisk ledelse i departementet. På dette møtet var blant annet Brekk, statssekretær Ola T. Heggem og Forsell.

Delegasjonen fra NRL ble ledet av NRL-leder Nils Henrik Sara.

Sara sier at han er godt fornøyd med konsultasjonsmøtet i departementet.

– Det var et ryddig og godt møte og vi fikk lagt fram våre synspunkter. Jeg understreket overfor Brekk at når det gjelder fredningsgrensene i Indre Finnmark er det helt uaktuelt for oss å gi noe som helst. Her skal fredningsgrensene oppheves, sier Sara.

Sara sa at NRL ikke fikk noen konkrete tilbakemeldinger om hva som kan bli avgjørelsen til Brekk.

– Det hadde vi heller ikke ventet, men Brekk sa at han ønsket en rask avklaring, sier Sara.

Saken om å oppheve fredningsgrensene kom på banen da Reindriftsstyret behandler saken i 2003 og fant at det ikke var grunnlag for å videreføre fredningsregimet. I 2004 var saken ute på en bred høring.

Høringen avdekket at det var stor motstand mot å oppheve fredningsgrensene.

Landbruksdepartementet tok derfor initiativ til å nedsette én arbeidsgruppe for hvert av de mest konfliktfulle områdene i Alta og Porsanger for at de berørte partene skulle få

drøfte saken og forhåpentligvis komme til enighet. Det greide ingen av de to arbeidsgruppene.

Grunnlagsdokument

Som et grunnlagsdokument for konsultasjonsmøtet 19. april gjorde departementet en problematisering av saken der departementet ser for seg flere mulige løsninger.

Departementet ønsket å drøfte tre hovedalternativer til løsning i saken.

I samtlige tre alternativer vil departementet videreføre fredningsgrensene i Alta og Porsanger slik de er i dag.

Den ene er at forskriften om fredning inntil videre videreføres i de to områdene. Det vil si at fredningsgrensene forblir som de er i dag.

Den andre muligheten er at fredningen i Alta og Porsanger videreføres uendret, mens den oppheves i samtlige andre områder i Indre Finnmark.

Det tredje alternativet er at fredningen i Alta og Porsanger videreføres uendret, mens noen av fredningsgrensene i Indre Finnmark oppheves. Mens det for de andre områdene kjøres ekstra høringsrunder.

– Hvis ikke fredningsgrensene blir opphevet, vil vi fortsatt bli stemplet som lovbrøtere fordi reinen trekker til områdene som er fredet, sier leder for reinbeitedistrikt 26 Lákkonjårga, Hans Ole N. Eira. Eira satt også i arbeidsgruppen som jobbet med fredningsgrensene i Alta.

Eira var med på møtet med Brekk 19. mai.

– Jeg fikk lagt fram saken vår. I begynnelsen av møtet følte jeg at departementet var fast bestemt på ikke å gjøre noe med fredningsgrensene. Men mot slutten av møtet følte jeg at departementet var åpen for å oppheve fredningsgrensene. Så jeg er derfor optimistisk til hva Brekks avgjørelse blir, sier Eira. •

Stort arbeid med midlertidige gjerder

I Øst-Finnmark reinbeiteområde er så godt som alt av midlertidige gjerder nå kartlagt. Områdestyret forutsetter at gjerdene blir innarbeidet i distriktenes bruksregler.

Av: Per Torbjørn Jystad

I alt er det så mye som ca. 200 kilometer med midlertidige gjerder på vinterbeitene som ikke må bryte med bestemmelsene i reindriftsloven § 24. Det medfører at gjerdene som er kartlagt enten rives eller at det søkes om godkjenning. Reindriftsagronom Ingolf Balto sier at områdestyret har lagt opp til at alt av midlertidige gjerder skal innarbeides i distriktenes bruksregler, slik det er beskrevet i Reindriftsloven.

Det har vært helt nødvendig å få gjennomført denne prosessen sier han om det omfattende arbeidet som man nå begynner å se en ende på.

Tidsbegrenset

I tillegg til godkjente gjerder, skal distriktet hvis de anser midlertidige gjerdene som nødvendige, beskrive gjerdene og tidspunktene for når det kan settes opp og tas ned.

– Gjerdene kan ikke slik som tidligere stå oppe hele året, men skal

Stor jobb. Kartlegging av gjerder og få disse inn i ordnede former er tidkrevende. Her er Reinpolitiet på befaring langs et gjerde i Øst-Finnmark som har sett bedre dager.

Foto: Reinpolitiet

tas ned og rulles sammen. Og gjerder som ikke er innarbeidet i bruksreglene skal Områdestyret behandle på nytt og eventuelt pålegge riving, understreker Balto.

Gjerdene skal innarbeides i bruksreglene som distriktene skal ha ferdig til 1. juli i år. Balto opplyser at enkelte distrikter har tatt utfordringen med å få dette på plass og vil fremme søknad om godkjenning, eller fjerne gjerder som distriktet ikke anser som nødvendig. En målsetting er at minst halvparten av gjerdene som reindriften ønsker å beholde skal kunne behandles av områdestyret til høsten.

Ikke alle klarer det

– Dessverre er det nok slik at i de distriktene som har et høyt reintall, så vil de slite med å få alt på plass i bruksreglene, sier Balto.

Han sier at forvaltningen har gitt høyeste prioritet å være behjelpelig med å få arbeidet med bruksregler og deriblant løse oppgaven med å få det formelle på plass de midlertidige gjerdene. •

Finnmarkskommisjonen i startgropa

– Reindriften må kjenne sin besøkelsestid for å ivareta sine interesser når Finnmarkskommisjonen starter sitt arbeid, sier kommisjonsleder John Gauslaa.

Av: Agnar Berg

Finnmarkskommisjonen har så langt jobbet med å få sin egen administrasjon på plass, samt å holde informasjonsmøter om kommisjonens arbeid. Etter sommerferien begynner imidlertid Finnmarkskommisjonen å behandle saker.

«Spesialenhet»

Finnmarkslovens paragraf 32 gir reindriften og andre «interessegrupper» anledning til å følge Finnmarkskommisjonens arbeid.

I finnmarksloven paragraf 32, tredje ledd står det: «For å ivareta partenes interesser kan Finnmarkskommisjonen oppnevne representanter for ulike interessegrupper som kan følge kommisjonens arbeid. Utgiftene dekkes av staten.»

Gauslaa nevner friluftsjakter og landbruk som to andre typiske «interessegrupper» som kan følge kommisjonens arbeid på nært hold.

– Disse interessentene kan delta på kommisjonens møter og ellers få spesielt innsyn i saker vi jobber med, sier Gauslaa.

Det har vært flere informasjonsmøter om Finnmarkskommisjonens arbeid i vår på forskjellige steder i Finnmark. Gauslaa sier at møtene har vært preget mer av konkrete spørsmål om hva kommisjonen skal drive med, enn om forventninger til kommisjonens arbeid.

Gauslaa sier at kommisjonen allerede har fått flere saker meldt inn som går på rettigheter internt i reindriften. Han sier at det er aktuelt å ha en «spesialenhet» på reindriftsspørsmål som kan bistå kommisjonen.

– Denne enheten kan hjelpe oss med å kartlegge rettighetsspørsmål, finne frem dokumentasjon på bruk av areal og se på hva som er rettsopfatningen, sier Gauslaa.

Det kan bli opprettet en underkommisjon, «spesialenhet», under Finnmarkskommisjonen som kun skal jobbe med rettighetsspørsmål i reindriften.

Foto: Agnar Berg

Forslag fra NRL

Det var NRL-leder Nils Henrik Sara som kom med forslaget om en «reindriftskommisjon» eller «spesialenhet» underlagt Finnmarkskommisjonen.

Nå vurderer altså Finnmarkskommisjonen å danne en slik «spesialenhet».

– Hvis vi ikke har en slik «spesialenhet» greier Finnmarkskommisjonen aldri å bli ferdig med sitt arbeid, sier Sara.

Sara sier videre at det på bare cirka 10 prosent av Finnmarkseiendommens grunn er flere interesser. På 90 prosent av arealene er det kun reindriften som har bruksrettigheter.

Sara tror det vil komme veldig mange saker der en ønsker å få avklart interne rettighetsspørsmål i reindriften. For eksempel grenser mellom siidaene.

– Denne «spesialenheten» skal etter min mening ikke jobbe med annet enn interne forhold i reindriften. Disse tingene må uansett avklares hvis en tredjepart er involvert, sier Sara.

Sara sier at han føler at rettighets-spørsmål til reindriften i forhold til andre interesser stort sett er avklart i og med at reindriften har «alders tids bruk».

– Derfor er det denne «spesialenheten», som skal jobbe med interne saker i reindriften, jeg har størst forventninger til, sier Sara.

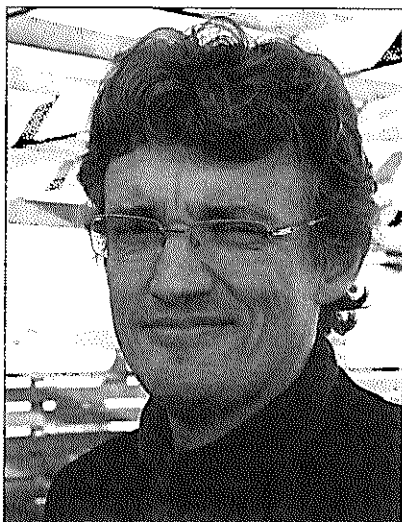
Reindriften er vanskelig

Gauslaa sier at det ikke er tatt stilling til hvilken organisering denne «spesialenheten» skal ha, om det for eksempel skal være en gruppe med faste medlemmer.

Gauslaa sier at mange reindriftsaker kommisjonen skal behandle vil være vanskelige.

– Det som gjør det vanskelig er at det før den gamle reindriftsloven kom i 1978 var et etablert system med siidaer. Med loven kom også regimet med fellesbeite. Det ville ha vært mye enklere for oss om det var ett regime hele tiden, sier Gauslaa.

Finnmarkskommisjonen skal kartlegge eksisterende bruks- og eierrettigheter som folk i Finnmark har ervervet på grunnlag av langvarig bruk.

John Gauslaa er leder for Finnmarkskommisjonen.

Foto: Åste R. Ruud

Kartleggingen skal skje på grunnlag av gjeldende rett. Den er begren-

set til grunn som Finnmarkseiendommen overtok ved at finnmarksloven begynte å gjelde 1. juli 2006.

Finnmarkskommisjonen kan ikke tildele nye rettigheter til noen.

Kommisjonens kartlegging skal være etnisk nøytral. Kartleggingen vil derfor omfatte rettigheter som er opparbeidet av etniske nordmenn, kvener og andre grupper, på lik linje med rettigheter som er opparbeidet av samer. Det avgjørende for om rettigheter vil bli anerkjent, vil med andre ord være den bruken som er utøvd – ikke brukernes etniske bakgrunn og tilhørighet.

Når det gjelder reindriften så kan kommisjonen altså kartlegge både interne rettighetsforhold i reindriften og reindriften rettighetsforhold til en ekstern part. •

Ny nasjonalpark

Lomsdal-Visten nasjonalpark blir Norges 30 nasjonalpark. Den nye nasjonalparken skal offisielt åpnes 26. juni.

Lomsdal-Visten nasjonalpark dekker et område på litt over 1000 kvadratkilometer i kommune Brønnøy, Grane, Vefsn og Vevelstad kommuner i Nordland.

Endrer regelverket

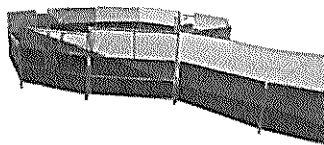
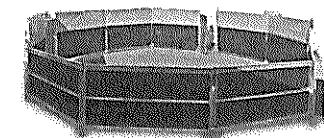
I påvente av ny motorferdsellov vil miljøvernminister Erik Solheim modernisere regelverket når det gjelder adgang til å bruke motorkjøretøy i utmarksnæring, og for grupper som ellers har vanskelig for å komme seg ut i naturen til fots.

– Dette er endringer som ikke går på bekostning av naturopplevelsene og naturen, sier Solheim.

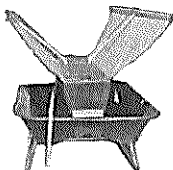
Utstyr for reindriften

Per-Henrik Jonsson bosatt i Umeå kommer fra en reindriftsfamilie i Malå skogs sameby i Västerbotten. Siden 1987 har han drevet med utvikling av utstyr for reindriften. Han er fremdeles reineier på deltid.

Transportabelt arbeidsgjerde

Föringsbord

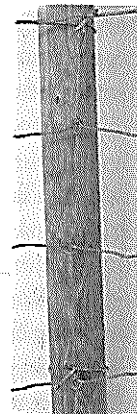
Stengselkroken

er et nytt produkt som er testet i reindriften med gode erfaringer, hvor man ofte bygger midlertidige gjerder. Ideen med **stengselkroken** er at en unngår bruk av stift eller spiker. Med **stengselkroken** er det enkelt å løfte eller senke gjerdet ved f.eks. dyp snø eller kupert terreng. En person kan enkelt montere et gjerde ved hjelp av **stengselkroken**. Den kan også utstyres med isolerende materiale når el-gjerde behøves.

Dette produktet er patentsøkt.

Phjsson
Storgatan 74 A, S-903 33 UMEÅ, Sverige
Tlf. +46 907800011, +46 703882827

John Kappfjell
Majavatn, 8680 Trofors - Tlf. 990 49 450

Bedre veier «dreper» rein

Tilfeller av påkjørt rein øker i takt med at veiene blir bedre, mener NRL-leder Nils Henrik Sara. – For reindriften er det en fordel med dårlige veier, sier han.

Av: Agnar Berg

Sara sier at det er merkbart mer rein som blir påkjørt nå enn tidligere. Han sier videre at det er beklagelig at de fleste bilistene ikke vet hva de skal gjøre etter de har kjørt på rein.

Meld fra om påkjørsel

– De fleste stikker bare av. Det synes jeg er veldig beklagelig, ikke minst ut fra et dyrevernperspektiv. Hvis vi får vite om påkjørselen og at det er snakk om en mulig skadet rein, kan vi med en gang dra ut og lete etter reinen, sier han.

Sara sier videre at det absolutt ikke er noe å tape for bilisten ved å melde fra.

– Det er jo ikke noe bonustap i forsikringen når du må erstatte en rein du har kjørt på, sier han.

Skadesjef Roger Stenseth i Trafikkforsikringsforeningen sier at hvis en bilist dreper en rein, er det forsikringsselskapet til bileieren som dekker tapet til reineier.

Det er ulike satser på de ulike «reintypene», om det er en kalv, simle, bukk eller eventuelt en kjørerein.

– Det er heller ingen lik sats for hele Norge. Satsen kan variere fra distrikt til distrikt, sier han.

Må melde til politiet

Sara sier at det har blitt strengere med å dokumentere at det for eksempel er en kjørerein og dermed er dyr som er mer verd, som er påkjørt.

Reindriftsagronom i Vest-Finnmark, Mikkel Ailo Gaup, sier at i påkjørselssaker der sjåføren ikke melder seg etter å ha kjørt på rein, må saken meldes til politiet for at reineieren skal få erstatning.

Det er også straffbart å ikke umiddelbart melde fra hvis en kjører på et dyr.

I påkjørselssaker der sjåføren ikke melder seg etter å ha kjørt på rein, må saken meldes til politiet for at reineieren skal få erstatning.

Foto: Agnar Berg

I Finland er det andre ordninger når det gjelder erstatning. Her er det bokstavelig talt kjøttvekten som teller.

Pertti Viik ved Paliskuntain Yhdistys, sier at når det skjer en påkjørsel og reinen blir drept, blir den veid.

– Erstatningsbeløpet baseres på hvor mye reinen veier og hva markedsprisen for reinkjøtt var da påkjørselen skjedde, sier Viik.

Det er bileiers forsikringsselskap som betaler ut erstatningen. Påkjørselen må imidlertid bekreftes av en annen person fra reinbeitedistriktet. •

Legger til rette for turister

Regjeringen vil legge bedre til rette for turister og besøkende i og rundt store verneområder. Nå er det klart hvilke ti prosjekter som får penger til å gjøre tiltak som kan øke inntektene for reiselivet, skri-

ver Direktoratet for naturforvaltning i en pressemelding.

– På denne måten kan naturvernet bidra til at distriktene får flere bein å stå på, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.

Ikke for sent

Selv om fristen formelt er ute, er det ikke for sent å komme med høringsuttalelse til Samerettsutvalget II sin innstilling.

– Vi har ikke begynt å åpne den store bunken med høringssvar ennå. Det første vi skal gjøre er å sortere svarene. Denne jobben starter ikke før senere i sommer, sier ekspedisjonssjef i lovavdelingen i Justisdepartementet, Knut Helge Reindskou.

Samerettsutvalget II sin innstilling ble lagt frem like før jul i 2007. Den ble sendt på høring vinteren 2008.

Høringsfristene har hele tiden blitt utsatt, fra 1. februar i år, til 1. april

og så til 1. mai. Men fremdeles er det altså anledning til å komme med uttalelser.

Samerettsutvalget II ser på de samiske rettighetsforholdene fra Troms og sørover. Samerettsutvalget II foreslår blant annet å opprette et nytt forvaltningsorgan i Nordland og Troms, Hålogalandsallmenningen. Hålogalandsallmenningen skal forvalte det som er statens grunn i Nordland og Troms.

Reindriftsstyret behandlet Samerettsutvalget II sin innstilling 17. april. I Reindriftsstyrets vedtak står blant annet:

Tiden før og etter samerettsutvalgene vil bli et veiskille også for reindriften. Samerettsutvalget II angår de samiske rettighetsforholdene fra Troms og sørover.

Foto: Per Torbjørn Jystad

«Reindriftsstyret er fornøyd med at samiske rettighetsforhold fra Troms og sørover er utredet nærmere, og at det foreligger forslag til lover og endringer i lover som skal ivareta samiske rettigheter i dette geografiske området.»

Videre står det i vedtaket til Reindriftsstyret:

«Når det gjelder de folkerettslige sider ved samerettsutvalgets forslag, er dette vanskelig å vurdere fullt ut. Reindriftsstyret vil likevel sette som en forutsetning at all lovgivning som kommer som følge av samerettsutvalgets innstilling, må være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser som Norge har overfor samene.

Reindriftsstyret bemerker også at det må tas særlig hensyn til samisk reindrift i geografiske områder der reindriften er hardt presset av samfunnsutviklingen.» •

Nei til økt motorferdsel

Sivilombudsmannen er sterkt kritisk til at Kautokeino kommune ikke følger Fylkesmannens instruks. Kommunen har nemlig fått klar beskjed om at de innvilger for mange dispensasjoner til å kjøre med firehjulinger i naturen.

– Dette er gode nyheter for de som mener at motorferdsel i sær-

bare naturområder må begrenses, sier Dag Elgvin, leder i Naturvernforbundet i Finnmark.

Elgvin sier at Naturvernforbundet ikke ønsker å stanse all kjøring i utmark. Men slik kjøring bør være forbeholdt de som driver med næringsvirksomhet og fritidskjøringen må først og fremst skje i det godkjente løypenetet.

Ressursregnskap for driftsåret 2007/2008

Oppsummering av reintall, slaktevekter og slakteuttak

Her gis en kortfattet oppsummering av ressursregnskapet for reindriftsnæringen for driftsåret 2007/08. Tall og oversikter på distriktsnivå og grundigere redegjørelser kan imidlertid finnes i ressursregnskapets hoveddel og vedleggsdel.

Av: Askild Solberg

Ved utgangen av driftsåret 2007/08 var det totalt registrert ca. 252.400

rein i reindriftsnæringen. Dette er en oppgang på ca. 9.000 rein i forhold til foregående driftsår. Man må tilbake til driftsåret 1988/89 for å finne et tilsvarende høyt reintall på landsbasis, da reintallet var på ca 258.000 dyr. Siden bunnåret 2000/01 og fram til 2003/04 økte reintallet sterkt og lå stabilt på rundt 233.000, før reintallet igjen har økt for de to siste driftsårene.

Det ble for driftsåret 2007/08 slaktet ca. 79.000 dyr for hele landet,

Slakter mer. Slakteuttaket i driftsåret 2007/2008 er det nest høyeste slakteuttaket de siste 10 årene. Her fra Thuleffjord i Bodo, der reinsdyrkjøtt er egne hovedprodukter av godt betalt pålegg.

Foto: Agnar Berg

som i kvantum utgjorde ca. 1.820 tonn. Dette er en økning i forhold til året før, og er det nest høyeste slakteuttaket i løpet av den siste tiårsperioden.

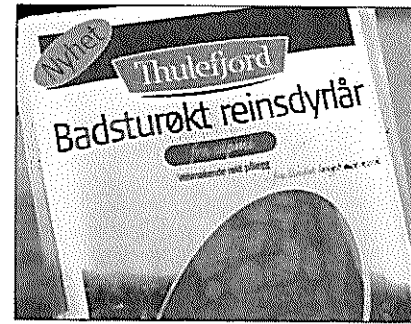
Tabell 1. Antall rein og totalt antall slaktedyr ved driftsårets slutt for de fem siste driftsår (pr. 31. mars). Reintall er basert på reineiernes opplysninger.

Reinbeiteområde	Reintall i sluttstatus (pr. 31. mars)					Totalt antall slaktedyr				
	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08
Øst-Finnmark	73 664	78 332	81 126	83 982	88 820	20 620	28 433	25 085	28 175	28 657
Vest-Finnmark	96 536	92 714	89 030	94 262	98 010	21 253	34 178	21 489	24 382	24 998
Troms	10 556	11 272	11 123	12 046	12 025	1 341	1 572	1 944	1 992	2 261
Nordland	14 255	14 142	13 984	14 557	14 710	4 157	4 200	3 701	3 890	3 448
Nord-Trøndelag	12 330	12 377	11 757	12 483	12 517	5 794	4 936	4 352	3 843	4 585
Sør-Tr./Hedm.	13 307	13 616	13 959	13 376	13 564	7 121	7 054	7 137	7 815	8 137
Tamreinlagene	12 190	12 155	12 181	12 545	12 764	7 446	7 574	7 078	7 011	6 943
Hele reindriften	232 838	234 608	233 160	243 251	252 410	67 732	87 947	70 786	77 108	79 029

Det prosentvise slakteuttaket på landsbasis har vært ganske stabilt for de tre siste driftsår (30–33 %). Til sammenligning har de prosentvise uttakene i tidligere toppår (1989/90) og bunnår (1997/98 og 2000/01) vært på henholdsvis 41 % og 25 %. Tabell 2 viser at Sør-Trøndelag/Hedmark hadde det høyeste slakteuttaket (61%) for driftsåret 2007/08. For Finnmark er slakteuttaket på omtrent samme nivå som for 2006/07. Polmak/Varanger har imidlertid relativt sett et betydelig høyere slakte-

uttak enn Finnmark forøvrig (43–55 %) for de fem siste driftsårene. Dette er en trend som har vært gjeldende helt siden tidlig på 1980-tallet og det er bare tamreinlagene og Sør-Trøndelag/Hedmark som for 2007/08 hadde et høyere slakteuttak på landsbasis.

Slakteuttaket per livrein i Finnmark er omtrent uendret for de tre siste driftsår, mens Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Tamreinlagene har hatt en nedgang i forhold til driftsåret 2006/07.

Verdiskaping. Høyere slakteuttak er viktig også for å få mer igjen av den årlige produksjonen på fjellet.

Foto: Agnar Berg.

Tabell 2. Totalt slakteuttak og slaktekvantum (inkludert privat salg og eget forbruk), prosentvis slakteuttak og produktivitet i driftsåret 2007/08. Prosentvis slakteuttak og produktivitet er beregnet i forhold til antall rein ved driftsårets start (korrigert reintall per 1. april 2007).

Reinbeiteområde	Totalt slakteuttak (antall dyr)	Totalt slaktekvantum (antall kg)	Slakteprosent (% av vârflokk)	Slakteuttak pr. livrein (kg/dyr)	Produksjon pr. livrein (kg/dyr)
Øst-Finnmark	28 657	636 894	34	7,6	9,2
Vest-Finnmark	24 998	538 496	27	5,7	6,8
Troms	2 261	65 522	19	5,4	5,2
Nordland	3 448	102 148	24	7,0	7,3
Nord-Trøndelag	4 585	104 074	37	8,3	8,4
Sør-Trøndelag/Hedmark	8 137	198 748	61	14,9	15,1
Tamreinlagene	6 943	180 284	55	14,4	14,6
Hele reindriften	79 029	1 826 152	32	7,5	8,5

Tabell 3 viser at slaktevektene for kalv på områdenivå ligger på tilnærmet samme nivå som for foregående driftsår, med unntak av Nord-Trøndelag som har hatt en vektnedgang på 1,4 kg sammenlignet med 2006/07. Slaktevektene for okse

1–2 år varierer stort sett innenfor en kilo på områdenivå, med unntak av Nord-Trøndelag som har hatt en reduksjon på 2,7 kg sammenlignet med driftsåret 2006/07. I Finnmark er det Polmak/Varanger som har de høyeste og mest stabile slaktevektene

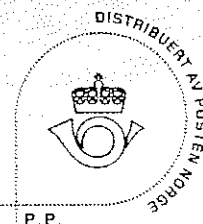
for kalv de siste fem driftsårene. For de øvrige områdene i Finnmark er imidlertid slaktevektene for kalv betydelig lavere for de fire siste driftsårene sett i forhold til de første årene etter tusenårsskiftet.

Tabell 3. Gjennomsnittlige slaktevekter for kalv og okse 1–2 år for de fem siste driftsår.

Reinbeiteområde	Reintall i sluttstatus (pr. 31. mars)					Totalt antall slaktedyr				
	slaktevekter kalv (kg)					slaktevekter okse 1–2 år (kg)				
	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08
Øst-Finnmark	20,9	19,0	18,9	19,5	19,2	31,9	30,0	27,4	27,1	28,1
Vest-Finnmark	19,3	16,5	16,7	17,0	17,2	27,7	25,0	24,2	24,2	25,3
Troms	22,6	22,4	22,7	22,3	22,4	33,3	33,3	33,5	32,3	31,5
Nordland	20,9	21,1	21,2	21,9	21,5	35,5	32,2	35,4	33,0	33,0
Nord-Trøndelag	19,6	20,0	20,2	21,5	20,1	30,9	30,3	29,3	31,3	28,6
Sør-Tr./Hedm.	20,9	21,5	21,5	21,5	21,1	32,5	32,0	33,5	33,4	32,6
Tamreinlagene	23,0	22,5	23,5	23,0	23,1	39,0	37,5	37,2	39,1	37,2
Hele reindriften	20,7	20,4	19,1	19,8	19,5	30,8	32,3	27,8	28,7	28,4

B-blad

NORGE

ISSN 0333-4031

Returadresse:
REINDRIFTSFORVALTNINGEN
Postboks 1104, 9504 Alta

Adresser i Reindriftsforvaltningen

Alta

Postboks 1104, 9504 Alta
Tlf. 78 45 70 20
Faks 78 45 70 49
E-post: alta@reindrift.no

Øst-Finnmark

Boks 174, 9735 Karasjok
Tlf. 78 46 87 00
Faks 78 46 87 01
E-post: karasjok@reindrift.no

Vest-Finnmark

9520 Kautokeino
Tlf. 78 48 46 00
Faks 78 48 46 10
E-post: kautokeino@reindrift.no

Troms

Boks 1183,
9326 Bardufoss
Tlf. 77 85 09 40
Faks 77 85 09 49
E-post: troms@reindrift.no

Nordland

Sjøgata 78,
8200 Fauske
Tlf. 75 60 02 60
Faks 75 60 02 61
E-post: fauske@reindrift.no

Nord-Trøndelag

7760 Snåsa
Tlf. 74 13 80 50
Faks 74 13 80 51
E-post: snaasa@reindrift.no

Sør-Trøndelag/Hedmark

Boks 121,
7361 Røros
Tlf. 72 41 15 46
Faks 72 41 00 72
E-post: roros@reindrift.no

